NÂZIM HİKMET MASALI

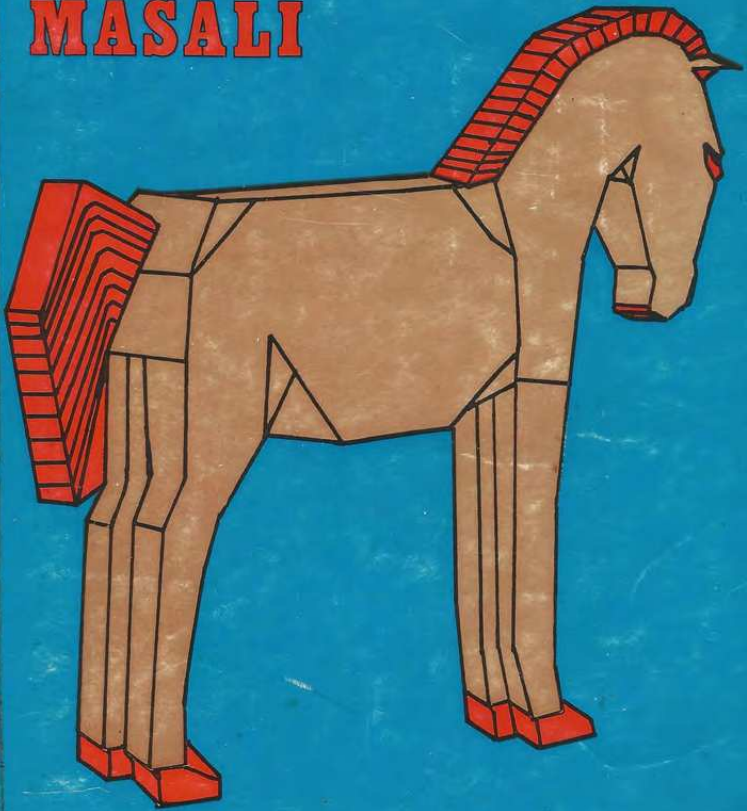

Nejdet SANÇAR

NAZIM HIKMET MASALI • Nejdet SANÇAR

Nejdet SANÇAR

Nâzım Hikmet Masalı

ISTANBUL
1975

Nâzım Hikmet Masalı

Kapak Kompozisyonu Erdoğan Saruhanoğlu
Kapak Baskısı Baysan - Basım ve Yayın Sanayii
Dizgi, tertip ve baskı Murat Matbaacılık Koll. Şti.

İçindekiler

	Sayfa
I — Nâzım Hikmet'in Milliyeti .	9
II — Nâzım Hikmet Büyük Şair Sayılabilir mi?	13
III — Nâzım Hikmet ve «Güzel Türkçe» .	38
IV — Nesir Şeklinde Nazım	58
V — Eserlerinin Başka Dillere Çevrilmesi	64
VI — «Ortak Dil» ve «Kültür Dili» Hikâyesi .	67
VII — «Memleket Hasreti» Masalı	71
VIII — Yoksulluk Oyunu	76
IX — Sanat Elbiseli Komünizm .	81
X — Samimiyetsizlik ve Yalan	89
XI — Mısra ve Kelime Tekrarı	94
XII — Kurtuluş Savaşı Destanı	99
XIII — Baba ve Oğul	114
XIV — Nâzım'ın Kültür Seviyesi	120
XV — Nâzım Hikmet'in Vatandan Kaçışı .	131
Sonuç .	139
Kişi ve Kitap Adları	143

İçindekiler

	Sayfa
I — Nâzım Hikmet'in Milliyeti .	9
II — Nâzım Hikmet Büyük Şair Sayılabilir mi?	13
III — Nâzım Hikmet ve «Güzel Türkçe» .	38
IV — Nesir Şeklinde Nazım	58
V — Eserlerinin Başka Dillere Çevrilmesi	64
VI — «Ortak Dil» ve «Kültür Dili» Hikâyesi .	67
VII — «Memleket Hasreti» Masalı	71
VIII — Yoksulluk Oyunu	76
IX — Sanat Elbiseli Komünizm .	81
X — Samimiyetsizlik ve Yalan	89
XI — Mısra ve Kelime Tekrarı	94
XII — Kurtuluş Savaşı Destanı	99
XIII — Baba ve Oğul	114
XIV — Nâzım'ın Kültür Seviyesi	120
XV — Nâzım Hikmet'in Vatandan Kaçışı .	131
Sonuç .	139
Kişi ve Kitap Adları	143

Nâzım Hikmet Masalı

Bu ülkede yıllardan beri zaman zaman alevlendirilmek suretiyle tekrarlanıp durulan bir **Nâzım Hikmet** masalı vardır. Bu masala göre **Nâzım Hikmet** dünyada eşine az raslanabilecek bir kişidir. En büyük şairlerimizden birisidir. Türkçe'yi şiirde en güzel kullanmış kalemdir. Bütün dünya Türklüğüne seslenen ortak Türkçe'yi yaratmış insandır. Sanat gücüyle, Türkçe'yi, dünya üzerinde bir kültür dili haline getirmiştir. Kısacası, sahip bulunduğu bu gibi üstün meziyetlerle eşsiz ve büyük bir sanatçıdır.

Bu iddiaları zaman zaman ve gürültülerle ortaya atanların büyük çoğunluğu **Nâzım Hikmet**'in yolundan giden kişilerdir. Yani bu konudaki devamlı ve gürültülü yayınları inandıklarından değil, vazifeleri olduğu için yapmaktadırlar. Duyurma ve yayma imkânları geniş olduğu için de, **Nâzım Hikmet** hakkındaki iddiaları, daha çok, **Nâzım Hikmet** ve komünizm konularında köklü bilgileri bulunmayanlar üzerinde tesirli olmaktadır.

Bu kitap, **Nâzım Hikmet** üzerinde her fırsatta koparılan gürültülerin gerçek yüzünü ortaya koymak için hazırlanmıştır. Meselelerin belli başlıları bölümler halinde ele alınmış ve iddialara karşı, gerçekler, belgelerle ortaya konmuştur. Belgelerin çoğunluğu **Nâzım Hikmet**'in eserleridir. Bu bakımdan meseleler üzerinde varılan sonuçların ana kaynakları, kızıl şairin kendisi olmaktadır.

Eserde **Nâzım Hikmet**'ten alınan parçaların imlâları, kendi kitaplarındaki şekilleriyle verilmiştir. Mısra başlarındaki kelimelerin büyük çoğunluğunun küçük harfle oluşunun sebebi budur.

Bu eserin hazırlanmasının tek sebebi, Türklüğe karşı düşmanlık yolunda maşa gibi kullanılan bir kişinin şişirile şişirile efsaneleştirilmeye yeltenilen varlığını teşrih masasına sermektir. Böylece soyuma ve yurduma küçük de olsa bir hizmet yapabildimse mutlu olacağım.

Istanbul (Bostancı), 21 Ekim 1974
Nejdet Sançar

Nâzım Hikmet'in Milliyeti Meselesi

Nâzım Hikmet konusunda, üzerinde durulması gereken ilk mesele, onun milliyetidir. Bu sebepten, önce, şu sorunun karşılığını vermek gerekmektedir:

Nâzım Hikmet Türk müdür?

Türkçe şiirler yazmış olması, **Nâzım Hikmet'i** Türk saymak için yeter sebep değildir. Çünkü bir insanın şu veya bu dille şiirler ve yazılar yazması, muhakkak, o dillerin sahibi milletten olmasını gerektirmez. Türkçeyi iyi bilen ve Türkçe eserler yazan yabancılar vardır. Buna karşılık yabancı diller ile eserler kaleme almış Türkler de az değildir. Bu eserlerinden dolayı, kimse, yabancıları Türk, Türkleri de Alman veya Fransız saymaya kalkmış değildir. Yine, **Divan'ı** ve **Mesnevi'si** Farsça olan **Mevlânâ'** nın Türk sayılması, Türkçe birkaç mısraından değil, doğru veya yanlış, Türk asıllı sayılmasındandır. Yakın yılların değerli şairi **Edip Ayel'**in **Gammes** ve **Sagesse** adlı Fransızca iki şiir kitabı bulunuşu da kendisinin bir Fransız şairi sayılmasını gerektirmemiştir.

Yunus Emre'den **Nevâî'**ye, **Fuzulî'**ye, **Nedim'**e, **Abdülhak Hâmid'**e, **Namık Kemal'**e, **Cenab Şahabeddin'**e, **Mehmed Akif'**e, **Yahya Kemal'**e, **Orhan Seyfi'**ye, **Faruk Nafiz'**e ve **Arif Nihat Asya'**ya kadar yüzlerce kalem sahibinin Türk sayılışları ise, sadece Türkçe yazışlarından değildir. Çünkü onların arasında Arapça veya Farsça şiirler yazanlar ve hattâ o dillerde dîvanlar meydana getirenler de

vardır. Yine onların içinde, Türkçe'yi yabancı kelimeler ve tamlamalarla doldurup anlaşılmaz bir hale sokmak yanlışına düşenler de az değildir. Fakat onlar için kimse, Türk şairi değildirler demiyor. Çünkü o kalem sahiplerinin hepsi Türktürler. Bundan dolayı da kusurlarına, yanlış davranışlarına, eksiklerine rağmen, hepsi de, Türk şairidirler.

Nâzım Hikmet'i de bu açıdan ele almaya ve hakkındaki hükmü bu yoldan vermeye mecburuz.

Nâzım Hikmet, bilindiği gibi, soykütüğünün bir yanı ile Polonyalı bir Islavdır. Ve ayrıca ataları arasında Türk'ten başka milletlere mensup kişiler de vardır. Böyle olmasına rağmen Türklüğü benimseyip bu millete ve bu yurda bağlanabilir, Türklük için yaşar, Türk milleti için yazabilir ve bu suretle de bu milletin şairi sayılmak gibi büyük bir şerefi kazanabilirdi.

Tarihimizde, soykütüklerinin bir yanı ile Türk'ten gayrı bir köke bağlı oldukları halde kendilerini Türk saymış ve bunun sonucu Türklük için yaşamış, kafasını ve kalemini Türklük yolunda kullanmış kimseler yok değildir. Bunlardan Türk olmak şerefini kim esirgemiştir?

Babası Arnavut olan **Mehmed Âkif**, en büyük Türk şairlerinden biri değil midir? Kızılların ve onlara ayak uyduran karakter yoksunu kişilerin, **«İstiklâl Marşı»** şairine karşı giriştikleri bütün saldırılarda, onların karşısına her zaman, milliyette soyun büyük yeri olduğuna inanan Türkçüler dikilmemiş midir?

Yıldırım Bayazıd ile **Abdülhak Hâmid**'in de anneleri Türk değildir. Buna dayanarak birincisini büyük bir Türk sultanı ve kahramanı, diğerini büyük Türk şairi saymayan çıkmış mıdır?

Nâzım Hikmet'i ne bu örnekler ve ne de benzerleri ile kıyaslamaya imkân vardır :

Bir kere **Nâzım Hikmet,** en yakın arkadaşı ve ülkü (!!) yoldaşı **Vâlâ Nurettin**'in, kendisi için yazdığı eserde orta-

ya koyduğuna göre, damarlarında sadece Türk ve ıslav (Leh) değil; aynı zamanda Fransız veya Alman gibi batılı ve Çerkes gibi doğulu milletlerin kanı da bulunan bir kişidir (1).

Bu kan kokteyli dışında, hayatının sonlarında, dolayısıyla en olgun sayılması gereken çağında, başka bir devletin vatandaşlığına geçip o devletin sahibi millete ait **Verzanski** aile adını alması da; Türklüğü hem ruhen, hem fiilen, hem de resmen reddetmesinin kendisi tarafından ilân edilmesinden başka bir şey değildir.

Esasen bu gerçek, Türkiye'den kaçıp uçakla Rusya'ya gittiği zaman, Moskova havaalanında Rus ajansına verdiği ve o yolla bütün dünyaya yayılan demecindeki : «..... **Ben Sovyetler Birliği'nin çocuğuyum. 24 yıl sonra bu büyük şehre gelirken asıl ve büyük vatanıma dönmüş bulunuyorum...»** sözleri ile, daha 1950'lerde anlaşılmış değil miydi?

Buna göre, netice, kendiliğinden ortaya çıkmaktadır:

Türkiye'de doğmuş ve ilk gençlik yaşlarından beri şiirler yazmaya başlamış bir adam var. Soykütüğünün kesin şekilde ortaya koyduğuna göre, bu adamın damarlarında, Türkünkünden başka birkaç milletin kanı daha bulunmaktadır. Türk dünyasının ayakta kalmış son kalesinde, Türkiye Türkleri, Yunan ordusunun varlığında medenî (!) dünyaya karşı ölüm-dirim savaşını yaparken, eli silâh tutacak yaştaki bu adam, korkunç bir felâketin içinde bulunan doğduğu toprakları bırakıp Rusya'ya gitmiş, orada malûm ihanet öğrenimini yapmıştır. Ve Türkiye Türk'ü, düşmanlarını yere serip devletine sahip çıktıktan sonra, vatana dönen bu adamın buradaki bütün gayreti, kendisine

(1) Vâlâ Nurettin, Bu Dünyadan Nâzım Geçti, Istanbul 1969, Yük. selen Matbaası, 32.—34, Sf.

Moskova'da öğretilen hiylelere başvurarak, son bağımsız Türk yurdunun üzerine kızıl bir şal örtmeye çalışmak olmuştur. Bu ihanetinden dolayı girdiği hapisten çıkar çıkmaz vatandan kaçmış, asıl vatanının ıslav toprakları olduğunu dünyaya ilân etmiş, böylece sade kan bakımından değil, ruh yönünden de Türk olmadığını, kalbinin ise başka milletler için çarptığını göstermiş ve hayatının son yıllarını ıslavlığa hizmet ile Türklük düşmanlığında geçirmiştir. Bu yolda Moskof gibi moskofça çalışmıştır.

Bütün bunlara rağmen ve bütün bunlardan sonra, işte bu **Nâzım Hikmet**'i, hangi mantığa, hangi akla ve hangi insanî ölçülere dayanarak Türk saymak mümkün olabilir?

İnsanların milliyetlerini ortaya koyan, bilinen insanî ölçülerdir. Hiçbir insanın milliyeti, bu ölçülerin dışındaki yollar ve yakıştırmalar ile tayin edilemez. İnsanî mıkyas ve esasların, **Nâzım Hikmet** konusunda ortaya koyduğu gerçek, neticeyi, şu dört kelime ile tesbit etmektedir:

Nâzım Hikmet Türk değildir!

Türkiye'de doğup büyüdüğü ve hayatının büyük kısmını Türkiye'de geçirdiği için, ona, olsa olsa ve ancak «Türkiyeli!» demek uygun düşebilir.

— II —

Nâzım Hikmet Büyük Şair Sayılabilir mi?

Nâzım Hikmet, elbette ki, bir şairdir. Dünyanın her ülkesinde, sanat gücünün ve şairliğinin derecesi ve nisbeti ne olursa olsun, bu yolda eserler veren kalem sahiplerine şair denildiği için, **Nâzım Hikmet** de bir şairdir. Ancak, şair **Nâzım Hikmet,** iddia edildiği veya sanıldığı gibi, büyük bir şair midir? Onun şiir hayatı ve sanat yolu dikkatle gözden geçirilirse, bu sorunun cevabını bulmak güç olmaz.

Nâzım Hikmet, daha ilk şiirlerinde, kendisinde şairlik gücü bulunduğunu ortaya koymuştu. Dili temiz ve akıcı görülüyordu. Hece veznini fena kullanmıyordu. Mısralarında ruhları okşayan bir hava seziliyordu. Bu sebepten kendisine, gelecek için çok şeyler vâdeden bir kaabiliyet olarak bakılıyordu. **Yaralı Hayalet** adlı manzumesinden alınan şu mısralar, bu ümide hak verdirecek örneklerden birisidir:

Bir gece bir odada dört arkadaş toplandık,
Bir uzak rüya olan geçmiş günleri andık.
Gözlerimiz yaşlıydı, gönüllerimiz mahzun,
Hepimiz memleketten konuştuk uzun uzun.
Dördümüzden ikisi aydın uşaklarından,
Efelerin kanıydı damarlarındaki kan...

Onlardı en ziyade ağlayan için için...
Bu hali nihayete erdirebilmek için
Bir sedefli tanbura vererek küçüğüne
Dedim ki: «Kımıldanın, bu küskün haliniz ne?
Bir çal da dinleyelim, haydi, Sarı Zeybeği,
Canlansın gözümüzde yalçın dağların beği..»
Çaldı, tanburasından tarihin sesi geldi,
Dağlara yaslanarak Sarı Zeybek yükseldi.
Çaldı, her nağmesinde haykırarak şanını,
Şu dağlarda bir olan zeybeğin destanını..
Kardeşi adım adım oynuyordu ortada,
Gölgeler kırılıyor, sarsılıyordu oda.
Diz çökerek vurdukça sağa, sola dizini,
Başına çıkan kanı kızartmıştı benzini;
Parlayan bakışları ilâhîleşiyordu..
Her sarsıntı gönlümde bir külü eşiyordu.
.....
Her adımı beynimde uğuldayan bu erin
Endamı ince uzun, omuzları enliydi,
Sarı burma bıyıklı, sırma mor çepkenliydi.
Kaç kereler görmüştüm bu yüzü rüyada ben,!
Yer, gök yarılır gibi haykırıyor, oynarken..
Gönülden âşinayım erliğine bu sesin.
Sen misin Sarı Zeybek, Sarı Zeybek sen misin?

Nâzım Hikmet böyle ve bu yolda devam etseydi, belki, uzun zaman unutulamayacak bir şair de olabilirdi. Fakat, Birinci Dünya Savaşı sonundaki çöküntü üzerine, ruhlarında insanlık duygusu ve gönüllerinde vatan sevgisi bulunanların Millî Mücadele saflarında yer almaya çalıştıkları sırada, onun, arkadaşı **Vâlâ Nurettin** ile birlikte Moskova'ya gitmesi, durumu değiştirdi. Çünkü, Moskova'daki bilinen öğrenim yuvasında, ona, devletlerin kökünü dinamitleyip milletleri tutsak etmenin yollarını öğretmişlerdi. O, bu vazifeyi kalemiyle yapacaktı. Yani, edebiyat, bu ihanet için bir vasıta olacaktı.

İşte **Nâzım Hikmet,** parlak yarınlar vâdeden şairliğini, kuzeyin buzları içine, bu sebepten ve böyle gömdü. Millî Mücadele'nin zaferle bitmesinden sonra Türkiye'ye geldiği zaman, artık o, eskisi gibi bir şair değildi. Bu sebepten kalemini, eskiden olduğu gibi, kalbinin ve ruhunun heyecanlarını, duygularını dile getirme yolunda kullanamayacaktı. Çünkü ona, Moskova'da, herşey gibi kalemin de, komünizmin yayılması yolunda bir vasıta olduğu öğretilmişti. Onun için o da, kalemini, propaganda yolunda kullanacaktı.

Nâzım Hikmet'in bu propagandayı başarı ile yaptığı muhakkaktır. Fakat bir fikri, edebiyatın insan ruhu üzerindeki tesirinden de faydalanarak ve şiir kılığına büründürerek başarı ile propaganda etmek, hiçbir zaman büyük şair olmaya yetmez.

Moskova'dan vazife ile döndükten sonra, Cumhuriyetin ilk yıllarında yayımladığı şiirler bunu açık şekilde ortaya koymaktadır. **835 Satır** (1929), **Jokond ile Si-Ya-U** (1929), **Varan 3** (1930) ve **Sesini Kaybeden Şehir** (1931) adlı kitaplarında yer alan bu şiirlerin bir kısmı, devrin tanınmış kalem sahiplerine saldırılar; bir kısmı Türk şiirinde o zamana kadar görülmemiş külhanî lâflarla dolu basit, garip gülünç ve açık saçık sözler ve tekerlemeler; büyük kısmı da kızıl edebiyata has kelimeler ve deyimler ile dolu sinsi komünizm propagandasıdır.

Şiiri, komünizm propagandasının bir vasıtası haline getirdikten sonra yazdıklarından görülecek örnekler, **Nâzım Hikmet**'in büyük şair sayılıp sayılamayacağı hususundaki hükmü kolaylaştıracaktır.

İşte, **Yakup «Cevap»** başlıklı şiirinden parçalar:

Behey!
Kara boynuz gibi kaşlı
Mukaddes Apis başlı
adam!
Behey!
karamaça bey,
behey, yüzü kara.
Ruhunu zenci bir esir gibi çıkardın pazara,
bir orospu odası yaptın kafa tasını...
Hâki ceketli ölülerin ceplerinden
çalarak parasını
satın aldın kendine
İsviçre dağlarının havasını.(2)

İşte, **Ahmet Haşim**'e yüklendiği **«Cevap: 2»** başlıklı şiirinden satırlar:

Ve sen o kemik yaladığın
sofranın altına girsen de,
— dostun KARAMAÇA BEY gibi—
kaldırıp kaldırıp yere çaaal—
—mak için
canını burnundan aaal—
—mak için
bulacağım seni..
Koca göbeklerin RUSEL kuşşağı sen,
sen uşşşak murabbaı.
sen uşşşak mik'abı,
satılmış uşşşakların uşşşşşağı sen!!(3)

İşte, basit kelime yığınları, gariplikler, gülünçlükler ile açık saçık sözler ve tekerlemeler:

(2) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 7. Sf.
(3) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 42.—43. Sf.

trrrrum!
trrrrum!
trrrrum!
trak tiki tak!
Makinalaşmak
istiyorum!(4)
.....
Futbolda eski kurdum,
Fenerbahçenin forvetleri
mahallede kaydırak oynayan birer piçkurusuyken
ben
en ağır hafbekleri yere vurdum.
Futbolda eski kurdum
Santradan alınca pası
çakarım
Hooooooooooooop!
5 numro top
açık ağzından girer golkipin karnına.(5)
.....
Ben Nâzım Hikmet
râkımülhuruf
işbû hususta
düşmana dosta
çekip yürekten
günde beş növbet
yuf üstüne yuf
iddia ediyorum,
isbat edeceğim;
isbat edemezsem
sahni suhanden
yıkılıp gideceğim.(6)
.....

(4) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 15. Sf.

(5) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 4. Sf.

(6) Nâzım Hikmet (Verzanski), Jokond ile Si-Ya-U, Istanbul 1929, Akşam Matbaası, 5. Sf.

Sen sanma ki san'atın
damağında tadı var
acı bir hıyar
lezzeti gibi..
Şiirlerim içilmez
ingiliz tuzu gibi.(7)
.....
Bana bak!
Hey!
Avanak!
Elinden o zırıltıyı bıraksana!(8)
.....
Sanat, Manat, Eser, Meser, Filan, Falan, Ezel, Ebet
EEEEEEEEEEEYYT
İŞTE O KADARDIR OL HİKAYET
BAKİSİ DURUĞU Bİ NİHAYET...(9)

İşte, insanın yüzü kızarmadan okuyamayacağı satırlar:

Lâkin ey kara meyhanelerin sarhoş papazı!
Senin dışında değil miydi
Kıllı kollarında kıvranan meyhanecinin kızı?
Yoksa kendi altında sen
Kendinle mi yattın?
Diyelim ki senden evvel baban yok
İsa gibi...
Yine fakat bacakları arasından çıktığın
Meryem gibi bir anan da mı yok?(10)

---

(7) **Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet** Matbaası, 48. Sf.
(8) Aynı eser, 10. Sf.
(9) **Nâzım Hikmet (Verzanski), Jokond ile Si.Ya.U, Istanbul** 1929, Akşam Matbaası, 40, Sf.
(10) **Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milli.** yet Matbaası, 44. Sf.

Nâzım Hikmet'in, Moskova'da yetiştirilip Türkiye'ye gönderilmesinden sonra birbiri ardı sıra yayımladığı şiir(!) kitaplarında yer alan şiirler (!), işte bu cins şeylerdir.

Bu mısra kılığına büründürülmüş satırların sahibinin büyük şair olup olamayacağını düşünmeye kalkmadan önce, şu sorunun cevabını vermek gerekir:

Bunlar şiir midir veya şiir bu mudur?

Beğenmediği kimselere, tulumbacı nâraları atar gibi «behey!» diye seslenmeler, veya:

O bir komik âdemdir
Portakal oğlu zâdemdir.(11)

gibi sözlerle hakarete kalkışmak; aynı harfleri yanyana dizip makine gürültüsü çıkarmak veya çıkardığını sanmak; dosta, düşmana günde beş vakit yuf çekmekle övünmek; hünerlilik derecesini, kalecinin açık ağzından topu karnına götürmekle dile getirmek...

Evet; şiir, böyle basit, acaip ve garip sözler yığını mıdır?

Esasen **Nâzım Hikmet,** belki de eski bir şair oluşunun tesiriyle olsa gerek, o şiir diye yazdıklarının şiir sayılamayacağını kendisi de itiraf ve kabul etmektedir. **«Berkley»** başlıklı şiir sayılan yazısında, bunu, şu şekilde dile getiriyor:

Sen emin ol ki Berkley
—olmasan da zarar yok—
bu şi're benzer yazıda hissene düşen şey:
biraz alay
biraz şaka
ve bir kaç tokat.(12)

---

(11) Nâzim Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 76. Sf.

(12) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 44. Sf.

Evet, **«şiire benzer yazı!»**

Gerçekten de, **Nâzım Hikmet**'in, Moskova'da yetiştirilip Türkiye'ye gönderilmesinden sonra yazdıklarının büyük çoğunluğu bu **«şiire benzer yazılar!»** dan başka şeyler değildir.

Fakat bu **«şiire benzer yazı»** lardaki saldırılar, küfürler, külhânî lâflar ve diğer acâiplikler ile münasebetsizlikler esas gayenin, asıl maksadın çerezleridir. Çünkü asıl maksat ve gaye komünizm propagandasıdır. Ve **Nâzım Hikmet,** o günlerden başlayıp son nefesine kadar hep bu propagandayı yapmış; kalemini hep, Türkiye'yi Moskof esiri yapacak plânın gerçekleşmesi yolunda kullanmıştır.

Moskova'daki, ihtilâlci robotlar yetiştiren öğrenim yuvasında, ona, insanlığın, «proletarya» ile ondan gayrı olanlar diye ikiye ayrıldığı öğretilmişti. Türkiye'ye dönünce, şiir diye yazdığı «Şair» başlıklı yazısında, bu sınıf dalaveresinin gölgesine sığınarak, komünistliğini şöyle ilân etmişti:

100 metreden
çiftleşen iki sineği seçebilen iki gözüm,
elbette gördü
iki ayaklıların
ikiye ayrıldığını...
Sen
Benim
hangisinden olduğumu anlamak istiyorsan
cebime sok
kafanı!
orda
aydınlığı okuyan kara ekmek
sana doğruyu söyler...(13)

---

(13) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 3. Sf.

O yılların bu «cebi kara ekmekli!!» şairine, Moskova'da, «vatandaş kavgasının darülfünun talebesi» olarak bulunduğu 19 yaşlarında **Marx**'ı, **Engels**'i, **Lenin**'i ve kızıl dâvânın birçok kitabını okutmuşlardı. Bunu, kendisi şöyle anlatıyor:

24 saatta 24 saat Lenin,
24 saat Marks,
24 saat Engels,
yüz dirhem kara ekmek,
20 ton kitap
.....
Balık çorbası, tüfek talimi, tiyatro, balet
Kitap..
Patates kamyonu başında süngü tak bekle nöbet.
KİTAP... KİTAP..
Madde, şuur, istismar, fazla kıymet
KİTAP.. KİTAP.. KİTAP..(14)

Nâzım Hikmet'in, Moskova dönüşünden sonraki şairliği; balık çorbası içip tüfek talimi yaptığı, tiyatroya gidip patates kamyonu başında nöbet beklediği günlerde kendisine okutulan bu «20 ton kitap.!!» taki bilgilerden, (kendi deyimiyle) «kelle» sinde kalan artıkları, komünist edebiyatına mahsus klişe-tekerlemeler ile Türk milletine aşılamaya çalışmak gayretinden başka birşey değildir ve olmamıştır.

Türkiyeli kızılların, yıllardan beri kullanıp durdukları bu klişe-kelimelerden **güneş, yağmur, toprak, türkü, şarkı** gibileri en beğlikleridir. Bunlar ve benzerleriyle dile getirilmek istenen mânâlar ise komünizm, kızıl ihtilâl, komünist düzen, proletarya vesairedir. **Nâzım Hikmet**'in «eşsiz

(14) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 45..46. Sf.

şairliği!» de, bu komünist tekerlemelerinin bizdeki ilk örnekleri ile dolu propaganda yazılarında gizlidir!!

Bu bir türkü:
toprak çanaklarda
güneşi içenlerin türküsü

diye başlayan **«Güneşi İçenlerin Türküsü»** başlıklı şiiri (!), kızıl ihtilâlin, o zamanlar, mânâsı pek anlaşılamayan bir türküsünden başka birşey değildir. **Nâzım Hikmet,** 1924'te yazılmış bu propaganda şiirinde, Türkiye Türklerini, kendisi gibi bir kızıl kalb taşımaya şöyle çağırmakta idi:

İşte:
şu güneşten
düşen
ateşte
milyonlarla kırmızı yürek yanıyor!
Sen de çıkar
Göğsünün kafesinden yüreğini;
şu güneşten
düşen
ateşe fırlat;
yüreğini yüreklerimizin yanına at!(15)

Türkiye'nin, kızıl ağa düşüp Moskof köleleri arasına katılacağına daha o yıllarda inanmış gibi görünen **Nâzım Hikmet,** yurdumuzu, bu en büyük felâketin kucağına atacak olan kızıl ihtilâlin yakın olduğunu, **«Güneşi İçenlerin Türküsü»** nde -hem de siyah puntolarla- tam dört yerde şöyle tekrarlamaktadır :

(15) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 5. Sf.

Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!(16)

İşte, «**Yangın**» başlıklı şiiri! Bu şiirde, önce, mânâsı pek belirli olmayan lâflarla çeşitli renkleri de içine alan bir dekor çiziyor ve sonunda kızıl ihtilâlin kanlar içinde doğuşunu müjdeliyor:

Camlar kırıldı!
Hastaların sap sarı
alınları
kıpkızıldı!
Kıpkızıldı kan içinde!
Bir an içinde:
Gece kızıl, yer kızıl
ev kızıl, fener kızıl
kızıl, kızıl, kızıl...(17)

Nâzım Hikmet, kızıl propaganda yolunda yayımlanmış ilk şiirlerinden birisi olan «**Yalnayak**» ta, bu ideolojinin kendisini «ateşten bir sarık» gibi sardığını:

Kafamızda güneş
ateş
bir sarık.(18)

sözleriyle, saha 1922 lerde ilân etmişti. Vazifesi, Türkiye'yi bu ateşten sarık ile boğmak olduğu için de, kalemini, sadece ve daima bu yolda kullandı.

---

(16) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 26. Sf.

(17) Aynı eser, 26. Sf.

(18) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 9, Sf.

İşte, kızıl ihtilâlden sonra kavuşulacak güzel (!!!) günleri haber veren satırlar:

İnanın:
güzel günler göreceğiz çocuklar
güneşli günler
göre—
—ceğiz.(19)

İşte, Türkiye'yi kana boyayacak ihtilâlden sonra, sağ kaldığı takdirde, yapılacak bayram eğlencelerine nasıl katılacağını anlatan satırlar:

Ve ben
o günden(20)
çok daha sonra;
sağ kalırsam eğer,
şehrin meydan kenarlarında yaslanıp
duvarlara
son kavgadan(21) benim gibi sağ kalan
ihtiyarlara
bayram akşamları keman
çalacağım...(22)

İşte, bir volkana benzettiği kızıl imanın alevinde, Türkiye Türkünü, yıkanıp temizlenmeye (!!!), yanıp tutuşmaya (!) çağırışı:

---

(19) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 15. Sf.

(20) Kızıl ihtilâl günü.

(21) İhtilâl günlerinin kanlı boğuşmaları.

(22) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 21. Sf.

Etimizi saran yünü parçalayarak
çırılçıplak
yıkanalım çelik çubuklar gibi yanardağın alevinde!
Yıkanalım!
Yanalım(23)

İşte, kendisinden sonra çığırtkanlığa devam eden bütün kızıl kalemlerde bol bol raslanan açlık gibi, sefalet gibi kışkırtıcı konuları sömürüp şiir haline sokan ve bu yolla Türkiye Türkünü ihtilâle çağıran tekerlemelerden bir örnek :

Hani şimdi bizim soframıza
haftada bir et gelir.
Ve
çocuklarımız işten eve
sapsarı iskelet gelir..(24)

Ve işte, kaleminin büyülü (!!) sözü «kızıl» kelimesiyle süslü (!) satırlar:

Atlılar, atlılar, kızıl atlılar(25)
.....
Haaaayda
beyaz orduları dumanlı ufuklar gibi önüne katan
bir kızıl suvarisin,
bir kızıl suvariyim,
bir kızıl suvariyiz,
bir kızıl...(26)

---

(23) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 28. Sf.

(24) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 14. Sf.

(25) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbası, 9. Sf.

(26) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 48. Sf.

Komünizm, bütün insanî duygular, düşünceler ve inanç lar ile birlikte Tanrıyı da inkâr ettiği için, milyonların gönüllerindeki Allah inancını ve sevgisini baltalamak da, kızılların vazifeleri arasında yer almıştır. Türkiyeli komünistlerin, yıllardan beri, Allah adını uygunsuz şekillerde kullanma yolundaki gayretleri, Tanrı'yı maddî bir varlıkmış gibi dile getirmeye yeltenmeleri, hattâ daha da azıtarak, büyük bir utanmazlıkla «Allah'ın kuyruğu!» gibi pek çirkin deyimler kullanmaları, hep bundandır. **Nâzım Hikmet,** Türkiye'nin yazı hayatında son yıllarda çok görülen bu âdiliğin de öncüsüdür.

Bir kere, şiirlerinde, Allah adı hep küçük harfle yazılmıştır. Halbuki, bu şiirlerin yer aldığı kitaplarında **Lenin, Marx, Engels** gibi kızıl öncüler büyük harfle yazılıdır. Bu da gösteriyor ki, Tanrı adının küçük harfle yazılması bilerek yapılmış bir münasebetsizliktir ve kızıl ideolojiye gözü kapalı bir hizmettir.

İşte bu münasebetsizliğin örnekleri :

Behey
Berkley!
Behey meyhane kızlarının kara cübbeli kavalyesi,
Kıralın şövalyesi,
sermayenin altın sesi
ve allahın peskoposu!(27)
.....
binip allahının sırtına
soldan geri kaçıyorsun!(28)
.....
Behey
Berkley!
Behey ***bir karış boyuna bakmadan***

(27) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 42. Sf.
(28) Aynı eser, 43. Sf.

Karpatları inkâr eden cüce!
Ahrete gittiysen eğer
oradan bir taç gönder,
süslemek için allahının kafasını!(29)

Nâzım Hikmet, kalemini, komünizm propagandası yolunda bir vasıta, bir âlet olarak, işte, böyle kullandı. Ve Türkiye'den kaçtıktan sonra da, aynı şekilde kullanmaya, böyle devam etti. Ancak Türkiye'de iken yazdıkları ile, yurttan kaçtıktan sonra yazdıkları arasında bazı farklar bulunduğu da muhakkaktır. Bu farklardan biri, kızıl ideolojiyi, Türkiye'de iken yapmaya mecbur kaldığı gibi, birtakım tüllere büründürmeye lüzum görmeden işlemesi, diğeri ise bu moskofluk hizmeti işini, eski yazılarına göre, daha ustaca yapmış olmasıdır.

Aşağıdaki parçalarda, «tek insan milleti mûcizesi (?!)» gibi insanî mıkyas ve kıstasların dışındaki gülüncün gülüncü ham hayalleri; komünist ülkeleri kimsenin kimseden korkmadığı, kimsenin kimseye emretmediği, kimsenin kimseyi yermediği topraklar olarak gösteren maskaraca yalanları vesariyeri de dikkatten uzak tutmamak şartıyla, bu farkları bulmak ve görmek de mümkündür:

Bir ağaç var içimde
nüvesini getirmişim güneşten.(30)
.....
bu iş biraz zor
zor ama
yapı yükseliyor, yükseliyor.
Saksılar konuldu pencerelere
alt katlarında.

(29) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 46. Sf.

(30) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler, 2. bs., Ankara 1970, TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 41. Sf.

Yükseliyor, yükseliyor yapı
kan ter içinde.(31)

.....

Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
ve bir orman gibi kardeşçesine,
bu hasret bizim(32)

.....

Aya gidilecek
daha da ötelere
teleskopların bile görmediği yere.
Ama bizim dünyada ne zaman kimse aç
kalmayacak,
korkmayacak kimse kimseden,
emretmeyecek kimse kimseye,
yermeyecek kimse kimseyi,
umudunu çalmayacak kimse kimsenin?
İşte ben komünistim bu soruya karşılık
verdiğim için.(33)

.....

Kosmosa filân gidip gelecek. İş bunda değil.
yer yüzünde görecek mucizenin büyüğünü,
tek insan milletini pırıp pırıl.
Ben iyimserim, dostlar, akar su gibi(34)

.....

Yer yüzüne tohum gibi saçmışım ölülerimi,
Kimi Odesa'da yatar, kimi Istanbul'da, Prağ'da kimi.
En sevdiğim memleket yer yüzüdür,
Sıram gelince yer yüzüyle örtün beni.(35)

.....

---

(31) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler, 2. bs., Ankara 1970, TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 71.-72. Sf.

(32) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 75. Sf.

(33) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya-Haşmet Matbaası, 36. Sf.

(34) Aynı eser, 7. Sf.

(35) Aynı eser, 37. Sf.

Hoş geldin bebek
yaşama sırası sende
senin yolunu gözlüyor sosyalizm, komünizm filân..(36)
.....
Yaşım altmış
on dokuzundan beri bir düş görürüm,
yağmur, çamur, yaz, kış
uykuda, uyanık
takılmış düşümün peşine yürürüm.(37)
.....
Diyelim ki döğüşmeye değer bir şeyler için,
diyelim ki cephedeyiz.
orada daha ilk hücumda, daha o gün
yüzü koyun kapaklanıp ölmek de mümkün.
Acı bir hınçla bileceğiz bunu,
ama yine de çıldırasıya merak edeceğiz
belki yıllarca sürecek olan savaşın sonunu.(38)
.....
Gelmiş dünyanın dört bir ucundan
Ayrı diller konuşur, anlaşırız.
Yeşil dallarız dünya ağacından
Gençlik denen bir millet var, ondanız.(39)
.....
ve yıldızlardan birinde
hangisinde bilmiyorum,
yıldızlardan birinde konuşacak elçimiz
hangi dille bilmiyorum.
Yıldızlardan birinde konuşacak elçimiz onunla
Tavariş *diyerek*

---

(36) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya - Haşmet Matbaası, 114. Sf.
(37) Aynı eser, 124. Sf.
(38) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler, 2. bs., Ankara 1970, TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 60. Sf.
(39) Aynı eser, 54. Sf.
(40) Aynı eser, 21. Sf.

söz bu sözle başlayacak biliyorum.
Tavariş diyecek,
ne üs kurmaya geldim yıldızına,
ne petrol, ne yemiş imtiyazı istemeye,
kokakola satacak da değilim
selâmlamaya geldim seni yer yüzü umutları adına,
bedava ekmek ve bedava karanfil adına,
mutlu emeklerle mutlu dinlenmeler adına,
Yârin yanağından ayrı her yerde, her şeyde hep beraber diyebilmek adına
evlerin
yurtların
dünyaların
ve kosmosun kardeşliği adına.(41)

.....

Moskova bahtıyardı, bahtıyardım, bahtıyardık.(42)

.....

Kızıl meydan bütün meydanlardan geçer 1 Mayısta
bayraklı, bayraksız,
türkülü, türküsüz,
geçer bütün meydanlardan.
Kızıl meydan bütün umutlardan geçer 1 Mayısta,
Kızıl meydan 1 Mayısta girer bütün hapislere,
hürriyetin yattığı bütün hapislere.
Kızıl meydan bütün iklimlerden geçer 1 Mayısta,
karın, yağmurun, güneşin altında.
Dünya 1 Mayısta kızıl meydan olur:
Lenin'in konuştuğu meydan.(43)

.....

1 mayıs
yaşım yirmi

---

(41) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya-Haşmet Matbaası, 76.-77. Sf.

(42) Aynı eser, 85. Sf.

(43) Aynı eser, 202. Sf.

Lenin sağ
bir tek meydan,
150 milyon insan.
35 yıl geçti aradan,
yaşım yine 20,
Lenin yine sağ,
Kızıl meydanlarda
1 milyar insan.(44)

Nâzım Hikmet'in, öğüle öğüle göklere çıkarılmaya çalışılan şiirleri, işte, kızıl ideolojinin bu cins propaganda mısraları veya satırlarından meydana gelmiş şeylerdir. Bu şiirlerin, Cumhuriyetin ilk yıllarında, Türk işçilerini kışkırtmak için telgraf direklerine yapıştırılan propaganda «beyanname» leri ile, 12 Mart 1971 öncesindeki anarşi yıllarında; çeşitli kızıl kuruluşların, büyük şehirlerde sık sık dağıttıkları «bildiri» lerden farkı, onlardan daha ustaca ve bir de şiir kılığına büründürülerek yazılmış olmalarıdır. Ama, edebî hünerin bu derecesi, hiçbir zaman, bir insanı büyük şair saymaya ve yapmaya yetmez. Çünkü yetemez.

★

Nâzım Hikmet'in şiirlerini ve şairliğini böylece gözden geçirdikten sonra, meseleyi, bir kere de umumî yönü ile ele alıp, Marksizmin sanat anlayışı üzerinde biraz durmak faydasız olmaz.

Marksizm, hayat anlayışı ve prensipleri bakımından hür ve gerçek sanata karşıdır. Çünkü Marksizm, sanat eserlerini ortaya koyacak insanı kabul etmez. Marksizm'de insan yoktur, sınıf vardır. İnsan, sınıfın ürünüdür. Bunun için ayrı bir varlığı ve dolayısıyla şahsiyeti yoktur.

Halbuki, insanlık tarihinin en eski çağlarından beri or-

(44) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya - Haşmet Matbaası, 203. Sf.

taya konmuş olan sanat eserleri, insanların, yani şahsiyet sahibi kişilerin eserleridir. İnsan; düşünecek, kafasında bir şey tasarlayacak, bu tasarladığını düşündüğü ve istediği şekilde, yani kendi iradesiyle yoğuracaktır ki bir sanat eseri meydana gelebilsin.

Bir roman veya piyes düşünelim. Böyle bir eserde çeşitli insan karakterleri ele alınır ve eser, bir ana konu etrafında, o insanlar arasında geçen birtakım hâdiseleri işler. Konu da, hâdiseler de, insan hayatına ait her türlü konu ve hâdiseler olabilir. Sanatçı, konuyu ve hâdiseleri dilediği şekilde yürütür. Böylece, ortaya bir edebî eser konmuş olur.

Komünist bir sanatçı ise bu şekilde bir roman veya piyes yazamaz. Çünkü o, herşeyi «sınıf» açısından ele almaya ve değerlendirmeye mecburdur. Yani marksist kalem sadece «ezen sınıf!» ile «ezilen sınıf!» hikâyesini ele alacak, bu meselenin doğurduğu münasebetleri, mücadeleleri vesaireyi işleyecektir. Bundan dolayı, komünist bir sanatçı, eli kolu bağlı bir kalem sahibidir. Ve marksist sanat kuşu, bu sebepten, sanat göklerinde istediği gibi kanat çırpamaz, istediği ufuklara doğru uçup gidemez. Kızıl sanatçıların en güçlüleri bile, bu yüzden kısır kalmaya mahkûmdurlar. Ve bundan dolayı kısır kalmışlardır. Bazı başarılı eserler verenler bile, konu serbestliğine sahip bulunmadıkları için, sonunda, kendilerini taklit eden kalemler haline düşmüşlerdir. Ve bu da tabiîdir. Çünkü, bütün hayatı boyunca aynı şeyleri yazmaya mecbur kalan bir sanatçı, ne derece güçlü bir kalemin sahibi bulunursa bulunsun, sanat merdiveninin bir basamağında kalmaya mecburdur.

Nâzım Hikmet'in sanat kaderi de, bu kızıl grafik ile çizilmiştir. Sanatçının hürriyetini elinden alan, onu belirli bir sınırın içine hapseden marksist zihniyetin grafiği.. **Nâzım Hikmet**'in şairlik kaabiliyetini baltalayan da, kalemini bir propaganda çubuğu haline getiren de, iyi bir şair ola-

bilme imkânlarının üstünü kızıl bir şal ile örten de bu grafiktir.

Varlığını ve dolayısıyla geçimini komünizm dâvâsına bağlamış olan bir sanatçı, istediğini değil, istenileni yazmaya mecburdur. **Nâzım Hikmet** de, bir Moskova yetiştirmesi olarak bu yolda yürümüştür. Çünkü buna mecburdu.

Türkiye'de iken, istenileni yazdığını biliyoruz. Ancak, buna karşılık ne şekilde mükâfatlandırıldığını gösteren bir belge ortaya konmuş değildir. Fakat, Türkiye'den kaçıktan sonra, Lehistan vatandaşı ve Moskova kölesi **Nâzım Hikmet Verzanski** olarak yazdığı eserlere karşı nasıl beslendiği, artık bir sır değildir. Bunu açığa vuran ise, hapishane yıllarının hâtırası (!), oğlu **Memet**'tir.

Bir Istanbul gazetesi mensuplarının, kendisiyle yaptıkları konuşmada, **Memet, Nâzım Hikmet**'in eserlerinden söz açılınca, kendisiyle konuşanlara şunları söylemiştir:

«— Evet, babamın şiirleri güzeldir, büyüktür. Ama sadece Türkiye'de yazdıkları (45). Geri kalanlar.. Geri kalanlar, kendisinin de söylediği gibi, sadece ruble için..

— Fazla ileri gitmiyor musun?

— Hayır, fazla ileri gitmiyorum. Sadece ruble için. Babamın, Rusya'da iken, istediği kişiye otomobil hediye etme hakkı vardı. Babamın parası, refahı vardı. Alın, bakın babamın yazdığı oyunlara.. Oyun mudur onlar? Para için yazılmış şeylerdir sadece..» (46)

Evet, ruble!.

Moskof parası bir insana şöhret, şan, rahat vesaire

---

(45) Nâzım Hikmet'in, Türkiye'de iken yazdığı şiirlerin, vatandan kaçıktan sonra yazdıklarından daha güzel olduğu, şüphesiz, böyle bir konuda söz sahibi olmayan bir çocuğun çocukca sözleridir.

(46) Nâzımın Oğlu Memet. Röportaj: Halit Çapın, Orhan Türel. Milliyet (gazetesi), 30 Mart 1970.

sağlar ama, büyük şairlik rütbesini veremez. Çünkü büyük şairlik verilecek bir rütbe değil, hak ederek alınabilecek bir ünvandır.

★

Nâzım Hikmet'in, iki Rus şairinden aktarmalar yapmış olduğu ortaya çıktıktan sonra ise, kızıl propagandanın yürüttüğü «büyük şair!» lik iddiası tamamen iflâs etmiştir.

Bu şairlerden birisi, kızıl Rus edebiyatında büyük isimler arasında sayılan ve anılan **Viladimir Mayakovski**'dir. **Nâzım Hikmet, Mayakovski**'nin serbest nazım, yarım kafiye, mısralarda gürültülü edâ gibi özellikleriyle birlikte bir taklitçisi durumundadır. 1935 yılındaki kalem tartışmaları sırasında, **Peyami Safa,** bu konuyu da ele alarak, **Nâzım Hikmet**'in **«... nazım şekline, fikirlerine, kelime bölümlerine varıncaya kadar...»** Rus şarini taklit ettiğini ileri sürdüğü zaman, bu iddialar cevapsız kalmış ve çürütülememişti.

Fakat, bu taklitçiliğin daha mühimi ve söz götürmezi, yine bir Rus şairi olan **S. Yesenin**'den yaptığı aktarmalarda, bütün itiraz veya kulp takma kapılarını kapayacak bir şekilde ortaya konmuştur.

Nâzım Hikmet'in, **S. Yesenin**'den aldıklarını tesbit eden Rus türkologlarından **Mihailov**'dur. Yeni çağlar Türk edebiyatı üzerindeki bilgisi ile tanınmış olan bu Rusyalı türkolog, **S. Yesenin** ile **Nâzım Hikmet Verzanski**'yi ele aldığı bir incelemesinde, iki şairdeki imajları karşılaştırıp, birçok şiirlerde ortak unusrlar bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu ortaklık (!), bir kısım şiirlerinde, kelimesi kelimesine bir benzerlik halini almıştır. **Mihailov**'un tesbit ettiğine göre, meselâ, **Nâzım Hikmet'in «Yangın»** adlı şiirindeki :

Siyah gece
beyaz kar...
Rüzgâr...
Rüzgâr..(47)

mısraları, **Yesenin**'in şiirlerinden birisinde aynı mısralar ve aynı kelimeler ile bulunmaktadır. **Nâzım Hikmet**'in **«Bahri Hazer»** başlıklı manzumesiyle birlikte en güzel iki şiirinden birisi olarak kabul edilen **«Salkım Söğüt»** ündeki **«at», «nallar», «rüzgâr», «dört nal gitmek»** vesaire gibi imajları da, **S. Yesenin**'in şiirlerinde yer almış imajlardır. **Nâzım Hikmet**'in, **«Salkım Söğüt»** ündeki :

Akıyordu su,
Gösterip aynasında söğüt ağaçlarını,
Salkım söğütler yıkıyordu suda saçlarını!
.....
sarktı salkım söğütler
sarı saplarının
üzerine!(48)

mısraları ile, **Yesenin**'in :

Ne güzeldir söğüt dalları gibi yuvarlanmak
Pembe sularda,
.....
Mâsum yüzlerini eğip
Sarkan salkım söğütler..

mısraları arasındaki benzerlikler de, **Mihailov**'un tesbit ettiği aktarmalar arasındadır. Leningrat Üniversitesi Türko-

(47) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 26. Sf.
(48) Aynı eser, 8.-9. Sf.

loji Kürsüsü Başkanı **Kolanov**'un, 60. doğum yılı dolayısıyla hazırlanan bir eserde yer almış olan bu incelemede, **Nâzım Hikmet**'in, **Yesenin**'den yaptığı daha birçok aktarmalar da gösterilmiştir.

Nâzım Hikmet'in, günün birinde, bu şekildeki aktarmalarının ortaya konabileceği hiç aklına gelmemiş olacak ki, 1930'da, şiir diye yazdığı bir saldırısında:

Ben ne halkın alınterinden on para çalmışım
ne bir şairin cebinden bir satır (49)

diye etrafa meydan okumuştur. Ne ibret verici bir neticedir ki, yaptığı bu edebî hırsızlık, dâvâsı yolunda çalıştığı bir milletin bilim adamlarından birisi tarafından ortaya konmuştur.

★

Netice şu olmaktadır:

Şair yaratılmış ve ilk manzumelerinde yarını için ümit vermiş olan **Nâzım Hikmet,** kalemini kızıl dâvâya kiraladıktan sonra, sanat hayatını kendi eliyle baltalamış, bunun sonucu
lunda küçülmüş, orta çapta bir sanatçı kalmıştır.

Evet, **Nâzım Hikmet** büyük bir propagandacı ve bazı güzel şiirlerine ve mısralarına rağmen, orta çapta bir şairdir. Kalemini, bir fikrin propagandasına vasıta yapmış bir insandan, esasen, bundan daha çoğu da beklenemez.

Edebiyattan ve şiirden anlayan insanların, bu konuda bundan başka bir hükme varması, varabilmesi mümkün değildir. Onun için, bu seviyedeki Türk aydınları, **Nâzım**

(49) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 42, Sf.

Hikmet'in orta çapta bir şair olduğu hususunda birleşmektedirler. Bu ortak hükme, iki örnek:

Nâzım Hikmet'i çok iyi tanıyan ve kendisiyle uzun yıllar dostluk etmiş olanlardan romancı **Peyami Safa,** kızıl şairin bu cephesini şu dört kelime ile özetlemektedir: **«Şöyle böyle bir şairdir,»** (50) Türkoloji profesörü **Faruk Timurtaş** ise, **Verzanski**'nin «büyük şair!!» olduğu yolundaki iddiayı reddettikten sonra, bu konudaki hükmünü şu şekilde özetlemektedir: **«Bir Türk şairi olmayan, Türkiyeli bir şair olan, orta derecede bir sanat kudreti gösteren Nâzım Hikmet Verzanski'yi komünistlerin büyük vatan şairi olarak takdime çalışmaları boşuna bir gayrettir.» (51)**

Nâzım Hikmet'in büyük (!?) şairliği meselesinde, tek gerçek, işte budur. Bundan gayrısı, sadece, lâftır.

(50) Peyami Safa, Biraz Aydınlık : 4, Hafta (dergisi), 29 Temmuz 1935.

(51) Prof. Dr. Faruk Timurtaş, Nâzım Hikmet Meselesi, Sabah (gazetesi), 29 Şubat 1968.

— III —

Nâzım Hikmet ve «Güzel Türkçe»

Komünizm, her ülkede, kendisine hizmet yolunda olanları devamlı şekilde propaganda ederek şöhret sahibi yapar. Bu yoldaki propaganda, şöhrete ulaştırılması gereken kişide bulunan bazı meziyetleri mübalâğalı bir şekilde büyüterek yapıldığı gibi, pirenin develeştirilmesi halinde de olabilir.

Nâzım Hikmet, komünizmin, bu şişirip büyütme oyunundan çok yararlanmıştır. Hem de sadece yaşarken değil, Türkiye'den kaçıp gittiği Rusya'da, öz vatanı olduğunu ilân ettiği toprakların altına girdikten sonra da...

Nâzım Hikmet hakkında en çok ileri sürülen bu cins iddialardan birisi, Türkçeyi en güzel kullanan şair olduğudur. Bu iddia, ilk olarak, 1950 yılında, kendisini hapisten kurtarmak için girişilen kampanya sırasında ortaya atılmıştı. İddianın sahibi olarak gözüken ise, gazeteci **Ahmet Emin Yalman** idi. **Ahmet Emin Yalman, Nâzım Hikmet**'in hapisten kurtarılması için açılmasında önayak olduğu veya görüldüğü kampanya sırasında yazdığı yazılardan birisinde, bu kızıl şair için: **«Son nesillerin yetiştirdiği en büyük Türk şairlerinden, Türk diline en büyük tasarruf edebilen pek mahdut şairlerden biri...»** (52) şek-

(52) Ahmet Emin Yalman, Fikret ve Nâzım Hikmet, Vatan (gazetesi), 19 Eylül 1949

lindeki bozuk cümlesiyle, hiçbir yetkisi bulunmayan böyle bir konuda, hiç bir temele dayanmayan böyle bir iddiayı ileri sürmekten çekinmemişti.

1960 sonrasının azgın anarşi havası içinde ise, bu iddia, ancak bu sefer **Nâzım Hikmet**'in, Türkçeyi en güzel kullanan şair olduğu şekline sokularak, çok daha yaygın bir şekilde devam ettirildi.

★

Bu konuda, herşeyden önce, şu sorunun cevabını aramak gerekir:

Türk edebiyatının yüzyıllardan beri yetişmiş yüzlerce şairi arasında, Türkçeyi en güzel kullanmış bir kalem seçmek mümkün müdür?

Türk şiir tarihinde, şöyle böylesinden, büyük ve çok büyük seviyedekilere kadar birçok şair vardır. Fakat bugüne kadar bu şairler arasında, Türkçeyi en güzel kullananı arayıp bulmaya çalışmak veya seçmek gibi bir davranış görülmemiştir. Çünkü buna imkân yoktur. Bir şairin, şu veya bu alanda bir başkasından üstün olduğu söylenebilir ama, «falan şair filân konuda birincidir!» şeklinde riyazî bir kesinlikle konuşmak ne ciddiyete, ne de ilmî anlayışa sığar.

Sonra, yüzyılların usta kalemleri arasından, herhangibir konuda bir «en üstün» seçmek gerekirse, bu derece ciddî bir işi yapmaya kalkışmak ne **Ahmet Emin** cinsinden gazetecilere, ne de kızıl dergilerde komünizm gürültüsü yapmaktan başka hünerleri olmayan kişilere düşer.

Ve nihayet **Nâzım Hikmet**'in de, Türk edebiyatının gerçek şairlerinin de şiirleri ortadadır. Bu konuda ciddî bir

hükme varmak isteyenler, o şiirleri, vicdan terazisinin kefelerine koymak suretiyle, sonuca çok kolay ulaşabilirler.

Şu parçalar, **Nâzım Hikmet**'in, Moskova'da yetiştirilip Türkiye'ye gönderildikten ve Türkiye'den kaçıp asıl vatanı olduğunu ilân ettiği Moskof topraklarına yerleştikten sonra yazdığı şiirlerdendir:

Çalsın Maksimbarın cazbant kolu,
çal bre kara köpoğlu,
anlatayım Kostantinoplu:
Yüzük, bilezik, gerdanlık, küpe
muslin, krepdöşin, tül
ipek(53)
.....
Sen
Beşinci Mehmed'in saltanatını,
Halifenin altın nallı kır atını,
Papellerin kat katını
ve teneke suratını,
doldurup torbana
sıska sırtında taşıyorsun.(54)
.....
Şang-Hay büyük bir limandır,
Beyazların gemileri kocamandır
sarıların gemileri küçücük.
Kızıl saçlı bir çocuğa gebe Şang-Hay,
Vay vaaay!..
Ne acaip yer be Şang-Hay...(55)

---

(53) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 60, Sf.

(54) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 77. Sf.

(55) Nâzım Hikmet (Verzanski), Jokond ile Si-Ya-U, Istanbul 1929, Akşam Matbaası, 32. Sf.

— Trabzon'da bir motor açılıyor
— Sa-hil-de ka-la-ba-lık
— Motoru taşlıyorlar
— Son perdeye başlıyorlar.
— Burjuva Kemal'in omuzuna binmiş
— Kemal kumandanın kordonuna
Kumandan Kâhya'nın cebine inmiş
Kâhya adamlarının donuna.
— Uluyorlar,
— Hav... hav... hav... tû...(56)
.....
ve kesesiyle de Karun
ve inanç ve şer, zulüm,
Ve geldik ve gidiyoruz
Ve taştan bir yeniçeri
aşağıda melûl, mahzun
Ve çanları çalan ölüm
Ve yukarda öttü horoz.(57)
.....
Geliyor sıram
Ansızın atlayacağım boşluğa
Ne çürüyen etimden haberim olacak,
Ne gözlerimin çukurunda dolaşan böceklerden.
Durup dinlenmeden ölümü düşünüyorum,
Sıram yakın demek...(58)
.....
Berlin günlük güneşlik,
8 Mart 1963
Bayramın kutlu olsun kadınım.
Unuttum telefonda söylemeyi bu sabah,

---

(56) Dr. Fethî Tevetoğlu, Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler, Ankara 1967, Ayyıldız Matbaası, 206. Sf.

(57) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler, 2. bs., Ankara 1970, TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 52, Sf.

(58) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya-Haşmet Matbaası, 113, Sf.

Sesini duydum mu dünyayı unutuyorum.
Nice nice bayramlara güzelim.(59)
.....
Fakat İsmail
ellerine güvenir
O eller, ekmeği, küreklerin sapını, dümenin yekesini
ve Kemeraltında Fotikanın memesini
aynı emniyetle tutarlar.(60)

Nâzım Hikmet'in eserleri, bu cins şiirler (!) ile doludur. Türk edebiyatının yakın yıllarında ise, bu seviyede ve bu seviyenin çok üstünde şiir yazmış pekçok şair vardır. Onların hepsini bir yana itip, **Nâzım Hikmet**'in bu propaganda şiirlerini «güzel Türkçe» nin eşsiz örnekleri diye öne sürmek, en azından, hafifliktir. Böyle bir iddia, ilmî düşünce bir yana, normal insan mantığı ile dahi bağdaşamaz.

Türk şiirinin son elli altmış yıllık devresinde, kalemlerini, bilinen veya bilinmeyen dâvâlardan hiçbirisine kiralamayan şairler tarafından yazılmış şiirler de ortadadır. Aşağıdaki mısralar, bu şairlerin bir kısmının şiirlerinden seçilmiş örneklerdir:

O senin masallı tepelerinde
Kahraman akıncı ordular koşar;
Sesleri susmayan kubbelerinde
Üç tuğlu vezirler, şairler yaşar.

★

(59) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya - Haşmet Matbaası, 191. Sf.
(60) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 32, Sf.

Senin her taşında bir yiğit beğin
Çelenkler takılmış hayali durur;
Her yalçın dağından, Sarı Zeybeğin
Şahlanan atının sesleri vurur.

★

Sen kara bir çalı olsan, biz senin
Çırpınan rüzgârın olmak isteriz;
Kurumuş gül dalı olsan, biz senin
Ağlayan kuşların olmak isteriz.. (61)

.....

Karşı dağlarda tutuşmuş gibi gül bahçeleri,
Koyu bir kırmızılık gökten ayırmakta bizi.
Gökte top sesleri var, belli, derinden derine
Belki yüzlerce şehit sesleniyor birbirine,
Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
Üsküdardan mı, Hisardan mı, Kavaklardan mı? (62)

.....

Rüyâ gibi bir akşamı seyretmeye geldin,
Çok benzediğin memleketin her köşesinde.
Baktım : Konuşurken daha bir kerre güzeldin,
İstanbul'u duydum daha bir kerre sesinde. (63)

.....

Mâziye sor, ecdâdımı söyler sana kimdi,
Bir bitmez ufuktum, Küre vaktiyle benimdi.
Tûfanlar, alevler beni bir kal'a sanırdı,
Taçlar uçuşur, dalgalanır, parçalanırdı.
Kahhar atımın kanlı, kıvılcımlı izinde,

---

(61) Mehmet Emin (Yurdakul), Mustafa Kemal, Istanbul 1928, Ahmet İhsan Matbaası, 41..42. Sf.

(62) Yahya Kemal Beyatlı, Kendi Gök Kubbemiz, (Istanbul) 1961, Yahya Kemal Enstitüsü Yayını, 10, Sf,

(63) Aynı eser, 18. Sf.

Sesini duydum mu dünyayı unutuyorum.
Nice nice bayramlara güzelim.(59)
.....
Fakat İsmail
ellerine güvenir
O eller, ekmeği, küreklerin sapını, dümenin yekesini
ve Kemeraltında Fotikanın memesini
aynı emniyetle tutarlar.(60)

Nâzım Hikmet'in eserleri, bu cins şiirler (!) ile doludur. Türk edebiyatının yakın yıllarında ise, bu seviyede ve bu seviyenin çok üstünde şiir yazmış pekçok şair vardır. Onların hepsini bir yana itip, **Nâzım Hikmet**'in bu propaganda şiirlerini «güzel Türkçe» nin eşsiz örnekleri diye öne sürmek, en azından, hafifliktir. Böyle bir iddia, ilmî düşünce bir yana, normal insan mantığı ile dahi bağdaşamaz.

Türk şiirinin son elli altmış yıllık devresinde, kalemlerini, bilinen veya bilinmeyen dâvâlardan hiçbirisine kiralamayan şairler tarafından yazılmış şiirler de ortadadır. Aşağıdaki mısralar, bu şairlerin bir kısmının şiirlerinden seçilmiş örneklerdir:

O senin masallı tepelerinde
Kahraman akıncı ordular koşar;
Sesleri susmayan kubbelerinde
Üç tuğlu vezirler, şairler yaşar.

★

(59) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya - Haşmet Matbaası, 191. Sf.
(60) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 32, Sf.

Senin her taşında bir yiğit beğin
Çelenkler takılmış hayali durur;
Her yalçın dağından, Sarı Zeybeğin
Şahlanan atının sesleri vurur.

★

Sen kara bir çalı olsan, biz senin
Çırpınan rüzgârın olmak isteriz;
Kurumuş gül dalı olsan, biz senin
Ağlayan kuşların olmak isteriz.. (61)

.....

Karşı dağlarda tutuşmuş gibi gül bahçeleri,
Koyu bir kırmızılık gökten ayırmakta bizi.
Gökte top sesleri var, belli, derinden derine
Belki yüzlerce şehit sesleniyor birbirine,
Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
Üsküdardan mı, Hisardan mı, Kavaklardan mı? (62)

.....

Rüyâ gibi bir akşamı seyretmeye geldin,
Çok benzediğin memleketin her köşesinde.
Baktım : Konuşurken daha bir kerre güzeldin,
İstanbul'u duydum daha bir kerre sesinde. (63)

.....

Mâziye sor, ecdâdımı söyler sana kimdi,
Bir bitmez ufuktum, Küre vaktiyle benimdi.
Tûfanlar, alevler beni bir kal'a sanırdı,
Taçlar uçuşur, dalgalanır, parçalanırdı.
Kahhar atımın kanlı, kıvılcımlı izinde,

---

(61) Mehmet Emin (Yurdakul), Mustafa Kemal, Istanbul 1928, Ahmet İhsan Matbaası, 41-42. Sf.

(62) Yahya Kemal Beyatlı, Kendi Gök Kubbemiz, (Istanbul) 1961, Yahya Kemal Enstitüsü Yayını, 10, Sf.

(63) Aynı eser, 18. Sf.

Bir başka denizdim ebediyyet denizinde.
Çarpardı göğün kalbi hilâlin avucunda,
Titrerdi yerin tâlihi mermîmin ucunda.. (64)

.....

Yoklarım taşları, toprakları: İzler kan izi,
Yurdumun kan kusuyor mosmor uzanmış denizi!
Tüter üç beş baca kalmış.. O da seyrek seyrek..
Âşinâ bir yuva olsun seçebilsem diyerek,
Bakınırken duyarım gözlerimin yandığını;
Sarar âfâkımı binlerle sıcak kül yığını.
Ne o gömgök dereler var, ne o zümrüt dağlar;
Ne o çıldırmış ekinler, ne o coşkun bağlar.
Yurdu baştan başa vîrâneye dönmüş Türk'ün..

.....

Hani târîhi sorduldukça mefâhir söyler
Kahramanlar yetişen toprağı zengin köyler?
Hani orman gibi âfâkı deşen mızraklar?
Hani atlar gibi sahrayı eşen kısraklar?
Hani ay parçası kızlar ki koşar, oynardı?
Hani dağ parçası milyonla bahâdır vardı?
Bugün artık biri yok, hepsi masal, hepsi yalan,
Bir onulmaz yaradır, varsa, yüreklerde kalan. (65)

.....

Felâketler pençemizde oyuncak olur,
Yangınlarla bütün cihan al sancak olur;
Tan yerinden yıldırımlar saçan sesimiz
Gün batısı üzerinde şöyle duyulur:
Fırtınalar yoldaşıdır nâra salan Türk!
Hey koca Türk! Tanrı'sından kuvvet alan Türk! (66)

---

(64) Mithat Cemal Kuntay, Türk'ün Şehnâmesinden, Istanbul 1945, Ebüzziya Matbaası 29..30. Sf.

(65) Mehmed Akif (Ersoy), Safahat, Altıncı Kitap : Asım, Istanbul 1342, Âmedî Matbaası, 29.—30. Sf.

(66) Enis Behiç (Koryürek), Mîras, Istanbul 1927, Nâşiri: İkbal Kütüphanesi, 92..93. Sf.

MARTI

Bir avuç köpüğüdür
Sanki engin denizin..
Çırpınıyor ardından
Görünmeyen bir izin..

★

Bir söylese, anlatsa,
Olsa da ağzı, dili:
Kimin için sallıyor
Bu bembeyaz mendili.. (67)

.....

Efsâneler asrı... Evvel zaman içinde
Gezermiş Türk orduları Hint ile Çin'de..
Mızrakları en kahraman erleri yenmiş,
Fil dişinden oklarını gökler beğenmiş,
Kısrakları rüzgâr gibi uçarmış yardan,
Efsâneler nakledermiş binbir diyardan.
Akşamları kurulurmuş altın bir sini,
Üstü ejder resimli bir Çin testisini
Ak köpüklü kımızlarla doldururlarmış;
Hind'in âhû kadınları kadeh sunarmış.. (68)

.....

Gözlerim bileyeden yeni çıkmış bir bıçak;
Yanaklarımda bıyıkların kangal kangal zinciri!
Bir vuruşta kâfiri boydan boya iki şak
Edecek kadar pazılarım iri... (69)

---

(67) Enis Behiç Koryürek'ten Mîras ve Güneşin Ölümü, Ankara 1951 Güneş Matbaacılık T.A.Ş., 187. Sf.

(68) Yusuf Ziya (Ortaç), Yanardağ, Istanbul 1928 Marifet Matbaası, 81. Sf.

(69) Yusuf Ziya Ortaç, Öyle Bir Günde (manzûmesi), Çınaraltı (dergisi), 3. sayı, 23 Ağustos 1941.

Çok eski bir zamanda
Oğuz Han hükümdarmış.
İşitmiştim Turan'da
Bir peri kızı varmış.

★

Bu nazlı peri kızı,
Bu güzellik yıldızı,
Her gönülde bir sızı
Bırakarak yaşarmış.

★

Issız dağlarda gezer,
Yokmuş izinden eser,
Bâzan göründüğü yer
Bir sihirli pınarmış.. (70)

.....

Benim gönlüm bir kelebek,
Dolaşıyor çiçek, çiçek.
Tükenecek ömrü böyle
Çırpınarak, titreyerek..

★

Ne şerefli bir adı var,
Ne büyük bir maksadı var.
Her gün biraz zedelenen
İki ipek kanadı var. (71)

.....

Bir kuş tanıyordum ki, baharda
Salkımlar açan bahçemin üstünde uçar da,
Akşamların ürperdiği bir sesle öterdi.

---

(70) Orhan Seyfi (Orhon), Gönülden Sesler, Istanbul 1922, Mahmud Beğ Matbaası, 111..112. Sf.

(71) Aynı eser, 5. Sf.

Besbelli bu iklime yabancı,
Nerden koparak geldiği meçhul,
Endâmı uzun, tüyleri parlak, sesi vahşi
Bir kuş. (72)

.....

Bütün kış ufuklara
Açarak penceremi,
Yalvarırdım bahara :
«Yine geç kalma e mi?»

★

Bir sabah onun, nerden
Geldiğini duymuşlar;
Bitişik bahçelerde
Çığlık kopardı kuşlar.

★

Ellerin bağ, bahçesi,
Şimdi peri masalı:
Uçuyor bir kuş sesi
Açıyor bir gül dalı.. (73)

.....

İleriye! İleriye!
Görünmüyor düşman yüzü.
Şu bir yığın serseriye
Gösterelim gücümüzü.

★

---

(72) Faruk Nafiz (Çamlıbel), Suda Halkalar, Istanbul 1928, Sanayi-i Nefise Matbaası, 43. Sf.

(73) Faruk Nafiz Çamlıbel, Bir Ömür Böyle Geçti, Istanbul 1945, Kenan Matbaası, 233. Sf.

Vatana kim göz dikerse
Kurtulamaz elimizden.
Ölüm bile kanat gerse
Yine korkar bugün bizden.

★

Hemen hücum borusunda
Atılalım dilde Tekbir!
Türk'e, düşman kahrolsun da
Yaşamak da, ölmek de bir.. (74)

SULARDA AKŞAM

Sular ürpermede, akşam bir uzun beste gibi,
Son ışıklar bu sulardan dağılan seste gibi,
Okadar ince fısıltıyla yanıp sönmedeler.
Ve deniz kızları esrârı ile örtünmedeler.

★

Bir siyah gün gibi vahşi yumuşaklıklardan
Geçiyor sesleri tâ kalbe değen son bir an.
Süzüyor engini yıldızların öksüz bakışı,
Su değil, sanki uzak vuslata bir ruh akışı..
(75)

.....

Gümüş pırıltılarla
Ay göğe aksediyor.
Gölgeler raksediyor
İnce kıvrıntılarla.

★

---

(74) Halit Fahri (Ozansoy), Cenk Duyguları, Istanbul 1333, Necm-i İstikbal Matbaası, 8. Sf.

(75) Halit Fahri Ozansoy, Çınaraltı (dergisi), 19. Sayı 13 Birinci-kânun (=Aralık) 1941.

Hıçkırıyorken rüzgâr,
Dertleşiyor ağaçlar
Yorgun fısıltılarla.. (76)
.....
Çınla ey coşkun deniz, kayalıklarda çınla ,
Sar bütün kumsalları o dolaşık saçınla;
O dolaşık saçınla sar bütün kumsalları,
Batır yelkenlileri, parçala hep salları,
Ruhunda oğuldayan hırçınlıkların azsın!
Nekadar köpürsen de sahilden taşamazsın! (77)
.....
Mavi bir gölge uçtu pencereden,
Baktım: Âvâre bir küçük kelebek,
Yaramaz geldi kim bilir nereden?

★

Belli yorgundu, bir veremli çiçek
Gibi serpildi lâmbanın yanına,
Bir duman uçtu gitti titreyerek..

★

Anladım kıydı yavrucak canına... (78)
.....
Kabristana gir, dur ve getir ahreti yâda,
Sıyrıl hele dünya kederinden;
Kol kaldırıp insan gibi taşlar da duâda,
İç çekmede her selvi derinden.

---

(76) Ali Mümtaz (Arolat), Bir Gemi Yelken Açtı, İstanbul 1926, Nâşiri : Halk Kitaphanesi, 154. Sf.

(77) Aynı eser, 136. Sf.

(78) Ali Canip (Yöntem), Geçtiğim Yol, Istanbul 1334, Âmediyye Matbaacılık Şirketi, 17.—18. Sf.

Yaslan o kırık mermere dur, dinle sükûtu,
Kalbin acı bir hisle daralsın.
Çizmiş buradan işte ölüm ömre hudûdu,
Varlık denilen şey ne masalsın? (79)

.....

Binbir kelebek ardına düşmüş de gezerken,
Ellerde o arzû adı verdikleri ağla.
Kar yağdı bakın saçlarımın üstüne erken;
Binbir kelebek ardına düşmüş de gezerken.

★

Dünya bize cennet görünür sisli dimağla!
Hulyâma derim: Ömrüme seller gibi çağla!
Binbir kelebek ardına düşmüş de gezerken,
Ellerde o arzû adı verdikleri ağla.. (80)

.....

Gözleri yaş dolu, yorgun bulutlar,
Gökte gezip gezip iner dağlara.
Bazı birbiriyle sarmaşıp ağlar,
Bir gariplik tavrı siner dağlara.

★

Bazı gururları aşkındır baştan,
Yanar da gözleri bulunmaz yaştan,
Başları dumandan, kalbleri taştan,
Derdini anlamak hüner dağlara... (81)

.....

Kopardılar ayı gökten,
Bir ipek dala astılar...

---

(79) Edip Ayel, Şehrâyin, Istanbul 1953, Yenilik Basımevi, 27. Sf.
(80) Edip Ayel, Ağ (manzumesi), Çınaraltı (dergisi), 16. Sayı, 22 İkinciteşrin (=Kasım) 1941.
(81) Halide Nusret Zorlutuna, Yurdumun Dört Bucağı, Ankara 1950, Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O., 86. Sf.

Yurt dediler, gölgesine
Ayaklarını bastılar.

★

Onlardan kaldı bu toprak,
Biz gezip tozmayalım mı?
Yabanlar kıskanır diye
Destan da yazmayalım mı? (82)

Bu parçalar ile, **Nâzım Hikmet**'in şiirleri karşılaştırılınca, kızıl propagandacının sadece dil değil; buluş, incelik, mânâ, şiriyet vesaire gibi çeşitli yönlerden de nekadar kuru, ne derece fakir olduğu hemen görülmektedir.

Mithat Cemal'in:

Çarpardı göğün kalbi hilâlin avucunda
Titrerdi yerin tâlihi mermîmin ucunda

beytinde dile getirdiği, Osmanlı Türkiye'sinin bir zamanlardaki cihan hâkimiyeti;

Enis Behiç'in:

Bir avuç köpüğüdür
Sanki engin denizin..
Çırpınıyor ardından
Görünmeyen bir izin..

mısralarıyla, mavi denizlerin beyaz martısını, hayalimizde resim gibi canlandırması :

---

(82) Arif Nihat Asya, Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, İstanbul 1945, Sabri Çelik Matbaası, 10.-11. Sf.

Halit Fahri'nin :

Bir siyah gün gibi vahşi yumuşaklıklardan
Geçiyor sesleri tâ kalbe değen son bir an;
Süzüyor engini yıldızların öksüz bakışı..

Ali Mümtaz'ın:

Gümüş pırıltılarla
Ay göğe aksediyor.
Gölgeler raksediyor
İnce kıvrıntılarla...

Ve **Edip Ayel**'in:

Kabristana gir, dur ve getir ahreti yâda,
Sıyrıl hele dünya kederinden.
Kol kaldırıp insan gibi taşlar da duâda,
İç çekmede her selvi derinden.

parçalarındaki Türkçenin güzelliği, inceliği ve şiriyeti yanında; **Nâzım Hikmet**'in, kitaplarını dolduran:

Abe şair
Bizim de bir çift sözümüz var
aşka dair..
O meretten biz de çakarız
biraz.(83)
.....
Şairiz be
Şairiz dedik ya be arkadaş..(84)

(83) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930 Burhan Cahit Matbaası, 29. Sf.
(84) Aynı eser, 5. Sf.

Abdülhamid
atardı Tıbbiye talebesini
Sarayburnundan.
Akıntı götürmüş çuvalları
bulamadılar.(85)
.....
Fasulye gibi yaşıyorum son zamanlarda
kuru fasulye gibi.
kuru fasulyenin plâkisi yapılır
benden o da yapılmaz (86)

gibi mısralarındaki Türkçe'yi, hangi ilmî, edebî veya aklî mıkyas ile güzel Türkçe'nin (ve hattâ o da yetmiyormuş gibi, «en güzel Türkçe»'nin) en parlak örnekleri diye kabul edelim?

tramvaya atladı bir kadın
ak baldırları ıslak(87)

veya:

çal bre kara köpoğlu(88)

mısralarındaki dil mi «güzel Türkçe» dir? Yoksa:

seviyorum seni ekmeği tuza batırır yer gibi(89)

---

(85) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler, 2. bs., Ankara 1970 TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 27. Sf.
(86) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya-Haşmet Matbaası, 155. Sf.
(87) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya-Haşmet Matbaası, 60. Sf.
(88) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 62. Sf.
(89) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya-Haşmet Matbaası, 61. Sf.

yahut:

avluda diz boyu kar
lâpa lâpa lâpa da yağıyor.(90)

beytindeki bozuk Türkçe mi?

1908 sonrasının, dilimizi şiirle kaynaştıran kalemlerinin eserleri, «güzel Türkçe» nin güzel örnekleri olarak, nice yrllardan beri okunmakta ve dillerde dolaşmaktadırlar:

Sen gül dalında gonca,
Ben dağ yolunda yonca.
Sen açılır, gülersin
Ben sararıp solunca. (91)

.....
Kuytu ormanları, tenhâ bağları
Geziyor mevsimin yorgun rüzgârı.
İnce dallar kırık, yapraklar sarı,
Geçmiş bu yoldan da, belli, sonbahar. (92)
.....
Ay, ışık verdi koya,
Kıyılar oya oya..
Rüyâ gibi kayboldun,
Görmedim doya doya.. (93)
.....

(90) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya - Haşmet Matbaası, 51. Sf.
(91) Orhan Seyfi (Orhon), Gönülden Sesler, Istanbul 1922, Mahmud Beğ Matbaası, 48. Sf.
(92) Faruk Nafiz (Çamlıbel), Çoban Çeşmesi, Istanbul 1926, Marifet Matbaası, 103. Sf.
(93) Şükûfe Nihal, Gayya, Istanbul 1930, Burhanettin Matbaası, 42. Sf.

Ummak, yaşamaktan da betermiş!
Hulyaları yıllar yere sermiş;
Rüzgârlar eser şimdi yerinde.
Kim, kendini bulmuş eserinde?
Kim, talihinin sırrına ermiş?
Kim? (94)

Bu mısralardaki ve benzeri pekçok şiirdeki dilin, yani Türkçe'nin güzelliğini inkâr etmek pek gülünç bir hareket olur.

Türkçe'nin, mısralar içinde ifadesini bulan bu güzelliği, daha sonraki nesillerin şiirlerinde de örneklerini vermeye devam etmiştir. Aşağıdaki parçalar, günümüzün, adlarını şiir alanında duyurmuş şairlerinden örneklerdir:

Kızların farkı yok çiçeklerden,
Okadar hızlı açıp solmaları.
Arayıp kaç sene «buldum» derken,
Bir nefes sürmedi kaybolmaları. (95)
.....
Ömür boyunca yorulan
Hoyrat hayaller gelecek;
Bizi, gecelerden öte,
Kendimizi unutturan
Bir ülkeye götürecek.. (96)

Bunlar, ve bunlar gibi binlerce, onbinlerce mısrada, Türkçe'nin, çeşitli ve farklı söyleniş şekillerine rağmen,

---

(94) Edip Ayel, Kim (manzumesi), Çınaraltı (dergisi), 20. sayı, 20 Birincikânun (=Aralık) 1941.

(95) Mehmet Çınarlı, Gerçek Hayali Aştı, Ankara 1969, Başnur Matbaası, 11. Sf.

(96) Gültekin Sâmanoğlu, Alacakaranlık, Ankara 1970, Başnur Matbaası, 48. Sf.

güzelliğini bulmak, bulup beğenmek mümkündür. Mümkün olmayan, bu «güzel Türkçe» ile yazılmış yüzlerce, binlerce şiirin şairlerini, bir maraton koşusunda, ipi göğüsleyiş sırasıyla dereceye giren koşucular gibi sıralamaya kalkışmaktır. Bilim ve edebiyat çevrelerinde, bugüne kadar, böyle bir dil şampiyonu aramaya kalkışılmamasının sebebi budur.

Nâzım Hikmet'in, Türkçe'yi en güzel kullanan şair olduğu yolundaki iddia, bu sebepten, ciddiyetten uzak ve dolayısıyla gülünç bir davranıştır.

Esasen, **Nâzım Hikmet'**in, Türkçe'yi «en güzel!!» lik bir yana, çok güzel kullanabilecek bir şair olabilmesi bile imkânsızdır. Çünkü bir dili çok güzel kullanabilmek, sadece bir kaabiliyet meselesi değildir. Dilin derinliklerine inmek, kendinden önceki büyük sanatçıların eserlerini okumak, böylece belirli bir seviyeye erişmek gerekir. **Nâzım Hikmet,** güzelce şiirler yazdığı delikanlılık çağlarında, henüz, eskileri okuyacak, inceleyebilecek bir yaşta ve seviyede değildi. Millî Mücadele yıllarında Rusya'ya gidip komünizm öğrenimi (!) yaparak Türkiye'ye döndükten sonra ise, artık, öğrenme vazifesi bitmiş, propaganda görevi başlamıştı. Bir propaganda kalemi içinse dil, sanat gibi meseleler gaye değil, sadece vasıtadır.

Türk edebiyatının gerçek şairleri, kendilerinden öncekileri okuyup inceledikleri ve bu yolla milletlerinin şiir hayatını, havasını ve ruhunu öğrendikleri içindir ki, adlarını, nazım tarihimizin sayfalarına değerler olarak geçirebildiler. **Nâzım Hikmet** ise, Divan Edebiyatı, Halk Edebiyatı ve hattâ Tanzimat Edebiyatı bir yana, **Tevfik Fikret'**i ve ondan sonrakileri dahi okumuş değildi. Bunu, en yakın arkadaşı ve ülküdaşı **Vâlâ Nurettin,** kendisini göklere çıkarmaya çalıştığı malûm eserindeki şu tek cümle ile itiraf ediyor: **«Nâzım, zaten Osmanlı Edebiyatı'nı, Divan Şii-**

ri'ni Edebiyât-ı Cedîde'yi, Fecriâti'yi, «ha» lı, «hı» lı imlâyı bilmezdi.» (97)

Herşey bir yana, sadece şu itiraf dahi, **Nâzım Hikmet'**in «Türkçe'yi en güzel kullanan şair!!» olduğu yolundaki iddianın, nasıl bir masal olduğunu göstermeye yetmez mi?

Evet.. Bir masal.. Hem de masalların en gülüncü..

---

(97) Vâlâ Nurettin, Bu Dünyadan Nâzım Geçti, Istanbul 1969, Yükselen Matbaası, 434. Sf.

— IV —

Nesir Şeklinde Nazım

Nâzım Hikmet'in şiirleri arasında, uzun veya kısa cümlelerin, şurasından burasından kesilip alt alta getirilmesi suretiyle manzume şekline sokulmuş olanlar da vardır. Moskova'da yetiştirilip Türkiye'ye gönderildikten sonra yayımladığı şiir kitaplarında bunun örnekleri çok olduğu gibi, Rusya'ya kaçtıktan sonraki yıllardan ölümüne kadar yazdığı şiirlerde de az değildir. Aşağıdaki parçalar bunun örnekleridir :

bir yıl yağan yağmur kadar şiir yazdım.
Fakat asıl
şaheserime
başlamak için
Hafızı kapital(98) olmağı bekliyorum.(99)
.....
Lenini anlamak demek:
İnkılâbı Lenin gibi anlamak demektir.
Sen inkılâbı anlamadın.(100)
.....

(98) «Hâfız.ı Kapital» tamlaması, şiir kitabında aynen böyledir.
(99) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, İstanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 4. Sf.
(100) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, İstanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 33. Sf.

Fransız zabiti sen,
o üzüm gözlü Azadeyi
bir orospudan
daha çabuk unuttun.(101)

Dağlarda tek
tek
ateşler yanıyordu.
Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki
şayak kalpaklı adam
nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden
Müntakim,
güzel
ve rahat günlere inanıyordu.(102)

Sen benim sarhoşluğumsun
ne ayıldım,
ne ayılabilirim,
ne ayılmak isterim.
başım ağır,
dizlerim parçalanmış
üstüm başım çamur içinde
yanıp sönen ışığına düşe kalka giderim.(103)
.....
Prağda Uç Leylek Lokantasında buluşurduk,
Şimdi bir yol kıyısında gözlerim kapalı duruyorum.(104)

---

(101) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 14. Sf.
(102) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 68. Sf.
(103) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya-Haşmet Matbaası, 16. Sf.
(104) Aynı eser, 35. Sf.

Sabah karanlığında, aynası parlayan konsol,
masa
terlik,
eşyalar birbirini yeniden görüp tanır.(105)

Mısra diye alt alta getirilmiş bu satırlar, birbirlerinin yanına konulursa, şu şekilde, tam bir nesir halini almaktadırlar :

«Bir yıl yağan yağmur kadar şiir yazdım. Fakat asıl şaheserime başlamak için hâfız-ı Kapital olmayı bekliyorum.»

.....

«**Lenin**'i anlamak demek, inkılâbı **Lenin** gibi anlamak demektir. Sen, inkılâbı anlamadın.»

.....

«Fransız zâbiti! Sen, o üzüm gözlü **Âzâde**'yi, bir orospudan daha çabuk unuttun.»

.....

«Dağlarda tek tek ateşler yanıyordu. Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki, şayak kalpaklı adam, nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden, müntakim, güzel ve rahat günlere inanıyordu.»

.....

«Sen benim sarhoşluğumsun. Ne ayıldım, ne ayılabilirim, ne ayılmak isterim. Başım ağır, dizlerim parçalanmış, üstüm başım çamur içinde, yanıp sönen ışığına, düşe kalka giderim.»

.....

«Prağ'da, Üç Leylek Lokantası'nda buluşurduk. Şimdi, bir yol kıyısında, gözlerim kapalı duruyorum.»

---

(105) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya - Haşmet Matbaası, 42. Sf.

«Sabah karanlığında aynası parlayan konsol, masa, terlik, eşyalar birbirini yeniden görüp tanır.»

Lise çağındaki çocukların dahi yazabilecekleri birtakım cümleleri şurasından burasından koparıp alt alta koymak, böylece uzunlu kısalı mısralar (!) meydana getirmek... Şiiri, bu derece kolay, basit ve hattâ seviyesiz bir kalem oyunu olarak kabul etmek mümkün müdür?

Bu tarzı, **Nâzım Hikmet**'in, nazım alanında bir yeniliği olarak göstermeye kalkışmak ise, Türk edebiyatının yakın çağlarını bilmemek demektir.

Tanzimat çağının büyük şairi **Hâmid**'in, **«Mukaffa»** adını verdiği teşebbüs, nazımla nesrin böyle bir kaynaşması veya kaynaştırılması hareketidir. Ancak, **Abdülhak Hâmid**'in bu yoldaki teşebbüsü, cümleleri gelişi güzel parçalayarak mısralar kılığına sokmak gibi basit bir hareket değildir. **Hâmid,** nazım ile nesir dışında üçüncü bir söyleyiş tarzı ortaya koymak istemiş ve bunu birtakım kurallara bağlamıştır. Bu kurallar arasında, mısralarda hece sayısının eşitliği, hece vezninde olduğu gibi «durak» lara yer verilmesi, mısraların tam bir nesir şeklinde düzenlenmiş cümleler halinde tertiplenmesi, ancak bu cümlelerin bir mısrada bitmesinin gerekmeyip bir sonraki mısraın herhangi bir yerinde bitebileceği, istenilen yerde hece sayısının değiştirilebileceği gibi hususlar vardır.

Abdülhak Hâmid, Recaizade Ekrem'e yazdığı bir mektubunda, bu alanda yapmak istediği şeyi, şu şekilde özetliyor :

«.....**Benim maksadım —işte sana içlmdekini söylüyorum— heceye de pek itibar etmeyerek, nesre de pek benzememek şartıyla Mukaffa namında bir janr (= genre) ihdas etmektir.» (106)**

---

(106) Abdülhak Hâmid (Tarhan), Mektuplar : 2. (cilt), Istanbul 1335, Matbaa_i Âmire, 87. Sf.

Hâmid'in, uzunca bir manzume olan **Bâlâdan Bir Ses** adlı eseri bu şekilde yazılmıştır. Şiirin şu ilk mısraları, **Mukaffa**'nın küçük bir misalidir :

Merhabâ sana, ey cihan, ey hâk-i sâfil
Ki bize kademe-i i'tilâ sen oldun!
Biz ki vaktiyle senin dâirene dâhil
İdik, bizi mahvetmekle aceb ne buldun? (107)

Sonra, **Tevfik Fikret**'in de buna benzer şiirler yazmış olduğu unutulmamalıdır. **Fikret**'in bu yoldaki tutumu «nesre yakın nazım» diye ifade edilmiştir. Ancak, Servetifünun şairinin bu şekildeki şiirlerini de aruzla yazdığı malûmdur. **Tevfik Fikret**'in bu tarzda, **Hâmid**'e benzer tarafı mısraların kafiyeli oluşu ile, yanyana getirildikleri zaman cümleler halini almalarıdır. Şu mısralar, bu şeklin bir örneğidir :

Hani bir gün seninle Topkapı'dan
Geliyorduk; yol üstü bir meydan,
Bir çınar gördük; enli, boylu, vakur
Bir ağaç; hiç eğilmemiş, mağrur
Koca bir gövde; belki altı asır,
Belki ondan da fazla dalgın, ağır,
Kaygısız bir ömür sürüp gelmiş;
Öyle serpilmiş, öyle yükselmiş
Ki cıvârında kubbeler, damlar
—Serteser secdegîr-i istiğfar—
Onu haşyetle seyr eder gibidir... (108)

---

(107) Abdülhak Hâmid (Tarhan), Bâlâdan Bir Ses, (Istanbul 1327, F. Lefler Matbaası), 9. Sf.

(108) Tevfik Fikret, Halûk'un Defteri, Istanbul 1327, Tanin Matbaası (Not : Fikret'in el yazısıyla olan kitabın sayfa numaraları yoktur.)

Abdülhak Hâmid ile **Tevfik Fikret**'in, bu yolda yapmak istedikleri ve yaptıkları yanında, **Nâzım Hikmet**'inkinin ne kadar seviyesiz olduğu meydandadır. Esasen, bunları, bir mukayese yapmak düşüncesiyle değil, nesir şeklinde nazmı **Nâzım Hikmet Verzanski**'ye yamamaya kalkışmanın ya bilgisizlikten ileri geleceğini, ya da bile bile yalan söylemekle mümkün olabileceğini belirtmek için ele aldım.

— V —

Eserlerinin Başka Dillere Çevrilmesi

Kızıl kalemler, **Nâzım Hikmet**'in dünya çapında bir şair olduğunu ileri sürerlerken, eserlerinin birçok yabancı dile çevrilmekte bulunmasını da, bunun delillerinden birisi diye göstermeye çalışmışlar; bu arada, kendisinin :

Yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiye'mde Türkçemle yasak!

mısralarını da, acındırıcı bir mânevî baskı şeklinde sıksık tekrarlamışlardır.

Bu konuda, önce şu iki gerçeği hatırlamak gerekir :

a) Yaşamakta olduğumuz çağda, bir milletten herhangi bir kalem sahibinin eserlerinin çeşitli yabancı dillere çevrilmesinin öyle büyük bir mânâsı yoktur. Çünkü, komünizmin, insanlığın başına belâ kesilmesinden sonraki yıllarda bu gibi çevirmelerin çoğunu, vazifeleri bu iş olan kızıl teşekküller yapmışlardır ve yapmaktadırlar. Yani, bu dilden dile eser çevirmeler, komünizmin oyunlarından birisidir. Kalemlerini kızıl dâvâya kiralayanlar, bu yolla hem şöhrete ulaştırılmış ve hâlâ ulaştırılmakta, hem de para sahibi kılınıp teşvik edilmişler ve hâlâ edilmektedirler. Bu yolun yolcusu Türkiyeli kalemler arasında, bozuk yapılı cümlelerle dolu hikâye kitapları yabancı dillere çevrilen-

ler de olmuştur. Hattâ, yazıları, başkaları tarafından düzeltilip okunabilecek hale getirildikten sonra, önce bir dergide yayımlanan ve sonra kitap haline getirilen kişilerin eserleri (!) dahi yabancı dillere çevrilmiştir.

b) Otuz kırk dil hikâyesindeki diğer bir oyun da şudur: **Nâzım Hikmet**'in eserlerinin çevrildiği söylenen diller arasında Macarca, Lehçe, Romence, Bulgarca vesaire gibi, devletleri komünizmin pençesindeki milletlerin dilleri de vardır. Doğu Almanya'dan Kuzey Viyetnam'a ve hattâ Afrika'daki, adları dahi dünyaca pek bilinmeyen zenci devletciklerine kadar komünizm mahkûmu cemiyetlerde, bütün işlerin, bağlı bulunan merkezin irade ve isteğine göre yapılmakta olduğu, artık, bir sır olmaktan çıkmıştır. Yani, **Nâzım Hikmet**'in eserlerinin bu emir kulu talihsiz milletlerin dillerine çevrilmesi bir mecburiyettir ve sadece komünizm propagandası ile ilgili bir meseledir.

Sonra, bu otuz kırk dil arasında, kendi vatanlarında Rus esiri olarak yaşayan Türklerin, Kremlin'in emri ile dil olarak gösterilmeye çalışılan lehçelerinin bulunduğu da unutulmamalıdır.

Bilindiği gibi, Moskoflar, pençelerindeki Türkleri uydurma cumhuriyetler adı altında parçalara ayırmışlar, bu suretle, bir bütün olan Türkleri, ayrı dillere sahip ayrı milletler gibi göstermek hiylesine başvurmuşlardır. **Nâzım Hikmet**'in eserlerinin çevrildiği (!!) diller (!!) arasında Başkurtların, Türkmenlerin, Kazakların, Azerîlerin ve öteki Türk topluluklarının Başkurtça, Türkmence, Kazakça vesaire gibi adlar takılıp ayrı diller olarak gösterilmeye çalışılan Türkçeleri de vardır. Kızıl Moskofların bu oyunu, meselâ, Türkiye Türkünün konuşmakta olduğu Türkçe'yi «Doğu Anadoluca», «Orta Anadoluca», «Batı Anadoluca», «Trakyaca» filân gibi parçalara ayırıp, bunların her birini ayrı bir dil saymak cinsinden bir davranıştır.

* * *

Edebî değerler, böyle maksatlı ve ideolojik zorlamalarla değil, gerçek sanat gücüne sahip insanların kalem ürünleriyle ortaya çıkar. Bu gibi eserler otoriteler tarafından yapılan incelemeler ile değerlendirildikten sonra, zaman da, yanılmaz mührünü o hükümlerin üstüne basınca, bu âyardaki sanatçılar milletlerinin ve insanlığın malı olurlar.

Molière ve **Shakespeare,** yüzyıllardan beri, hiçbir zorlama yapılmadan, bütün dünyada okunuyor ve oynanıyor. **Yunus Emre**'nin şiirleri ile **Ömer Seyfeddin**'in hikâyeleri de, yazıldıkları günlerden beri okunuyor. Çünkü, onların piyesleri, şiirleri ve hikâyeleri sanat eserleridir. Ve çünkü edebî değerler, adlarını, sanat güçleriyle zamana da kabul ettirebilen kişilerdir.

Bir insan, bir maksat veya bir gaye ile nekadar şişirilirse şişirilsin, tarih, onun hakkında ergeç, gerçek hükmünü verir. **Nâzım Hikmet** de, hakkındaki (hele 1960 sonrasının azgınlık yıllarında ustalıkla ve hattâ şirretçe devam ettirilen) propagandaya rağmen, bu yasanın dışında bir muamele göremeyecektir.

Moskova'da, komünizm öğrenimini birlikte yaptıkları arkadaşı **Vâlâ Nurettin,** ölümünden sonra, kendisi için yazdığı esere **«Bu Dünyadan Nâzım Geçti»** diye garip bir ad koymuştu. O kitapta şişirile şişirile göklere çıkarılan **Nâzım Hikmet** hakkında, yanılmaz hâkim olan zamanın vereceği hüküm de, öyle sanılabilir ki, bu kitabın o garip adına bir iki kelime eklemek suretiyle : «Bu dünyadan **Nâzım Hikmet** adlı birisi şöyle bir gelip geçti!» gibilerden birşey olacaktır.

— VI —

«Ortak Dil» ve «Kültür Dili» Hikâyesi

Nâzım Hikmet'in boynuna takılmak istenen bir altın koyle de, bütün Türklerin anlayabileceği bir Türkçe yaratmaya çalışan ve hattâ o dili yaratan (!) bir şair olduğu iddiasıdır.

Bu iddia, herşeyden önce, **Nâzım Hikmet**'in varlığını kızıl bir alev gibi sarmış olan komünistliğine aykırıdır. Çünkü, bütün Türklerin anlayabilecekleri ortak dil, bir Türklük meselesi, yani bir millî dâvâdır. Bu sebepten, «millî» nin düşmanı olan ve «millet» varlığını inkâr eden bir komünistin, böylesine millî bir millet dâvâsının savunucusu olabileceğini kabul etmek; aklı, fikri, mantığı inkâr olur.

Bu konu, ancak, Türkçüler ile Türk bilim ve fikir adamlarının ele alabilecekleri bir meseledir. Netekim öyle olmuştur. Talihsiz Kırım Türklüğünün büyük evlâdı **Gaspıralı İsmail Beğ**'in meşhur: **«Dilde, işde, fikirde birlik»** prensibi, o çağların Türk dünyasında mânevî bir birlik sağlanması dileğini dile getiren Türkçü bir görüş olmuştu. Eski devirlerin ve günümüzün Türkçülerinin bu konudaki görüşleri de bundan başka türlü değildir. Çünkü dilde, işde ve fikirde birliğin tabiî sonucu, Türklerin, tek devletin sınırları içinde toplanmalarıdır.

Islavlığını unutmamış bir «sözümona Türk!!» ve kıpkızıl bir komünist olan **Nâzım Hikmet**'in böyle bir Türklük

dâvâsı gütmesi nekadar imkânsız ise, bu derece ehemmiyetli bir dâvayı yürütebilecek ilmî ve fikrî seviyeden çok, hem de pekçok uzakta bulunduğu da o derece meydanda bir gerçektir.

Nâzım Hikmet'in, eski Türk edebiyatını, hattâ kendisinden hemen önceki nesli bile bilmediği, yoldaşları tarafından da kabul edildiği için, bu kızıl şairin millî (!) kültürünün derecesi kesin şekilde ortadadır. Hernekadar, bu bilmediklerini uzun hapislik yıllarında, inceleyip öğrenmek imkânını elde ettiği yazılmışsa da, yoldaşlarının bu iddiasını ciddiye almak da mümkün değildir. Çünkü bu iş, yetersiz bir bilgi dağarcığı üzerine, hapishane odalarında okunmuş ne idiği belirsiz birkaç kitap ile elde edilecek kadar basit ve kolay değildir. Onun için, dış kaynakların talimatına uyularak ileri sürülen ve savunulan bu iddiaya karşı aklın, fikrin ve ilim anlayışının cevabı, ancak, şu olabilir :

Efsâne ve hezeyan...

Nâzım Hikmet hakkında bu yoldaki iddialardan birisi de, onun, şiirleriyle, Türkçeyi bir kültür dili haline getirdiği masalıdır. Bu masalın yaratıcı kahramanı (!) **Vâlâ Nurettin**'dir.

Vâlâ Nurettin'in bu konudaki iddiası şudur :

Nâzım Hikmet'in şiirleri İtalya'da İtalyanca'ya çevrilmiş ve kocaman bir kitap olarak basılmış. Ancak bu kocaman kitap, sadece şiirlerin İtalyanca'ya çevrilmiş şekillerini değil, Türkçe'lerini de veriyormuş. Şiirlerin İtalyanca'larını okuyacak İtalyanlar, onlara hayran (!!) kalacakları için, İtalyanca'larına göre daha güzel olacağını muhakkak sayacakları asıllarını da okumak isteyecekler, bunun sonucu, Türkçe öğrenmek lüzumunu duyacaklarmış!!

Kızıl şairin çocukluk, mâcera ve ülkü arkadaşı **Vâlâ Nurettin,** bu garip iddiasını şöyle bağlıyor :

«.....Yalnız Türkiye dışında yaşayan Türkler değil, başka milletler de Nâzım Hikmet'i tercümelerinden okumakla yetinmeyip, onun Türkiye Türkçesi ile yazılmış metinleri üzerine eğilirler. Böylelikle Türkçe, öğrenilmeye değer kültür dilleri arasına girmiş olur.» (109)

«.....Nâzım yüzünden, komisyon komisyon, dernek dernek uzmanlar ellerinde pertevsiz, sevgili Türkçe'mize dikkatle bakmaktadırlar.» (110)

Vâlâ Nurettin'in, bu sözleriyle, önce ve sinsi sinsi, Moskovalı kızıl Moskofların, Doğu Türk dünyası lehçelerini ayrı diller şeklinde gösterme yolundaki gayretlerini desteklediği görülüyor. Bu, bir kızıl için, şüphesiz, tabiî bir davranıştır. Ancak burada asıl mühim olan, yabancıların, **Nâzım**'ın şiirlerine hayran kalıp, onları asıllarından okumak için Türkçe öğrenmeye kalkmaları ve herhalde bu işi pekçok kişi yapacağı için de, Türkçe'nin, dünyanın kültür dilleri arasına gireceği iddiasıdır!

Ama, dünya üzerinde, bir şairin şiirlerinin tercümelerine hayran kalıp da, onları asıllarından okuyup inceliklerini daha iyi kavrayabilmek için kaç kişi yabancı bir dili öğrenmeye kalkışır? Üç, beş veya yirmi beş İtalyan'ın böyle bir niyetle Türkçe öğrenmeye kalktıklarını ve —hayal bu ya!— Türkçe'yi şiir dilinin inceliklerini kavrayacak derecede öğrenebildiklerini kabul edelim. Ama yirmi beş veya yüz yirmi beş ve hattâ beş yüz yirmi beş yabancının dilimizi öğrenmesiyle, Türkçe, dünya kültür dilleri arasına nasıl girebilir?

Bu derece gülünç bir temele dayandırılmak istenilen

---

(109) Vâlâ Nurettin, Bu Dünyadan Nâzım Geçti, Istanbul 1969, Yükselen Matbaası, 448. Sf.

(110) Aynı eser, 448, Sf.

böyle bir iddiaya, mahallede zıpzıp oynayan çocukları inandırmak bile güçtür. Onun için, **Vâlâ Nurettin**'in ortaya attığı ve renkdaşlarının inanmış göründüğü bu iddia, sadece, kızıl çevrelerinde gevelenebilir.

Hepsi o kadar...

— VII —

«Memleket Hasreti!» Masalı

1960'dan sonraki **Nâzım Hikmet** kampanyası sırasında, parmaklara dolanan, bir de, «memleket hasreti!!» masalı vardır. İddia, Türkiye'den kaçtıktan sonraki yıllarını, **Nâzım Hikmet**'in, sürekli bir «vatan hasreti!!» içinde geçirdiğidir.

Vatanından ayrı düşmüş bir insanın, gönlünde, yurt hasreti duyması tabiîdir. Ancak bu, o insanın, doğup büyüdüğü ve birçok hâtıralarla bağlı bulunduğu yurdu, sadece kuru bir toprak parçası diye değil; atalarından kalmış kutsal bir mîras olan «vatan» diye görmesiyle mümkündür.

Nâzım Hikmet'in, Türkiye'den kaçtıktan sonraki yıllarında, Rus toprakları ile Moskof pençesindeki öteki yurtlarda fink atarken vatan hasreti duyması veya duyabilmesi, imkânsızdır. Çünkü o, bir komünisttir. Komünizmde «vatan» diye bir mesele, bir kavram yoktur. Varlığı kabul edilmeyen bir şeyin hasreti, naısl duyulabilir?

Nâzım Hikmet, komünizm irinine, Moskova'ya gittiği 19 yaşlarında bulaşmıştı. Daha 1930'larda yazdığı **«19 Yaşım»** başlıklı şiirinde, kendisini kızıl bir alev gibi sarmış olan bu fikirden **asla ayrılmayacağını**, şöyle ilân etmişti :

Benim ilk çocuğum, ilk hocam, ilk yoldaşım,
19 yaşım.
Sana anam gibi hürmet ediyorum
edeceğim.
Senin ilk arşınladığın yoldan gidiyorum
gideceğim.
Benim ilk çocuğum, ilk hocam, ilk yoldaşım
19 yaşım.(111)

Bilinen ihanetinden dolayı aldığı ağır hapis cezası dolayısıyla Bursa hapishanesinde bulunduğu yıllarda yazdığı **«Anjin Dö Puatrin»** başlıklı şiirinde, bu domuzuna kızıllıkta nasıl ısrar etmekte olduğunu da, şöyle, tekrarlamıştı :

Eğer kalbimin yarısı buradaysa, doktor,
Öbür yarısı Çin'dedir,
Sarı Nehr'e doğru inen ordunun içindedir.
Ve her sabah, doktor,
Her sabah şafak vakti
Kalbim kurşuna dizilmektedir Yunanistan'da.
.....
Ve işte on seneden beri, doktor,
Elimde hiçbir şey yok vermek için zavallı milletime,
Bir elmadan başka birşey yok.
Bir kızıl elma kalbim.

Nâzım Hikmet'in, bu mısralarda da açıkça dile getirilen komünistliğini, kendisini bin dereden su getirerek savunan Türkiyeli yoldaşları dahi inkâr etmiş değillerdir. Komünizmde ise, sadece vatan değil; millet, ahlâk, vicdan, erdem, şeref vesaire gibi bütün insanî büyük fikirler ve duygular «burjuva uydurması!!» değil midir? Buna gö-

(111) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 44. Sf.

re, seçkin (!) bir kızıl olan **Nâzım Hikmet,** bütün varlığı ile bağlı bulunduğu bir dâvânın ana prensiplerinden birisini çiğneyerek, mevcut olmayan ve bir «burjuva uydurması!!» sayılan «vatan» a karşı nasıl hasret duyabilir?

Bir an için, bir komünistin de, marksist prensiplere rağmen, bir insan olarak kalbinde vatan sevgisi duyabileceğini kabul edelim. Ama, buna rağmen, **Nâzım Hikmet**'in, kalbinde Türkiye'nin hasretini duymuş olabileceğini kabul etmek yine mümkün olmaz. Çünkü o, Türkiye'den kaçıp Moskova'ya ayak bastığı zaman, Moskof topraklarının asıl vatanı olduğunu bütün dünyaya ilân etmişti. Asıl vatanında bulunan bir insan, başka bir vatanın hasretini, hem de şişirile şişirile yazıldığı derecesiyle, nasıl duyabilir?

Bu konuda, bir ihtimal olarak da, şu düşünülebilir: **Nâzım Hikmet,** Türkiye'li kızılların iddiasına göre, öldürüleceğini öğrendiği için vatandan kaçmak zorunda kalmıştır. Böyle bir zoraki kaçış sonunda —ve şüphesiz Kremlin'in de kabulü ile— Moskova'ya ayak basınca, komünizmin o yıllardaki putu **Stalin**'e yaranmak için, Rusya'nın asıl vatanı olduğunu söylemiştir!

Bu ihtimal kabul edildiği takdirde, **Nâzım Hikmet**'in, ekmeğini yiyeceği bir efendiye kuyruk sallayan itten ne farkı kalır? Bu karakterdeki bir yaratıkta, yüce bir insanlık duygusu olan vatan sevgisi bulunabilir mi ki, onun hasretini çekmek düşünülebilsin?

Nâzım Hikmet, Ruslara satmaya çalıştığı bu vatanın, duyguları da sömürmeye çalışmak suretiyle, sadece edebiyatını yapmıştır. **«Bu Vatana Nasıl Kıydınız?»** başlıklı şiiri, bunun en güzel örneklerinden birisidir. Şiir, aynen şöyledir:

Bu Vatana Nasıl Kıydınız?
İnsan olan vatanını satar mı?
Suyun içip ekmeğini yediniz..
Dünyada vatandan aziz şey var mı?
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

*
**

Onu didik didik didiklediler,
saçlarından tutup sürüklediler,
götürüp kâfire: «buyrun!» dediler,
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

*
**

Eli kolu zincirlere vurulmuş,
vatan çırılçıplak yere serilmiş.
Oturmuş göğsüne Teksaslı çavuş.
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

*
**

Günü gelir çarhı düzen çevrilir,
günü gelir hesabınız görülür,
günü gelir sualiniz sorulur:
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?(112)

Demokrat Parti devrindeki Türk - Amerikan münasebetlerinde, Türklüğün ve Türkiye'nin şerefine gölge düşürecek birçok hareketler olduğu, hatırlandıkça, utanılarak üzerinde durulacak bir gerçektir. Ama, bunları «vatanı satmak» şeklinde göstermek doğru olamaz. O yıllarda Türkiye'deki Amerikalıları şımarık baş belâları haline ge-

(112) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya-Haşmet Matbaası, 9. Sf.

tiren, Demokrat Parti ileri gelenlerinin Türklük şuuru, millî şeref, tarih öğüncü vesaire gibi, her aydın Türk'te bulunması gerekli mânevî duygulardan yoksun bulunuşlarıdır. Onlar, bu millî şuur fukaralığı yüzünden, Rus tehlikesi karşısında Amerika'ya sırt verirken, Türklük şerefimize saplanan hançerlere göz yummak gafletini göstermişlerdir. Tarih, bu gafleti, elbette, bağışlamayacaktır. Ama aynı tarih, bu büyük gafleti «vatanı satma!» diye göstermeye kalkışan **Nâzım Hikmet**'in alnına, diğer suçları ile birlikte, elbette ki, bir de «müfteri!» damgasını yapıştıracaktır.

* * *

Nâzım Hikmet, Demokrat Parti ileri gelenlerini yermek maksadıyla yazdığı bu şiirinde, şüphesiz farkına varmadan, kendisinin insan sayılmaması gerektiğini de ilân etmiş durumdadır :

İnsan olan vatanını satar mı?

diyor. İnsan olan, elbette, vatanını satmak gibi bir alçaklığa kalkmaz. Ama kendisi, 19 yaşından başlayıp ölümü günlerine kadar, bu vatanı —hem de onun en büyük düşmanına— satmak için didinip durmadı mı? **Verzanski Yoldaş,** şu tek mısraındaki hükmü ile, başkalarıyla birlikte kendisini de insanlık kadrosunun dışına atmış değil midir?

Sonuç, kendiliğinden ortaya çıkmış oluyor :

Nâzım Hikmet'in, hangi açıdan ele alınırsa alınsın, bu yurttan ayrı düştüğü için kalbinde bir vatan hasreti duymuş olabileceğini kabul etmek, insanî mantık ve mıkyaslara göre asla kabul edilebilecek bir şey değildir. Bu, bir kızıl oyunudur. Bir kızıl yalanıdır. Ancak, Kremlin'in ve uşaklarının oyunları hakkında en küçük bir bilgisi bulunmayan, yani dünyadan habersiz zavallıların inanabilecekleri bir oyun, bir yalan, bir masal...

— VIII —

Yoksulluk Oyunu

Nâzım Hikmet, komünizm propagandasında en tesirli silâhlardan birisi olan yoksulluğu da, kaleminin ucundan pek eksik etmemiştir. Komünistliğe bulaşıp da bu silâhtan yararlanmaya çalışmamak imkânsız olduğundan, bu yoldaki şiirlerini ve yazılarını tabiî karşılamak gerekir. Bu melselede tabiî sayılamayacak olan, **Nâzım Hikmet**'in, kendisini de «fakir sınıf!!!» tan göstermeye kalkışması ve daha doğrusu yeltenmesidir.

İnsanların, maddî varlık bakımından ikiye ayrıldığını belirterek komünizmin meşhur tekerlemesini tekrarladığı bir şiirinde, kendisinin «yoksul sınıf!» tan olduğunu şöyle ilân etmektedir :

Sen
Benim
hangisinden olduğumu anlamak istiyorsan
cebime sok
kafanı:
orda
aydınlığı okuyan kara ekmek
sana doğruyu söyler.(113)

(113) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 3. Sf.

Aynı fakirlik edebiyatı, bir başka şiirinde, şu şekilde dile getiriliyor :

Cadde boş,
bomboş,
cebim gibi.(114)

Kara ekmek, boş cep vesaire gibi sözler, kızılların kalemlerinin yemleridir. İnsanların duygularını gıcıklamak için bol bol kullanılan bu gibi sözlerin veya deyimlerin, onların yaşadıkları hayat ile pek ilgisi yoktur. Türkiye'nin ilk büyük (!) komünistlerinden birisi olan **Nâzım Hikmet,** «proleterya dâvâsı!» güden ve o kadrodan bir şair kişi gibi görünürken, aslında, **Atsız**'ın bir yazısında dediği gibi **«domuzuna proleterlik»** satan (115) bir yaratıktı. Kendisiyle bir zamanlar yakın arkadaşlık etmiş olan ve dolayısıyla onu iyi tanıyan **Peyami Safa,** sonradan araları açılıp da, birbirleri aleyhine yazılar yazdıkları vakit, bunların birisinde, **Nâzım Hikmet**'in bu yalancı proleterliğini şu satırlarıyla ortaya koymuştu :

«.....İşçi, niçin kasket, ot ceket ve ütüsüz pantalon giyer? Çünkü soğan ekmek yer ve daha iyi giymeye parası yoktur. Fakat bir adam, Nâzım Hikmet gibi gâh aile sofrasında, gâh (benimle beraber) birçok burjuva ziyafetlerinde kanlı biftekleri, istakozları, börekleri âfiyetle yer, zamanına göre ayda yüzlerce lira kazanır ve gene de işçi kasketi ile, ot ceketle ve ütüsüz pantalonla gezer; fotoğraf çektirirse, bu adam samimi bir komünist değil, bir bolşevik mankenidir.» (116)

---

(114) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 6. Sf.

(115) Atsız, En Sinsi Tehlike, Istanbul 1943, Nümune Basımevi, 11. Sf.

(116) Peyami Safa, Biraz Aydınlık, 5, Hafta (dergisi), 5 Ağustos 1935.

Peyami Safa'nın, eski arkadaşı olduğu için, yakından tanıdığı **Nâzım Hikmet** hakkındaki bu hükmünü, o yıllardan biraz daha öncelere ait hâtıralarımla, ben de doğrulamak isterim :

Nâzım'ın babası **Hikmet Bey** (117), benim çocukluğumda, Istanbul'un Kadıköy'ündeki meşhur Süreyya Sineması'nın müdürü idi. Evleri de, sinema binasının çok yakınındaki sokaklardan birisindeydi. Istanbul Erkek Lisesi'nde okumakta olduğum o yıllarda, biz de, bu sokakla kesişen ve Süreyya Sineması'nın arka tarafına düşen bir sokakta otururduk. **Nâzım Hikmet,** sabahları bizim evin önünden geçerek bir yere (belki de çalıştığı yere) giderdi. **Peyami Safa**'nın yazdığı gibi, kafasında bir işçi kasketi bulunurdu. Boyunbağı takmazdı. Elinde, her sabah, içinde beyaz peynir, domates, taze biber vesaire gibi mevsimlik yiyecekler tıkıştırılmış bir ekmek parçası bulunur ve onu ısırıp çiğneyerek yoluna devam ederdi. Fakat gündüzleri bu kılıkta sokakları arşınlayan bu adam, Süreyya

---

(117) Nâzım, Türkiye'den kaçtıktan sonra yazdığı bazı şiirlerde, babasının adını da anmıştır. Aşağıdaki mısralar bunun iki örneğidir:

Hikmet'in oğlu, hangi şehirde ölmek istersin?
Istanbul'da
Moskova'da
Bir de Paris'te...
(Yeni Şiirler, 114, Sf.)
.....
*Hey Hikmet'in oğlu, Hikmet'in **oğlu***
Tuna'nın suyu olaydın,
Karaorman'dan geleydin,
Karadeniz'e döküleydin..
(Yeni Şiirler, 127. Sf.)

Sineması'nın haftada iki kere değişen programlarını, filimlerin ilk gecelerinde, müdür babasının locasından seyrederdi. Filimin ortasında verilen on dakikalık dinlenme zamanında ise, kalabalık arasında dolaşır, yakınlarıyla yüksek sesle konuşur, böylece dikkatleri üzerine çekmeye çalışırdı. Ancak, sinemanın ışıklı salonlarındaki **Nâzım Hikmet** ile gündüzleri elinde ekmek kemirerek sokakları arşınlayan **Nâzım Hikmet** arasında, giyim kuşam yönünden, büyük fark bulunurdu. Çünkü geceleri ütülü pantalonu, boyunbağılı gömleği ve itina ile taranmış saçları ile, müdür **Hikmet Bey**'in oğlu **Nâzım;** gündüz sokaklarda dolaşan işçi kılıklı **Nâzım**'ın tam tersi idi. O yıllarda çok karşılaştığım, ancak, komünizm konusunda bilgim bulunmaması dolayısıyla mânâsını kavrayamadığım bu «gündüz proleter, gece burjuva!» lık, **Peyami Safa**'nın «bolşevik mankenliği» diye adlandırdığı kızıl maskaralığın, işte, ta kendisidir.

Ancak, bu konuda, şu gerçeği de unutmamak gerekir :

Komünist düdüğü öttürürken «burjuva hayatı yaşamak!», sadece, bu Islav şairin marifeti değildir. Aynı şeyi, o yıllardan bugünlere kadar yaşamış ve yaşamakta bulunan bütün komünistlerde görmek mümkündür. Hattâ, son yılların tanınmış kızıllarının çoğunun sahip bulundukları maddî varlıklar yanında, Türkiye'de geçirdiği yılların **Nâzım Hikmet**'ini, belki de, «fakir bir komünist!» saymak dahi mümkün olabilir.

Son zamanların bu aşırı varlıklı kızılları ise, Marksist prensiplere aykırı (?!) düşen bu durumlarını, artık gizlemeye veya perdelemeye dahi lüzum görmemektedirler. Sadece, sahip bulundukları aşırı varlıklara bir kulp takma gayreti içersinde çabalamaktadırlar. Varlıklı oluşlarını haklı göstermek için ileri sürdükleri gerekçe : «Biz, ezil-

mekte olan büyük ve zavallı kütlelerin haklarını savunmaktayız. Elbette rahat olacağız ve bu yolda çalışırken bir endişemiz bulunmayacak ki, o hakları hiçbirşey düşünmeden savunalım!» tekerlemesidir.

* * *

Varlıklı bir kişinin fakirlik oyunu oynaması, elbette ki, bir büyük insanlık kusurudur. Ama bu, ancak; şeref, haysiyet, ahlâk, namus, erdem gibi insanlık meziyetlerine sahip bulunanlar ve değer verenler içindir. Bu yüce insanlık duygu ve inançlarını burjuva uydurmaları diye kabul ederek, doğup büyüdükleri vatanı dahi satmaktan çekinmeyecek kadar çamurlaşabilenler için fakirlik oyunu oynamak, su içmek kadar tabiîdir, basittir.

Nâzım Hikmet'in fakirliği, işte böyle bir fakirliktir. Yani bir fakirlik oyunudur. Bu; öteki kusurları ve suçları yanında, belki de çok ehemmiyetsiz kalabilir, gözükebilir. Ama, şişirile şişirile göklere çıkarılan bir adamdaki samimiyetsizliğin derecesini göstermek bakımından, yine de, üzerinde durulması faydalıdır.

— IX —

Sanat Elbiseli Komünizm

Edebî eserlerde fikirlere, iddialara yer vermek, elbette ki, tabiîdir. Fakat bir romanın, bir piyesin veya bir şiir kitabının her sayfasında, ileri sürülmek istenen fikrin belirtilerine raslanır ve bunun da ötesinde, kabasaba propaganda gürültüleri ile karşı karşıya gelinirse, o zaman iş değişir. Böyle bir kitaba bir sanat eseri demekten çok, sanatı propagandaya alet etmiş eser demek daha yerinde olur. **Nâzım Hikmet**'in kitapları, sanatın propagandaya alet edildiği, işte, bu cins eserlerdendir.

Kızıl şairin, Türkiye'de vazifesine başladıktan sonra yayımladığı eserlerin sayfalarında dikkati çeken ve açıkça görülen tek şey, komünizmdir. Ancak bu, açıkça dile getirilmiş bir komünizm değildir. Kızıl sözlüğün, o zamanlar dünyaca pek bilinmeyen güneş, dost, yoldaş, çıplak ayaklar, kızıl, kırmızı yürek filân gibi meşhur tekerlemeleri ile sunulan gizli (!), kaçamak (!) komünizmdir. Aşağıdaki parçalar, Türkiye'de çıkardığı ilk kitapları dolduran bu propaganda mısralarından örneklerdir :

Bu bir türkü
toprak çanaklarda
güneşi içenlerin türküsü.(118)
.....
Toprak bakır
gök bakır
Haykır güneşi içenlerin türküsünü,
Haykır
Haykıralım!(119)
.....
Kafamızda güneş
ateş
bir sarık!(120)
.....
Ve bizden sonra gelenler
demir parmaklıklardan değil
asma bahçelerden seyredecek
bahar sabahlarını, yaz akşamlarını.(121)
.....
Güzel günler göreceğiz çocuklar,
güneşli günler
göre—
ceğiz.(122)

Haaaayda
beyaz orduları dumanlı ufuklar gibi önüne katan

---

(118) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Miliyet Matbası, 7. Sf.

(119) Nâzım Hikmet (Verzanski), Vatan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 9. Sf.

(120) Aynı eser, 20. Sf.

(121) Aynı eser, 20. Sf.

(122) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 13. Sf.

bir kızıl suvarisin,
bir kızıl suvariyim,
bir kızıl suvariyiz,
bir kızıl(123)

1908 sonrasından günümüze kadar şiir yazmış Türk milliyetçisi sanatçılar da, eserlerinde, Türkçülük fikri üzerinde çok durmuşlardır. Fakat Türkçü sanat adamları ile **Nâzım Hikmet** (ve bütün kızıl kalemler) arasında fikre inanış ve onu işleyiş bakımlarından büyük fark vardır. Birinin Türk'ü yükseltici, ötekinin batırıcı oluşlarını bir yana bıraksak dahi; Türkçü sanatçıların konusu, kendi istek ve iradeleri ile gönül verip bağlandıkları bir fikirdir. Kızıl kalemlerin konusu ise, o kalemleri satın alanların istedikleri fikirdir. Bunun içindir ki, **Ziya Gökalp**'lerden, **Mehmet Emin Yurdakul**'lardan günümüzün en genç kalemlerine kadar Türk milliyetçisi sanatçıların eserleri, samimî duyguların işlendikleri şiirler olmuşlardır. İstediklerini değil, istenileni yazan kızıl kalemlerin şiirleri ise, haliyle, bu vasıftan yoksun kalmışlardır. Komünist şairlerin şiirlerinin, büyük çoğunluğu ile kuru tekerlemeler ve tekrarlar olmasının sebebi budur.

Ziya Gökalp'ın :

Deme bana : Oğuz, Kayı, Osmanlı,
Türk'üm, bu ad her ünvandan üstündür;
Yoktur Özbek, Nogay, Kırgız, Kazanlı,
Türk milleti bir bölünmez bütündür! (124)

---

(123) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 48. Sf.

(124) Ziya Gökalp, Yeni Hayat, Istanbul 1941, Nâşiri : İkbal Kitabevi, 10. Sf.

Mehmet Emin'in :

Yirmi yaşın aşkı mı? Ben bu şeyden uzağım;
Turan için yaşamak,
Genç ruhumu ırkımın rüyâsıyla okşamak,
Ümid etmek, inanmak.. İşte benim hayatım..
(125)

Emin Bülend'in :

Şahin gibi cenk atları kişnerken uyandım,
Ejder gibi kaplanları boğdum, oyalandım;
Yalçın döşeğim vardı küheylân yelesinden,
Aldımdı bu sert ismimi gök gürlemesinden..
Türk'üm ben, Oğuz nesli, benim nesl-i vakurum,
Altay'lara bağlar beni alnımdaki nûrum... (126)

Edip Ayel'in :

Her yiğit çehrede parlar yetişen bir Temüçin,
Hepsi can düşmanı olmuş o musîbet çekicin,
Can alırlar onu gördükçe de her serseride..
Ana, evlâdı emânet ederek biz beride.
Gidelim, sancağı telsim alalım, millet için
Ölelim! (127)

Atsız'ın :

Ulu Tanrı! Kür Şad'ın yenilmeyen ruhunu,
Yüce Tanrıdağı'nda daha biraz barındır.
Geleceğiz yakında! Yarın bütün oralar
Demir bileklerdeki çelik kılıçlarındır.. (128)

---

(125) Mehmet Emin (Yurdakul), Turana Doğru, Istanbul 1334, Matbaa-ı Ahmet İhsan ve Şürekâsı, 89. Sf.

(126) Emin Bülent'in Şiirleri, Toplayan : Salih Zeki Aktay, Istanbul (t.y.), Nâşiri : Semih Lûtfi Erciyas, 51. Sf.

(127) Edip Ayel,Şehrâyin, Istanbul 1953, Yenilik Basımevi, 40. Sf.

(128) Atsız, Yolların Sonu, 3. bs. Ankara 1963 Afşın Yayınları, Nu. 2, Orkun Basımevi, 6. Sf.

Azerbaycanlı **Elmas Yıldırım**'ın :

Yazık olur uğrunda vuruşmadan ölürsem,
Özlediğim günlere erişmeden ölürsem,
Dostlarımla öz yurtta görüşmeden ölürsem,
Eline bir Türk sazı al, kurbanın olayım,
Mezarımın başında çal, kurbanın olayım.. (129)

gibi parçalarda ve bunlar gibi binlerce şiirde dile getirilen Türklük sevgisi, dünya Türklüğünün bütünlüğü, esir Türklerin tutsaklıktan kurtulacakları imanı ve soyumuzla ilgili fikirlerin, inançların, dileklerin hepsi, kalem sahiplerinin samimî duygularının mısralardaki akisleridir. Yani Türkçü kalemler, şiirlerinde, inandıklarını yazmışlardır. Kızıl kalemler ise inanmış gözüktüklerini.. İnanmak ile inanmış görünmenin şiirlerdeki bu tecellisi ise, elbette ki, mühimdir. Çünkü sanat, samimiyet ister. Çünkü sanatçı, arabaya koşulmuş beygir değildir.

Nâzım'ın, Moskova'da terbiye edilerek Türkiye'ye salıverildiği yıllarda kaleme aldıkları şiirlerle, asıl vatanı saydığı yere kaçtıktan sonra yazdıkları arasında pek büyük bir fark bulunmayışının sebebini bunda aramak gerekir. Türkiye'de yazılmış olanlarla, Kremlin saltanatı yıllarına ait bulunanlar arasındaki en büyük farkın, son yılların şiirlerinde takırtılı tukurtulu mısraların ve kabasaba lâfların azalmış gözükmesi olduğu söylenebilir.

Türkiye'de iken, daha çok :

Fakat bugün
ağzımızdaki ateş borularla

(129) Çınaraltı (dergisi), 62. Sayı, 28 İkinci teşrin (=kasım) 1942, 11. Sf. «Kurban Olduğum» başlıklı şiirden.

çalınıyor yeni sanatın marşı!
Yeter artık Yenicami tıraşı..(130)

veya :

Horozun başını koparacağım,
Koparacağım,
Koparacağım,
kopara
kopara
koy parayı çak kozu!(131)

gibi lâf yığınları karalayıp durmuştu. Fakat, kuzey illerinde yazdığı şiirlerde sözler yumuşamış ve hattâ, propagandanın kokusu dahi azalmış gibi görülüyor. Çakırtılı çukurtulu sözlerden sıyrılmış gözüken **Verzanski :**

Hoş geldin bebek!
yaşama sırası sende,
senin yolunu gözlüyor sosyalizm, komünizm filân..

diyor : (132)

Kilometre taşları gibi şiirlerimiz
Yaklaşan düşmanı herkesten önce görmeli.
cengelde Tamtamlara vurabilmeli
ve yeryüzünde tek esir yurt, tek esir insan,
gökyüzünde atomlu tek bulut kalmayıncaya kadar
malı milkü, aklı fikri, canı neyi varsa verebilmeli
büyük hürriyete şiirlerimiz...

diyor. (133)

---

(130) Nâzım Hikmet (Verzanski), **Varan 3**, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 54. Sf.

(131) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 66. Sf.

(132) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler, 2. bs., Ankara 1970, TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 114, Sf.

(133) Aynı eser, 129.-130. Sf.

Bu dünyayı çocuklara verelim,
bir gün de olsa öğrensin dünya arkadaşlığını,
çocuklar dünyayı alacak elimizden
ölümsüz ağaçlar dikecekler..

diyor. (134) Kâinatın sahibi tarafından millet millet yaratılmış insanların, Kremlin'in pençesinde dünyayı kaplamış bir sürü haline gelmesi dileğini tekrarlamak için :

Yer yüzünde görecek mûcizenin büyüğünü
tek nisan milleti pırıl pırıl...
Ben iyimserim dostlar, akar su gibi...

diyor. (135)

Lenin diyorum da, Vilâdmir Iliç
bir bayrak, bir mavilikte
Kızıl bir gül gibi açılıyor,
elmalar saçılıyor,
çocuklar
Ak, kara, sarı
güle güle topluyor elmaları...

diyor. (136) Türkiye'yi, Moskova'nın pençesinde tutsak bir ülke görme yolundaki hainice isteğini, Macarlara ve Macaristan'a olan sevgisinden söz ettiği «Özlem» başlıklı şiirinin son beytinde dile getirirken de :

---

(134) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler. 2. bs., Ankara 1970, TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 145. Sf.

(135) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya-Haşmet Matbaası. 7. Sf.

(136) Aynı eser, 50. Sf.

Sana benzesin isterim toprağı Anadolu'nun,
Sana benzesin sosyalist toprak, Macar toprağı, kardeş toprağım

diyor. (137)

* * *

Sanat, sanattır. Onu sadece bir fikrin propagandası yolunda basit bir alet haline getirmeye çalışmak yanlıştır, sakattır. Hele o fikir, komünizm gibi, madde karşılığında hizmet edilen bir fikir olursa...

Kalem maşa haline getirilirse sanat da kömürleşir. **Nâzım**'ın sanat kaderini bir seviyede donduran, kızıl renkli kara talihi olmuştur.

(137) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler, 2. bs., Ankara 1970 TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 195. Sf.

— X —

Samimiyetsizlik ve Yalan

Nâzım Hikmet'in şiirlerinde, samimiyet ve gerçek ile ilgisi bulunmayan parçalar göze batacak ve göze battıkça da, mâhiyetleri yönünden, insanı tiksindirecek kadar çoktur.

«Yarıda Kalan Bir Bahar Yazısı» başlıklı şiirinde şu mısralar var :

Ve ben şair musahhih,
ve ben her gün
iki liraya
2.000 kötü satır okumaya
mecbur olan adam...(138)

Bu mısralar, samimiyetsizliğin ve yalanın ta kendisidir. Çünkü **Nâzım Hikmet,** sade bir şiirinde değil, başkalarında da, «musahhihlik!» ile geçindiği mânâsına gelen lâflar karaladığı yıllarda, hiç de, sadece o işle geçinmeye çalışan bir kişi olmamıştı. Ve bu gerçeği, daha o yıllarda bilenler dahi az değildi. Bunlardan birisi olan eski samimi

(138) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 33. Sf.

arkadaşı **Peyami Safa**, bir kalem tartışmasında bu gerçeği ortaya koyduğu zaman, **Nâzım,** inandırıcı hiçbir şey söyleyememişti.

Nâzım Hikmet, sonradan kaçtığı ve hayatının son yıllarını geçirdiği Rusya'daki kadar olmasa da; kafasına geçirdiği işçi kasketi, ütüsüz pantalonu ve boyunbağısız gömleği ile Istanbul sokaklarını arşınlamakta bulunduğu yıllarda da varlıklı bir kişi idi. Çünkü, Kremlin'in büyük bir vazife ile Türkiye'ye gönderdiği bir insanı, güçlü (!?) bir kalemin sahibi böyle bir sanatçıyı sadece musahhihlik parasıyla geçinmeye çalışan bir zavallı (?) halinde bırakması, elbette, imkânsızdı :

Acaip rüzgârlar esmeyegörsün başımdan,
Yoksa musahhih maaşımdan
haftada üç papel taksite bağlayıp seni
bir şamar oğlanı gibi kullanırım...(139)

şeklinde edep ve hayâ dışı kaba saba lâflar, yazıldıkları yıllarda, oynanmak istenen oyundan haberi olmayanlara bir haylı tesir etmişti ama; zaman, perükleri düşürüp altındaki cıvık kızıl kel sırıtınca, bu oyunun mahiyeti de gün ışığına cıkmış oldu.

Kızıl şair, **Ahmet Haşim**'e saldırdığı **«Cevap : 2»** başlıklı şiirinde :

İki serseri var:
İkinci serseri
atlas yakalı sarhoş sofralarında

---

(139) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 7. Sf.

Bağdatlı bir dilencinin çaldığı sazdır,
Fransız emperyalizminin
idare meclisinde ayvazdır.. (140)

diyerek, onun Fransızlar tarafından doyurulan bir kişi olduğunu söylemek istiyor. Böyle bir iddia, ciddî ve namuslu bir kimse tarafından ileri sürülmüş olsa, bunun, sağlam bilgiye dayandırılan bir gerçek olabileceği düşünülebilir. Fakat, kendisi, zamanın en büyük ve en korkunç sömürücüsü bir güce kölelik etmekle karnını doyuran bir insanın, bir başkasını, aynı şekilde yaşıyor diye suçlamaya kalkışmasına ne demeli?

Sonra, bu iki satılmışlık arasında, çok mühim bir fark daha bulunduğu da unutulmamalı. **Nâzım**'ın iddiası gerçekse, **Ahmet Haşim,** Fransızlardan aldığı para ile sadece kendisini satmış bulunmakta ve elindeki basit imkânlara göre de, olsa olsa, onlara küçük birtakım çıkarlar sağlayan bir vicdansız durumuna düşmektedir. Buna karşılık, **Nâzım Hikmet,** kendi varlığı ile birlikte, Türk'ün ayakta kalmış son vatan parçasını da satmaya kalkışmak suretiyle, alnına, yüzyılların silemeyeceği alçaklık ve hainlik damgasını da kendi eliyle yazmış olmuyor mu?

Nâzım'ın, Türkiye'de bulunduğu yıllarda yazdığı şiirlerde ve hareketlerinde görülen bu samimiyetsizlik ve yalancılık, vatanımızdan kaçtıktan sonraki yıllarda da devam etmiştir. Şiirlerinin birisinde :

Memleketimi seviyorum
çınarlarında kolan vurdum, hapishanelerinde yattım!

(140) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, İstanbul 1931, Orhaniye Matbaası, 40. Sf.

diyor. (141) Bu adamın, Türkiye'yi, bir «Bağımsız (!?!) Sovyetler Birliği!!» ülkesi yapma yolundaki çalışmaları, artık, Mısır'daki Sağır Sultan'ın kulağına kadar ulaşmış olsa gerektir. Bu sözde, bu iddiada, en küçük bir samimiyet düşünülebilir mi?

Kızıl şairin, Afrika'daki zenci ülkelerinden birisi için kaleme alınmış **«Niyazalant Sömürgesi»** başlıklı bir şiiri vardır. Bu şiirinde, oradaki zencilere sömürgeciler tarafından yapılmakta olan zulmün fotoğrafla tesbit edilmiş (!) acıklı halini dile getirdikten sonra, aynı zulmün (!) Türkiye'de de yapılmakta bulunduğunu şöyle dile getiriyor:

Afrika Niyazalant sömürgesi
Saat sabahın dördü
Dipçikler kapıları döğdü
ve işte fotoğraf!
Zenci kardeşlerim bir don, bir gömlek
ve ayakları çıplak
ve pembe avuçlu elleri kıvırcık saçlarının üzerinde
dizilmişler duvar diplerine...
Tıpkı bizim gibi,
bizim de dipçikle döğüldü kapılarımız,
bizim de ellerimiz havada, ayaklarımız çıplak.
Ama bizde de bize bağlı
duvar diplerinde esir kalıp kalmamak. (142)

Sömürgecilerin, başka milletleri ve toplulukları sömürmelerine karşı olan bir kimse, bu insanî (!!) duygusunu, sadece Afrika'nın bir köşesindeki zenciler için mi dile getirmelidir? Türk milletinin milyonlarca evlâdı, üç bin kü-

(141) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler, 2. bs., Ankara 1970, TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 35. Sf.
(142) Aynı eser, 123. Sf.

sur yıllık yurtlarında, Moskoflar tarafından —hem de ne korkunç bir şekilde ve ne alçakça— nice yıllardan beri sömürülüp durmuyorlar mı? Avrupa'nın en yiğit milleti Macarlar da, aynı hain kuvvetin pençesinde değiller mi? Lehistan hür mü? Çuval çuval şiiri içinde, niçin, onların ve diğer tutsak ülkelerin insanları için tek bir mısra yok?

Sadece şu **«Niyazalant Sömürgesi»** başlıklı şiiri dahi, **Nâzım Hikmet**'in şiirlerindeki samimiyet (!?) derecesini ve daha doğru bir söyleyişle, yalancılığı ortaya koymaya yeter sanırım.

— XI —

Kelime ve Mısra Tekrarı

Nâzım Hikmet'in şiirlerinde, hastalık derecesine ulaşmış, bir mısra ve kelime tekrarı vardır. Türkiye'de iken hece vezniyle yazdığı ilk manzumelerinde görülmeyen bu hastalık, Moskova öğrenimi dönüşü karalamaya başladıkları ile ortaya çıkmış ve son şiirlerine kadar devam etmiştir.

Meselâ, **«Orkestra»** başlıklı şiirinde :

Bana bak
Hey
Avanak!

mısraları (!) iki, **«üç telli saz»** beş, **«hey!»** seslenişi ise on kere tekrarlanıyor (143) :

«Cevap» başlıklı şiirinde :

Behey!
Kara maça bey

(143) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 10..11. Sf.

(144) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 6..8. Sf.

seslenişi dört kere (144); **«Mukaddes Karın»** isimli şiirinde :

Sen eyl

hitabı mısra başlarında on kere (145); **«Cevap : 2»** başlıklı şiirinde :

İki serseri var (146)

mısraı altı kere kullanılmıştır. **Nâzım Hikmet Verzanski**'nin şiirlerinde ençok görülen şey, işte bu tekrarlardır.

Mısra tekrarına, edebiyatımızın başka şairlerinde raslamak da mümkündür. Ama bu, **Nâzım**'ınki gibi, her akla gelişte yapılarak okuyanı yoran ve bezdiren bir tekrar değil; aksine, şiire güzellik veren ve güç kazandıran zevkli, güzel bir tekrardır.

Nâzım Hikmet'teki kelime tekrarı da böyledir. Kelime tekrarı, üstelik, mısra tekrarını gölgede bırakacak bir derecededir.

Kelime tekrarı, eski ve yeni Türk şairlerinin şiirlerinde de az değildir. Fakat, şiiri, sanat düşüncesini ikinci plâna atmadan yazan şairlerdeki kelime tekrarları da, aynı düşüncenin ürünüdür. Eskiler, sanat gayesi güden bu şekildeki tekrarlara **«tekrir»** demişlerdir.

Tevfik Fikret'in meşhur **«Sis»** manzumesinde çok kullanmış olduğu **«ey»** ler, eskiden beri, **«tekrir»** in güzel bir örneği olarak gösterilmiştir. **Orhan Seyfi Orhon**'un, Istanbul'un fethinin 500. yıldönümü için yazdığı şiirdeki :

---

(145) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 27. Sf.

(146) Nâzım Hikmet (Verzanski), Sesini Kaybeden Şehir, Istanbul 1931, Orhaniye Matbaası 40-42. Sf.

Ey Kayser, öğünsen yeridir kanlı başınla,
Târihe adın geçti o erkek savaşınla!
Ey Fâtih! İrâden gibi kuvvetli bir elde,
Dünyânın asırlar boyu göz koyduğu belde!
Ey ünlü kumandan paşalar, tuğlu vezirler!
Ey tolgalı erler, ağalar, beğler, emirler!

parçası (147) ve **Atsız**'ın **«Selâm»** başlıklı şiirindeki **«selâm»** tekrarları da böyledir :

Selâm şanlı mâzimize! Selâm yarına!
Selâm zafer ordusunun silâhlarına!
Ey geçmişin yiğitleri! Selâm sizlere!
Ey yarının şehitleri! Selâm sizlere! (148)

Nâzım Hikmet'in birçok şiirinde ve mısra başlarında görülen **«ve»** tekrarları ise, «tekrir» deki güzelliği öldürüp kupkuru, mânâsız ve hattâ gülünç bir tekrarlamadan başka birşey değildir.

İşte **«sen ey!»** teranesi :

Sen ey kırmızı güzel ana,
Sen ey kahredip yaratan
Sen ey köprü altlarında surlarla yanyana yatan.
Sen ey yangınlı meydanların sesi.
Sen ey şiirlerin şiiri, bestelerin bestesi.
Sen ey kardeşim
Sen ey kahrolası
Sen ey darağaçlık! (149)

---

(147) Orhan Seyfi Orhon, Istanbul'un Fethi, (Istanbul 1953), Istanbul Fetih Derneği Yayınları, Nu. 7, IV. bölüm.

(148) Atsız, Yolların Sonu, 3. bs., Ankara 1963, Afşın Yayınları, Nu. 2, Orkun Basımevi, 32. Sf.

(149) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 27. Sf.

Ve işte «**ve**» çılgınlığı :

ve bayrağında şiirler sana yazdığım
ve balıklar avladık gözleri zümrüt
ve kuşlar kondu serenlere sırma kanatlı
ve muz yağmuruna tuttu maymunlar bizi kıyılardan
ve pupa yelken geçtik sıcak denizleri
ve bir dolanıp bir kurtulduk ağzından meridyenin (150)
.....
Kömür
ve şeker
ve kırmızı bakır
ve mensucat
ve bilcümle sanayi kollarının
ve sevda
ve zulüm
ve hayat
ve gökyüzü
ve sahra
ve mavi okyanus (151)
.....
ve İzmir işçileri
ve zahire ve kantariye tacirleriyle eşraf
ve âyân
kıl çadırlı Yörükleri Aydın'ın
ve sonra ırgat... (152)
.....
ve pırıltılar vardı hasta kırık boynuzlarında
ve ayakları altında akan
toprak
toprak

---

(150) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler, 2. bs., Ankara 1970 TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 179 Sf.

(151) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 7.-8. Sf.

(152) Aynı eser, 52. Sf.

ve topraktı.
gece aydınlık ve sıcak
ve kağnılarda tahta yataklarında
kupkuru mavi kumbaralar çırıl çıplaktı
ve kadınlar... (153)
.....
ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen
ve sofralarımızdaki yeri
öküzlerden sonra gelen
ve dağlara kaçırıp uğrunda hapis yattığımız
ve ekinde, tütünde, odunda ve pazardaki
ve kara sabana koşulan
ve ağıllarda... (154)

Evet... «Tekrir» bir sanattır; fakat «tekrar», sanatı sanattan uzaklaştırır. Hele böylesi maskara eder.

* * *

Yine eskiler, «tekrir» niyetine kullanılan kelimelerin mânâya ve dolayısıyla şiire yarar sağlamayanlarına «kesret-i tekrar (= tekrar çokluğu)» demişlerdir. Eğer **Nâzım Hikmet**'in bu «ve» li mısralarını görseler, bunu da belki «cinnet-i tekrar» diye adlandırırlardı.

(153) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 59. Sf.
(154) Aynı eser, 59..60. Sf.

— XII —

Kurtuluş Savaşı Destanı

Nâzım Hikmet'in, şişirile şişirile göklere çıkarılan **«Kurtuluş Savaşı Destanı»** adlı bir eseri vardır. Eserin basılmasının mümkün olmadığı yıllarda, kızıllar, her fırsatta bu kitaptan söz ederledi. **«Kurtuluş Savaşı Destanı»** nın, Millî Mücadele'yi dile getiren en değerli ve hattâ tek eser olduğu yolunda sözler de edilirdi.

1960 sonrasının oturmamış yıllarında, **Nâzım Hikmet**'in bu eserinden, önce, bir dergide bazı parçalar yayımlandı. Daha sonra da, kitabın bütünü basıldı. Böylece **«Kurtuluş Savaşı Destanı»**nın mâhiyeti de anlaşılmış oldu.

Eserle birlikte meydana çıkmış gerçek şudur:

Kitabın, ne şiir olarak üstün bir yönü, ne de destanî bir karakteri vardır. Çünkü eser, böyle bir gaye ile kaleme alınmış değildir. **Nâzım**'ın öteki eserleri gibi, **Kurtuluş Savaşı Destanı** da, bir propaganda eseridir. Yani, Türk soyunun, insanlık tarihine sunduğu son muhteşem zaferin, komünist kafası ve katakullileri ile çamura batırılmak istenmesidir.

Nâzım Hikmet Verzanski, kitabında, **Kurtuluş Savaşı Destanı**'ndan şöyle söz ediyor:

Biliyoruz ki lâyığınca olmadı bu kitap,
Türk halkı bağışlasın bizi.
Onlar ki toprakta karınca
suda balık
havada kuş kadar çokturlar,
korkak,
cesur,
câhil,
hâkim
ve çocukturlar...
Ve kahreden
yaratan
ki onlardır.
Destanda yalnız onların mâceraları vardır. (155)

Görüldüğü gibi, kitabı hakkında kendisi de **«lâyığınca olmadı!»** diyor. Bu iki kelime, kitap için yapılan gürültülü övgülerin bir nevi «yalanlama» sıdır. Ancak, bu yalanlama bir yana bırakılsa dahi, **Nâzım Hikmet**'in Millî Mücadele'yi «lâyığınca!»» dile getirebilecek bir eser yazması zaten mümkün olamazdı. Çünkü o büyük ve eşsiz savaşı, bir destan haline getirebilmek için sadece şair olmak yetmez. Herşeyden önce, Türk'ün, kendisini yok etmek isteyenlere karşı o Türk'çe şahlanışını ruhunda duymak ve sonra Millî Mücadele'nin, bir milletin ayaklanması ve milletçe kükreyişi olduğuna inanmak gerekir. Çünkü gerçek budur. **Nâzım Hikmet** bu büyük gerçeğe sırt çevirmiş ve Türk'ün Millî Mücadele'sini, bir Yahudi'nin kafasından fışkırmış çıfıtça prensiplere bağlamaya yeltenmiştir. Bunun sonucu olarak da, eserde, hâdise objektif şekilde ele alınamamıştır.

Bu objektiflikten kopmanın, **Nâzım**'ın kalemiyle orta-

(155) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 75. Sf.

ya konmuş en açık ve reddi imkânsız delili, **Kurtuluş Savaşı Destanı'**nda yalnız «halkın mâceraları»nın yer almış olduğunun söylenmesidir. Millî Mücadele'yi yapan ve, onu büyük bir zaferle sona erdiren, sadece Türk halkı, yani milletimizin okutulmamış parçası mıdır? Kalblerinde vatan ve millet sevgisi bulunan, sivil ve asker on binlerce okumuş, başta Istanbul olmak üzere, işgal altındaki yerlerden, Anadolu'nun millî ruh ve şuur ile kaynayan bölgelerine koşmamışlar mıdır? Mütareke olunca Başkent'e çağırılan kumandanlardan **Kâzım Karabekir Paşa,** o şehirde yapılacak bir iş olmadığını anlayarak, hemen Anadolu'ya koşup kuvvetlerinin başına geçmemiş midir? **Karabekir'**den bir ay kadar sonra, **Mustafa Kemal Paşa** da, Samsun yolu ile, kendisini bekleyenlere katılmamış mıdır? Bu iki büyük asker «halk!!» tan kimseler miydi? Ve açılan bayrak ile, Anadolu topraklarında Türklük ruhu alevlenince, Istanbul'dan, asker veya sivil, pekçok okumuş akın akın o kutsal topraklara gitmemişler midir?

Millî Mücadele, Türk'ün, bütün bir düşman dünyasına karşı, vatan topraklarında yürüttüğü ve zaferle sona erdirdiği bir savaştır. Bu zaferi zümreler veya sınıflar değil, millet; Türk milleti kazanmıştır. Bu açık gerçeği tersine çevirmeye ve komünizm propagandası yolunda çamura bulandırmaya kalkışmak, en azından, çamurlaşmaktır. **Kurtuluş Savaşı Destanı, Nâzım Hikmet'**e, işte bu rütbeyi kazandıran eser olmuştur.

Netice olarak şunu söylemek mümkündür: **Nâzım'**ın **Kurtuluş Savaşı Destanı'**nın, Yunan ordusunun varlığında Batı'nın hıristiyan dünyasına karşı yaptığımız savaşla ilgisi, sadece adındadır.

* * *

Bu eserin, ciddî bir çalışmanın ürünü olmadığı, kitabı doldurmuş olan yanlışlardan da kolayca anlaşılmaktadır.

Kurtuluş Savaşı Destanı'nın, kitap hallnde yayımlanmadan önce, bir kızıl dergide, büyük reklâmlarla, bazı parçaları çıkmıştı. Türk ordusunun mensuplarından birisi, rahmetli **Fuat Uluç,** yayımlanan parçalarda rasladığı yanlışları önce bir dergide ortaya koymuş, sonra da, **Nâzım Hikmet** ile ilgili bir eserinde umumî efkâra sunmuştu. Bunların bir kısmından buraya parçalar alacağım. Bu suretle, kızılların büyük (!) şairlerinin hem bilgi derecesi, hem de konuyu nasıl hiç incelemeden kaleminin ucuna doladığı kolayca anlaşılmış olacaktır:

a) **Nâzım Hikmet,** bu ünlü (!!) eserinde, Millî Mücadele ordusu neferinin başına «şayak kalpak!!!» giydirmiştir:

Kocatepe
Şayak Kalpaklı Nöbetçi
Ve... «O». (156)

Fuat Uluç, bu altı kelimelik üç mısradaki yanlışları şöyle sıralıyor:

«Şair, nöbetçi erinin başına şayaktan kalpak giydirmiş. Kalpak kumaştan değil, deriden yapılır. Ozamanki Türk ordusunda kalpağı yalnız subaylar giyerdi ve erlerin giydiklerine de serpuş denirdi.» (157)

b) Kızıl şair, eserinin bir yerinde, bir dağı şu mısraı ile bayır yapıyor:

---

(156) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, İstanbul 1965, Istanbul Matbaası, 67. Sf.

(157) Fuat Uluç, Nâzım Hikmet ve 1938 Harbokulu Olayının Gerçek Yönü, Ankara 1967, Ayyıldız Matbaası, 30. Sf.

Fuat Uluç'un bu yanlış hakkında yazdıkları ise şunlar:

«Kocatepe, denizden yüksekliği 1900, Akarçay yatağından yüksekliği 900 metrenin üstünde bir yüce kabarıntıdır. Başkumandanlık karargâhı için muharebe idare yeri olarak seçilmesi de, cıvar arâziye hâkim olmasındandır. Böyle kabarıntılara hem halk dilinde, hem topografya ilminde «dağ» denir. Türkçe'de bayır; eğik arazî, inişli yer, bir dağ eteğinden bakıldığı zaman zirveye, yağmur sularının taksim olduğu çizgiye doğru uzanan yamaç anlamına gelir. Bir de, düzlüklerdeki tepe niteliğinde olmayan yatık çıkıntılara bayır adı verilir. Gerçek bu olunca, şair, ya bayırın mânâsını, yahut Kocatepe'yi bilmiyor demektir. Bu derece öğülen bir sanatkâr için ayıp sayılmaz mı bunlar?» (159)

c) **Nâzım Hikmet,** dağı bayır yaptığı safyanın biraz aşağısında, bir dağın yerini de değiştiriyor:

Düşman üç saatlik yerdedir.
Ve Hıdırlık tepesi olmasa
Afyonkarahisar şehrinin ışıkları gözükecek.
Şimali garbîde «Güzelim Dağları»
ve dağlarda tek
tek
ateşler yanıyor. (160)

---

(158) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, İstanbul 1965, Istanbul Matbaası, 67. Sf.

(159) Fuat Uluç, Nâzım Hikmet ve 1938 Harbokulu Olayının Gerçek Yönü, Ankara 1967, Ayyıldız Matbaası, 31. Sf.

(160) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, İstanbul Matbaası, 67. Sf.

Fuat Uluç, yanlışı şöyle düzeltmektedir:

«Güzelim Dağlar, Kocatepe'ye göre şimal-i garbide değil, şimâl-i şarkîdedir. Yani şairin dediğinin tam aksine..» (161)

ç) Eserin aynı bölümünde coğrafya yanlışları ile bunlara eklenen diğerleri şöyle devam ediyor :

Ovada Akarçay bir pırıltı halinde
ve şayak kalpaklı nöbetçinin hayalinde
şimdi yalnız suların yaptığı bir yolculuk var.
Akarçay belki bir akar su
belki bir ırmak
belki küçük bir nehirdir.
Akarçay Kütahya ve Gediz üzeriden gelir.
Dereboğazında değirmenleri çevirip
kılçıksız yılan balıklarıyla
«Yedi Şehitler» kapısının gölgesine girip çıkar.
Ve kocaman çiçekleri eflâtun
kırmızı
ve beyaz
ve sapları bir buçuk adam boyundaki
haşhaşların içinden akar.
Ve Afyon önünde
Altıgözler Köprüsünün altından
güney doğuya dönerek
ve Konya tiren hattına raslayıp yolda
Büyük Çobanlar Köyünü solda,
Ve «Kızıl Kilise» yi sağda bırakıp
«Epir» gölüne uğramadan
Koçhisarda Tuz Gölüne dökülür. (162)

---

(161) Fuat Uluç, Nâzım Hikmet ve 1938 Harbokulu Olayının Gerçek Yönü, Ankara 1967, Ayyıldız Matbaası, 32. Sf.

(162) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 67.—68. Sf.

Nâzım Hikmet'in «ve» hastalığının bir örneğini de vermiş olan bu mısralarda Akarçay hakkında verilen bilgi, ancak coğrafya kitaplarında bulunduğu takdirde bir mânâ taşıyacak şeyler. Bir edebî eserde, bir destanda böyle bir coğrafî bilgi yüküne lüzum var mıdır? Ve üstelik bir sürü de yanlış :

«Akarçay, Kütahya ve Gediz üzerinden gelmez. Bucakderesi kolu Araplı ve Karacaviran köyleri arasından; bunun güneyindeki diğer kol Ahırdağı kuzeyinden kaynar; Kütahya demiryolunu takiben gelen ve Afyon civarında Akarçay'a karışan üçüncü büyük kolun kaynakları ise, Tavşantepe'nin güney yamaçlarındadır. Kütahya ve Gediz neresi, buraları neresi?

Akarçay'da yılanbalığı bulunmaz. Sade Akarçay'da değil, dünyanın hiçbir yerinde denize dökülmeyen hiçbir tatlı suda yılanbalığının yaşadığı görülmemiş, duyulmamıştır. Bu yepyeni bilgisel keşfin (!) şerefi Nâzım Hikmet'e ait olması icap eder. Hayranları bir tebliğ ile derhal cihana ilân etsinler bunu.

Yedişehitler Kayası değil, Yedişahitler Kayası'dır. Gerçekten güzel bir efsanesi vardır bu kayanın. Güya, mahkemede yalancı şahitlik yapan yedi kişi burada taş kesilmiş. Nâzım Hikmet'in bu efsâneyi duymamış olması cidden esef edilecek bir talihsizlik. Duymuş olsaydı, belki ibret alır, koca bir millete bu yalan ve yâveleri şiir diye yutturmaya kalkmazdı.

Akarçay, Koçhisar'da Tuz Gölü'ne değil, Afyon'un hemen 50 kilometre doğusundaki Eber gölüne dökülür. Hele «Eber gölüne uğramadan» demek suretiyle cehâletini büsbütün ortaya koyması çok garip. Destanını yazarken Türkiye haritasına da mı bir göz atmamış bu adam?» (163)

---

(163) Fuat Uluç, Nâzım Hikmet ve 1938 Harbokulu Olayının Gerçek Yönü, Ankara 1967, Ayyıldız Matbaası, 33.—34. Sf.

d) Destanda, geceleyin nöbette bulunan bir askerden söz ettiği sırada, **Nâzım,** şunları yazıyor :

ve Kocatepede
gözetleme yerinde
gülen bıyıklarıyla duruyordu ki mavzerinin yanında
birdenbire beş adım sağında
«O» nu gördü.
Paşalar «O» nun arkasında idiler,
«O» saatı sordu
Paşalar «üç» dediler. (164)

Bu parçanın hemen üzerindeki :

Ve yıldızlar öyle ışıklı, öyle ferahtılar ki

mısraı ile, paşaların saatın üç olduğunu söylemeleri de, vaktin, gece yarısı olduğunu göstermektedir. **Fuat Uluç,** bu parçadaki yanlışı şöyle tesbit ediyor :

«Muharebe meydanlarında nöbetçiler ayakta durmazlar. Özellikle geceleri gözetleme vazifesi yapanlar. Çünkü, karanlıkta gözden çok yere yapıştırılan kulaklar iş görür. Basit bir askerlik kaidesidir bu. Fakat büyük (!) vatan ve memleket şairi, ender Türk (!) Nâzım Hikmet bilmez bunları. Neden mi? Askerlik denilen en şerefli yurt hizmetini yapmamıştır da ondan...» (165)

e) **Kurtuluş Savaşı Destanı**'nda bir **«hikâyei Karayılan»** bölümü var. Eser, kitap halinde yayımlanmadan önce, 1960 sonrasının meşhur bir kızıl dergisinde okuyucu-

(164) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, İstanbul Matbaası, 68,-69. Sf.

(165) Fuat Uluç, Nâzım Hikmet ve 1938 Harbokulu Olayının Gerçek Yönü, Ankara 1967, Ayyıldız Matbaası 35. Sf.

lara sunulurken : **«Okunurken insanın nefesini kesecek!?»** bir parça olarak reklâm edilmişti.

Karayılan, Millî Mücadele yıllarında, Antep savunmasında gösterdiği yararlıklarla, yiğit olarak tanınmış bir gençtir. **Nâzım Hikmet,** istilâcılarla yurdu için vuruşan bu genci, gerçek kişiliğinin çok dışında bir yaratık haline sokmaya çalışmıştır.

O bölgede uzun yıllar bulunan **Fuat Uluç, Karayılan**'ın maceralarını ve menkıbelerini yakından bildiği için, kızıl şairin mısralarıyla gerçekleri kolaylıkla karşılaştırabilmiştir. İşte onlardan bir kısmı :

● **Nâzım Hikmet :**

Karayılan
Karayılan olmadan önce
Antep köylerinde ırgattı

diyor (166). **Fuat Uluç**'un bu konuda yazdıkları ise şunlar :

«Yalan! Hem de kuyruğu birkaç kilometrelik. Karayılan, Pazarcık'ın Elif köyündendir. Babası Mahmud, bu köye ve çevresine yerleşmiş bulunan Kabalar aşiretinin reisiydi. Ermeni eşkıyaları tarafından şehit edilmiş, yerine henüz 16 yaşındaki Karayılan reis olmuştu. Aşiret reislerinin ve çocuklarının ırgatlık yaptıkları ise ne görülmüş, ne de duyulmuştur.» (167)

● **Nâzım Hikmet, Karayılan** için :

Yaşıyordu bir tarla sıçanı gibi
ve korkaktı bir tarla sıçanı kadar

---

(166) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 10. Sf.

(167) Fuat Uluç, Nâzım Hikmet ve 1938 Harbokulu Olayının Gerçek Yönü, Ankara 1967, Ayyıldız Matbaası 37..38. Sf.

diyor (168). **Fuat Uluç**'un bu konuda verdiği tarihî bilgi ise şöyle :

«Yalnız yalan değil, düpedüz iftira, düpedüz hakaret bu. Hem de Karayılan gibi millî gurur kaynağımız olan çok aziz bir şehidimize...

Karayılan, Erzurum'da muvazzaf askerliğini yaparken Birinci Dünya Savaşı patlamış, birliğiyle beraber Ruslarla giriştiğimiz bütün muharebelere katılmıştır. Bu muharebelerde gösterdiği yararlıklara karşılık da evvelâ onbaşı, sonra çavuşluğa yükseltilmiştir. Bu savaşların birinde yaralanmış, Malatya hastahanesinde tedavi görürken muharebe sona ermiş, köyüne dönmüştür. Bunu takip eden hayatı ise, Nâzım Hikmet'in canlandırmasına imkân olmayan hakikî bir destandır. Nasıl tarla faresine benzetilir, nasıl korkak diye hakaret ve iftiraya uğratılır böyle bir kahraman?» (169)

● **Nâzım Hikmet; Karayılan** için :

Gâvurlar Antepe girince
Antepliler onu
Korkusunu saklayan
Bir fıstık ağacından
alıp indirdiler...

diyor (170). **Fuat Uluç** da, çevrenin iyi bildiği şu tarihî bilgiyi veriyor :

---

(168) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 10. Sf.

(169) Fuat Uluç, Nâzım Hikmet ve 1938 Harbokulu Olayının Gerçek Yönü. Ankara 1967, Ayyıldız Matbaası, 38. Sf.

(170) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 10 Sf.

«İşte, kocaman bir yalan ve korkunç bir iftira daha... Karayılan, hastahaneden köyüne döndüğü sıralarda, devletin ve hükûmetin tam bir aciz içinde bulunmasından cesaretlenen birtakım soysuzlar dağa çıkmış, ortalığı haraca kesiyorlardı. Bölgede mal, can, ırz ve namus emniyeti kalmamıştı. Özellikle Bozan Ağa isimli bir hain, başına topladığı 150 kadar serseri ile köylülere kan kusturuyordu. Bunlara hükûmet kuvvetlerinin birşey yapamadığını gören Karayılan, aşiretinin delikanlıları ile silâha sarıldı. Takip müfrezelerinin yardımlarını da sağlayarak düştü Bozan Ağa çetesinin peşine. Uzun kovalamalar ve çetin müsademelerden sonra Bozan Ağa'yı temizledi, çetesini dağıttı. Böylece Pazarcık ve Besni çevreleri tekrar huzura kavuşmuş oldu.

Karayılan'ın altına ne kimse at çekmiş, ne de omuzuna mavzer vermiştir. Aksine Antep müdafaasının en şerefli sayfalarını yazan 82 kişilik çetesini kendi kesesinden silâhlandırmıştır.» (171)

●) **Nâzım Hikmet,** Antep vuruşmalarında yiğitçe döğüşüp çevrede sevgi ve takdir kazananlardan birisi olan **Karayılan**'ı, kızıl ölçülere uygun bir kişi haline sokabilmek için, hakkında, şu mısraları düzüyor :

Siperi bir gül fidanıydı onun
gül fidanı dibinde yatıyordu yüzükoyun.
birden
Ak bir taşın ardından
kara bir yılan
çıkardı kafasını.
Derisi ışıl ışıl
dili çatal

(171) Fuat Uluç, Nâzım Hikmet ve 1938 Harbokulu Olayının Gerçek Yönü, Ankara 1965, Ayyıldız Matbaası, 39..40. Sf.

gözleri ateşten aldı.
Birden
bir kurşun geldi
kafasını aldı,
hayvan devrildi kaldı.
Karayılan
Karayılan olmadan önce
Kara yılanın encâmını görünce
haykırdı avaz avaz
ömrünün ilk düşüncesini:
İbret al deli gönlüm
demir sandıkta saklansan bulur seni
ak taş ardında kara yılanı bulan ölüm.»
.....
Ve bir tarla sıçanı gibi yaşayıp
ve bir tarla sıçanı kadar korkak olan
fırlayıp atılınca ileri
bir dehşet aldı Anteplileri.
seğirttiler peşince
Gâvuru tepelerde yediler,
ve bir tarla sıçanı gibi yaşayıp
bir tarla sıçanı kadar korkak olana
«Karayılan» dediler. (172)

Eserinin bu parçasında, **Nâzım Hikmet,** sinsice, yani komünistçe kahramanlığı yermeye çalışmıştır:

Bir taşın arkasından kafasını uzatan yılanın, kurşunun gelişigüzel kendini bulmasıyla ölmesi, bunun hazırlığıdır. Korkak bir delikanlı olan **Karayılan,** yılanın başına geleni görünce, ölümün nerede olsa insanı bulabileceği hükmüne varıyor ve bunun sonucu olarak siperden fırlayıp kahraman kesiliyor!!

Bir insan tesadüfen zengin, tesadüfen meşhur olabi-

(172) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 11.-12. Sf.

lir veya tesadüfen ölebilir. Ama, tesadüfen kahraman olamaz! Kahramanlık bir kan, bir yaratılış meselesidir. Bir yürek işidir. Bunun en güzel örneklerinden birisi de kendisidir. Hapisten çıktıktan sonra askerî vazifeye çağırılınca, Orta Anadolu yaylasında hastalanıp ölürüm diye, soluğu kâbesi Moskova'da almadı mı? O da, **Antepli Karayılan** gibi, tesadüfen yiğitleşemez miydi? Hem de kendisinin gideceği yer bir savaş meydanı değil, asker ocağı idi. Niçin **Karayılan'ın** onda biri ve hattâ yüzde biri kadar bir cesaret gösteremedi?

Fuat Uluç, Nâzım'ın yukardaki parçada yer alan iddiaları için şunları söylüyor:

«Kurtuluş Savaşı'nda düşman istilâsına karşı koymuş Kilis, Antep, Maraş mücahitlerinin başta gelenlerinin hiçbiri kendi ismiyle anılmaz. Özdemir, Arslan, Mücahit, İslâm, Polat, Müslüman, Kartal gibi adlar hep takmadır. O zamanın âdetiydi bu. Asıl ismi Memo (= Mehmed) olan Karayılan için de gerçek budur. Bir serseri kurşunun ak taş ardında kara yılanın başını koparması, Nâzım Hikmet hainin kopasıca başından doğmuş bir masaldır...

Karayılan, Karabıyık baskınından sonra Antep Kuvâyı Milliyye merkezinden aldığı emirle Şamlı Kel Mehmet çetesini imha etmiş, Kilis - Antep yolları savaşları ile Antep şehir içi savaşlarının 54 günlük kısmına katılmıştır. Mağrabaşı, Kurbanbaba savaşlarında gösterdiği kahramanlıklar hâlâ dillere destandır. Nihayet, 24 Mayıs 1920'de, Zambaktepe taarruzunda tam kalbinden aldığı bir isabetle şehit düşmüş Hak'kın rahmetine kavuşmuştur.»(173)

* * *

(173) Fuat Uluç, Nâzım Hikmet ve 1938 Harbokulu Olayının Gerçek Yönü, Ankara 1965, Ayyıldız Matbaası, 42-43. Sf.

Yukarıya alınan parçalardaki yanlışlar, uydurmalar ve hepsinin üstünde yalanlar ve iftiralar; **Kurtuluş Savaşı Destanı** adı verilmiş kitabın seviyesini göstermeye yeter. Bunlara Türkçe bozukluğu, mısraları süsleyen (!) kaba sözler, yanlış kullanılmış deyimler gibi aksaklıklar, münasebetsizlikler de eklenirse, esere verilecek numara kendiliğinden ortaya çıkar.

Eserin bir yerinde şu mısralar yer alıyor :

Ne ağaç, ne kuş sesi,
ne toprak kokusu vardır.
gündüz güneşin
gece yıldızların altında kayalardır. (174)

Bu dört mısraın sonuncusundaki Türkçe, ancak, şiire yeni başlamış bir heveslinin, «var - kayalar» kafiyesi uğruna Türkçeyi hançerlemekten çekinmemesi diye yorumlanacak bir dil kaatilliğidir.

Türkçeyi en güzel kullanan şair diye reklâm edilen **Nâzım :**

Gökyüzü karanlıkta altın çeken bir inbik (175)

diyor. Yani altını inbikten geçiriyor! Divan şairlerini okuyacak seviyeden çok uzaklarda olduğu için, haydi, **Nedim**'in nezaketi haddeden geçirip sevgiliye boy yaptığından haberi yok diyelim. Fakat, kendi devrinin usta bir kaleminin :

(174) Nâzım Hikmet (Verzanski), Kurtuluş Savaşı Destanı, Istanbul 1965, Istanbul Matbaası, 67. Sf.
(175) Aynı eser, 67. Sf.

Dokuz yıl dudaklarda gezdi benim yerime
Haddeden altın gibi çekilmiş mısralarım

beytini de mi duymamıştı? Ama, **«Erzurum türküleri»** demesini bilmeyip **«Erzurumlu türküler!»** diyen, yani Türkçesi bu seviyede olan bir şairin, altını tülbentten veya süzgeçten geçirmeye kalkmamış olmasına da şükretmek gerek...

Bu kitapta :

Sidiklerini yaktılar beş numara lâmbalarda

veya :

Miloviç beyaz at gibi karı

cinsinden ince duygu ürünü (!) mısralar, veyahut :

ve 186.326 tane pırıl pırıl insan yüreği
ve bunun iki misli kulak, kol, ayak ve göz

gibi «nefîse!!» ler de az değil. Bu son beytinde, kollarla ayaklardaki parmak sayısını da ele alıp, niçin, bir beyit daha düzmemiş, orası meçhul!.

Komünistçe şirretlik ve yaygaralar ile göklere çıkarılan **Kurtuluş Savaşı Destanı,** işte, böyle bir destandır. Buna göre esere **«Kurtuluş Savaşı Destanı»** yerine, «Kurtuluş Savaşı'nı Katletme Destanı» gibi bir isim vermek, muhakkak ki, daha uygun düşer.

— XIII —

Baba ve Oğul

Nâzım Hikmet'in, son yıllarda, adından haylı söz edilmiş bir oğlu vardır. Bu çocuğun dünyaya gelişi de bir haylı gariptir ama, bu garipliğin burada ele alınacak mesele ile ilgisi yoktur.

Nâzım ile karısı bu çocuğa **Memet** adını koymuşlardır. Fakat oğlan, kendini idrak edebilecek bir yaşa gelince **Memet** adını beğenmemiştir. Bunu, bir tarihte, kendisiyle konuşmak için yaşamakta bulunduğu yabancı ülkelere kadar giden gazeteciler ile yaptığı konuşmada kendisi söylemiştir. **Nâzım**'ın oğlu, Istanbullu gazetecilere: **«Benim adım Memet değil, Mehmet'tir!»** diyor. (176)

Mehmet'in **Memet** olmayı niçin istemediği, yapılan konuşma sırasında ele alınmış değil. Ama, konuşmalarından, bunun babasına karşı beslemekte olduğu nefret duyularından ileri geldiği anlaşılıyor. Çünkü, adının, babası tarafından konulmuş şekilde **Memet** olmadığını belirttikten sonra: **«Ben babamın soyadını kullanmak da istemiyorum. Kullanmıyorum ve kullanmayacağım da...»** diyor.

---

(176) Nâzım'ın Oğlu Memet. Röportaj : Halit Çapın-Orhan Türel. Milliyet (gazetesi), 30 Mart 1970.

(177) Netekim, babasının soyadını bırakmış (178) ve kendisine **Andaç** diye bir soyadı almıştır.

Gazetecilerin **Mehmet** ile yaptıkları konuşmadan anlaşıldığına göre, oğulun babaya karşı duyduğu nefretin bir kısmı anasını bırakıp gitmesine dayanmakta ve fakat daha çoğu, Moskof emellerine hizmette devam etmesinden ileri gelmektedir. Gazeteciler şöyle yazıyorlar:

«Memet babasından, Nâzım Hikmet'ten katiyen bir baba gibi bahsetmemektedir. O, bir yabancıdır Memet için. Konuşmalarda Nâzım Hikmet'in ismi geçtikçe Memet rahatsız olmakta, bu rahatsızlığını açıkça göstermekte ve hattâ açık açık söylemektedir.»

.....

«Oğul, babasına olan yabancılığını, hattâ, kelime çok ağır kaçmasına rağmen, nefretini her fırsatta bağırmaktadır.»

.....

«Memet, babasının yurt dışındaki şairliğine de karşıdır, yurt dışında yazdığı şiirlere de karşıdır.» (179)

Gazetecilerle yaptığı konuşmada, **Mehmet,** babasına karşı duyduğu tiksintinin sebebini, onun para için şiir yazmasından, yani ve daha açıkçası satılmışlığından olduğunu söylemektedir. Oğul, baba için şunları söylüyor:

«Annemle konuşuyorlardı bir akşam, Küba'dan yeni dönmüştü. Oralar için yazdıkları şiirleri tartışıyordu an-

---

(177) Nâzım'ın Oğlu Memet, **Röportaj : Halit Çapın - Orhan Türel. Milliyet (gazetesi), 30 Mart 1970.**

(178) *Nâzım Hikmet,* komünizm soyu ve soyluluğu reddetmiş olmasına rağmen, kanunî mecburiyet olduğundan Ran soyadını almıştı. Bu kelimenin ters okunuşu «nar»dır. Narın kıpkırmızı rengi ile komünizmin kızıllığı arasındaki benzerlik eskiden beri dikkati çekmiştir.

(179) Nâzım'ın Oğlu Memet. Röportaj : Halit Çapın-Orhan Türel. **Milliyet (gazetesi), 30 Mart 1970.**

nemle. Karşı çıktı annem kendisine. Kınadı şiirlerini; kötü, çok kötü bunlar dedi. Babam direnmek istedi önce. Aksini savundu. Bağırmaya kadar götürdü işi. Ama sonra? Ama sonra kabul etti annemin dediklerini. Bu şiirleri yazmasının kendisinin görevi olduğunu söyledi.

Evet, babamın şiirleri güzeldir, büyüktür ama; sadece Türkiye'de yazdıkları. Geri kalanlar... Geri kalanlar, kendisinin de söylediği gibi, sadece ruble için...» (180)

Bu sözlerine karşı, gazetecilerin : **«Fazla ileri gitmiyor musun?»** sorusuna, **Mehmet**'in karşılığı şöyle :

«Hayır, fazla ileri gitmiyorum. Sadece ruble için... Babamın Rusya'da istediği kişiye otomobil hediye etme imkânı vardı. Babamın parası, refahı vardı. Alın bakın babamın yazdığı oyunlara... Oyun mudur onlar? Para için yazılmış şeylerdir sadece... Babam görmüyor muydu gerçekleri? Babam bilmiyor muydu? Biliyordu ve bu yüzden bıkkındı... Küskündü... Babam korkuyordu...» (181)

Nâzım Hikmet'in, Moskova'da bulunduğu yıllarda, altındaki tarihe göre 1955'te **Mehmet** için yazdığı bir şiiri vardır. Aşağıdaki mısra şeklindeki satırlar o şiirdendir :

Memet!
Ben dilimden, türkülerimden,
tuzumdan, ekmeğimden uzakta,
anana hasret, sana hasret
yoldaşlarıma, halkıma hasret öleceğim!
Ama sürgünde değil,
gurbet ellerinde değil...

---

(180) Nâzım'ın Oğlu Memet, Röportaj : Halit Çapın-Orhan Türel, Milliyet (gazetesi), 30 Mart 1970.

(181) Aynı gazete.

Öleceğim rüyalarımın memleketinde,
beyaz şehrinde en güzel günlerimin.
Sende daha bir haylı zaman,
halkımızda, halkımızda ölümsüz devam edecek
bende tükenen hayat...

Duygulu bir delikanlı olduğu anlaşılan **Mehmet**'in, babasına karşı duyduğu büyük tiksintide; karnını doyuranlara karşı, insanlık haysiyetini böylesine ayaklar altına alarak yaptığı dalkavukluğun büyük rolü olduğu da düşünülebilir. Babasının **«rüyalarımın memleketi!»** diye sözünü ettiği Moskova'da öleceğinden bir övünç gibi söz etmesinin; böylesine bir dalkavukluk yetmiyormuş gibi, kendisini sürgünde, yani vatan dışında bir yerde yaşıyor saymadığını söylemiş bulunmasının, körpe bir dimağda büyük tepkiler ve tiksintiler yaratmasını tabiî saymak gerekir.

* * *

Nâzım Hikmet de, yeryüzündeki bütün komünistler gibi, Amerika düşmanıdır. Bu düşmanlığın sebebi, artık bu işlere biraz aklı erenlerin bildiği gibi, Amerika'nın, Moskof emelleri karşısında aşılması kolay olmayan bir maddî engel bulunuşudur.

Türkiye'de çıkan gazetelerden birisinde, kendisinin hainice bir hareketi üzerine yayımlanan bir yazıya : **«Nâzım Hikmet Vatan Hainliğine Devam Ediyor»** şeklinde bir başlık konması, nedense, kendisine pek dokunmuş ve bunun sonucu olarak **«Vatan Haini»** başlıklı bir şiir (!) kaleme almıştır. Şiir, Amerika aleyhine düzülmüş uzunlu kısalı birtakım mısralardan sonra, kızıl edebiyata ait malûm tekerlemelerle şöyle devam ediyor :

Evet vatan hainiyim
Siz vatanperversiniz, siz yurtseversiniz,
ben yurt hainiyim, ben vatan hainiyim.
vatan çiftliklerinizse,
kasalarınızın ve çek defterlerinizin içindekilerse vatan
.....
vatan tırnaklarıysa ağalarınızın
vatan mızraklı ilmühalse, vatan polis copuysa,
ödenekleriniz, maaşlarınızsa vatan,
vatan kurtulmamaksa kokmuş karanlığınızdan,
ben vatan hainiyim.
Yazın üç sütun üstüne kapkara haykıran puntolarla:
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ! (182)

Vatan, elbette, yukarda sıralanan uydurmalar değildir. **Nâzım**'ın bu şiiri, iğrenç bir komünist oyunudur. O, bir Türk için vatanın ne olabileceğini, belki, hiç düşünmemiştir. Bizim için vatan Türk soyunun tarih sahnesine çıkarken üzerinde bulunduğu ve daha sonraki çağlarda kanını akıtarak eline geçirip üzerlerine ölmez anıtlarını diktiği, bugün de (hür veya tutsak), üstünde yaşadığı kutsal yerlerdir.

Nâzım Hikmet Verzanski, işte bu büyük vatanın ayakta kalmış son parçasını satmak isteyen kişidir. Yani katıksız bir vatan hainidir. Oğlunun kendisine karşı duyduğu büyük nefrette, bu hainliğin yeri ve rolü az mıdır?

Polonya'da, herkesin üzerinde taşımaya mecbur tutulduğu iki yapraktan meydana gelmiş bir kimlik kartı bulunur ve bunun bir yüzünde baba adı, diğer yüzünde ise, kart sahibinin adı ile aile adı yer alırmış. **Mehmet** ile görüşen Istanbullu gazetecilerin yazdıklarına göre, **Mehmet**'in kartının baba adı kısmında **Nâzım,** diğerinde ise

(182) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler, 2. bs., Ankara 1970 TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 160.-161. Sf.

Mehmet Andaç yazılı imiş. (183) Yani **Mehmet,** babasının Türkiye'den kaçtıktan sonra adının kuyruğuna taktığı **Verzanski** adını, resmî işlerden de kapı dışarı etmiş! Bu; bir nefretin, bir büyük tiksintinin sonucu olmaktan başka neye bağlanabilir? Ve insanlık tarihinde, babasına karşı, böylesine tiksinti duymuş kaç kişiye raslanabilir?

---

(183) Nâzım'ın Oğlu Memet, Röportaj : Halit Çapın-Orhan Türel, Milliyet (gazetesi), 30 Mart 1970.

— XIV —

Nâzım'ın Kültür Seviyesi

Şiirleri, **Nâzım Hikmet**'in, yetersiz bir kültür sahibi olduğunu gösteren örneklerle doludur. Bunlardan bir kısmı, kendisi hakkında yazı yazanlar tarafından, zaman zaman, ortaya konmuştur.

Bir şairin, içinde yetiştiği milletin nazım tarihi hakkında, hiç değise, ana çizgileriyle bir bilgiye sahip bulunması şarttır. Kendisinden öncekiler, yani içinde yetiştiği cemiyetin nazım tarihi hakkında yeteri kadar bilgisi bulunmayan şairler, yaratılış bakımından kaabiliyetli de olsalar, kusurlu kalmaya mahkûmdurlar.

Nâzım Hikmet, Türk nazım tarihi hakkında yeterli bir bilgiye sahip bulunmadığını, şiirleriyle, ortaya koymuştur. Bunun en çok göze çarpan delili, hece sayısı çok, hem de pekçok mısraların şiirlerini doldurmakta olmasıdrr. Kendinden öncekileri okuyup da bu konuda bilgi sahibi olsaydı, Türk ruhunun 14'ten çok hece ile yazılan manzumelerden hoşlanmadığını, bu sebepten, Halk Edebiyatımızda olduğu gibi, yakın çağların Türk edebiyatında da, şairlerimizin (küçük istisnalar dışında), 14 hecenin üstünde mısralarla şiir yazmadıklarını bilirdi. Kendi şiirlerinde görülen 16, 17, 18, 19, 20, 21 ve hattâ daha çok heceden meydana getirilmiş mısralar, bu yetersizliğinin, yani millî kültür noksanlığının sonuçlarıdır.

Şiire başladığı yıllarda yazdığı manzumeler, hecenin bilinen vezinleriyledir. Bu da, şüphesiz, bir önceki nesli kendisine örnek alışındandır. Fakat, Türk dünyasının batı bölümündeki parçası Anadolu topraklarında, istilâcılarla, ölüm - kalım savaşı yapmakta bulunduğumuz yıllarda vatanı bırakıp gittiği Moskova'da yazmaya devam ettikleri ile Türkiye'ye döndükten sonra yazdıklarında, hece sayısı Türk zevkine ve Türk nazım geleneğine uygun düşmeyecek derece çok hecelere bol bol raslanmaktadır. Aşağıdaki mısralar, bunun, Cumhuriyet'in ilk yıllarında ortaya konanlarından örneklerdir :

Ruhunu zenci bir esir gibi çıkardın pazara (184)

.....

Elbet ömrüm gemilerde bir gün olsun nöbete yeter(185)

.....

9 deliğinden vücudüne her tıktığım mısra (186)

.....

fakat sanma ki hazerin karşısında elpençe divan durmuş (187)

dört nal giden atların köpüklü boynuna bir daha yatmayacak (188)

.....

dağlarla dalgalarla, dağ gibi dalgalarla, dalga gibi dağ-lar-la (189)

---

(184) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, İstanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 7. Sf.

(185) Aynı eser, 14. Sf.

(186) Aynı eser, 5. Sf.

(187) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, İstanbul 1929, Milliyet Matbaası, 23. Sf.

(188) Aynı eser, 8. Sf.

(189) Aynı eser, 11. Sf.

Görüldüğü gibi, bu mısralardaki hece sayısı 16 ile 20 arasındadır. **Nâzım Hikmet**'in Türkiye'de ilk komünist propagandasını yapmaya çalıştığı yıllarda yayımlanmış şiir kitaplarında, bu fazla heceli mısraların sayısı bir haylıdır.

Kremlin'in gözdeleri arasında yer aldığı son yıllarında yazdığı şiirlerinde ise, Türk zevkini inciten bu uzun mısraların hem sayısı daha çoktur, hem de hece sayısı arttırılmıştır.

Bir solukta okunması mümkün olmayan bu zevksiz mısralardan, işte, örnekler :

Odamızda sabah karanlığı bir yelken gibi aydınlanır (190)

.....

Rüyalarımın sonu sabah karanlığına pırıl pırıl vurur (191)

.....

Mavi afişteki güvercin gibi aktır sabah karanlığında (192)

.....

kırmızı dolgun dudaklarıysa şımarık ve somurtkandı (193)

.....

en yalnız akşamlarım bile duvarında gülen bir Anadolu kilimi (194)

.....

Durup dururken içimde bir şeyler kopup tıkıyor boğazımı

---

(190) Nâzım Hikmet (Verzanski), Yeni Şiirler, 2. bs., Ankara 1970 TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Şirketi, 138. Sf.

(191) Aynı eser, 139. Sf.

(192) Aynı eser, 140. Sf.

(193) Aynı eser, 157. Sf.

(194) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya - Haşmet Matbaası, 62. Sf.

durup dururken sıçrayıp kalkıyorum yarıda bırakıp yazımı (195)

.....

taştandı tunçtandı alçıdandı kâğıttandı iki santimden yedi metreye kadar (196)

.....

Kübalı bir balerinle karşılaştım ikinci katta karlı pencerelerde (197)

.....

Bir şehrin kemikleri birer birer kırılıp derisi yüzülmemiş miydi?
Derisinden kitap kabı yapılmamış mıydı, yağından sabun, saçlarından sicim? (198)

Okunurken insanın soluğunu kesen bu derece çok heceli mısraların «nazım» ile ilgi derecesi ne olabilir? Mısralardaki hece sayısını 25'e, 26'ya ve hattâ daha da yukarıya çıkardıktan sonra, nesrin günahı nedir? Ve nihayet, şiirlerini Türk halkı (?!) için yazan (!) bir şairin, o halkın yüzyıllara bakan şiir geleneğinde, hece sayıları sayfanın bir yanından öteki yanına kadar uzanıp giden zevksiz ve mânâsız mısralar bulunmadığını bilmesi ve bunu dikkate alması gerekmez mi?

Yoldaşları, **Nâzım**'ın Türk edebiyatı ve kültürü konusunda yetersiz olan bilgisini, uzun hapis yılları sırasında okuduğu kitaplarla gidermiş bulunduğunu çok söylemiş ve yazmışlardır. Bu iddiaları ile, Türkiye'de iken yayımladığı şiir kitaplarında raslanan imlâ yanlışlarına, bilgi noksanlığına ve Türkçe bozukluklarına bir kızıl örtü örtmeye çalıştıkları muhakkaktır. Ama bu, boşuna bir gayretti ve

(195) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya - Haşmet Matbaası, 65. Sf.
(196) Aynı eser, 75. Sf.
(197) Aynı eser, 79. Sf.
(198) Aynı eser, 80. Sf.

öyle olmuştur. Çünkü **Nâzım Hikmet,** hapis yıllarında okuduğu ileri sürülen kitaplarla kültürünü arttırdıktan (!) sonra yazdıklarında da, normal bir Türk okumuşunun kültür seviyesinden uzaklarda bulunduğunu göstermiştir.

Moskova'dan Türkiye'ye geldikten sonra yayımladığı ilk şiir kitabında **«Bahri Hazer»** şeklinde başlık konmuş bir şiiri vardır. Bu şiirde **Hazer, Türkmen** ve **Buda** özel adları küçük harflerledir. (199) Esasen kitaplarında, **Allah** sözü başta olmak üzere, özel adların pekçoğu böyle yazılmıştır. **Lenin, M. Gorki** gibi adlar ise büyük harfledir. Aynı şiirde, Hazer Denizi'nde gezen kayıkçıyı bir Buda heykeline benzetmesi ise, Buda heykellerinden çok daha büyük bilim çamları devirmekten başka birşey değildir.

«Kablettarih» başlığını koyduğu bir şiirinde ise şöyle bir parça yer almaktadır :

Çok uzaklardan geliyoruz
çok uzaklardan
Kaybetmedik bağımızı çok uzaklarla...
Bize hâlâ
konduğumuz mirası hatırlatır
Bedrettin Simavinin boynuna inen satır. (200)

Nâzım, görüldüğü gibi, bu mısralarıyla, **Simavneli Bedreddin**'in meşhur ayaklanmasını bir komünist ihtilâli gibi göstermeye kalkışıyor.

«Türkmenistanlı Buda heykeli!» uydurmasıyla **Şeyh Bedreddin**'e yamanmak istenen kızıl yamaya, ilk önce **Atsız** temas etmişti. **Nâzım**'ın, bir kalem tartışması sırasın-

(199) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 22..24. Sf.

(200) Nâzım Hikmet (Verzanski), Varan 3, Istanbul 1930, Burhan Cahit Matbaası, 19. Sf.

da, **Namık Kemal**'e hakarete kalkışması üzerine yayımladığı bir broşürde, **Atsız,** şunları yazmıştı :

«.....Nâzım Hikmetof Yoldaş, Peyami Safa'ya yüksekten bakıyor, "okuman lâzım!" diyor. Peyami Safa'nın Hikmetof Yoldaş'tan daha okumuş, daha yüksek kültürlü olduğu muhakkak olmakla beraber, acaba, Hikmetof Yoldaş, el âleme "okuman lâzım" diyecek kadar okumuş mudur? Ben bunu hiç ummuyorum. Eğer Hikmetof Yoldaş biraz okumuş olsaydı, Türkmenistan'da Budizm dininin bulunmadığını ve Simavneli Şeyh Bedreddin'in komünist olmadığını bilecekti. Mâlûm ya, Hikmetof Yoldaş ilmî, siyasî, içtimâi hakikatlarla (!?) dolu olan şiirlerinden (!?) birinde, kendilerinin (yani komünistlerin) vaktiyle Şeyh Bedreddin ile beraber ayaklandıklarını söylediği gibi, başka bir şiirinde de Türkmen kayıkçıyı Türkmenistanlı bir Buda heykeline benzetiyor. O halde, ben de kendisine şöyle söyleyebilirim : Okuman lâzım yoldaş! Buda dini Türkmenistan'a tarihin hiçbir devrinde girmemiştir. Türkmenistanlı Buda heykeli demekle Iskoçyalı şâfiî imamı demek arasında fark yoktur. Ve Şeyh Bedreddin senin sandığın gibi komünist mübeşşiri değildir. Onun ne olduğunu senin bugünkü ilmin, kafan ve seciyen anlayamaz. Okuman lâzım yoldaş! Mujikistan canbazhanesinde size bunları öğretemezlerdi. Okuman lâzım, okuman...» (201)

Sadece **sıradan kişilerin değil,** kendi alanlarında büyük değerler sayılan bilim ve fikir adamlarının da bilmedikleri pekçok şey vardır. Çünkü bir insanın herşeyi bilmesi mümkün değildir. Ama, ciddî insanlar, bilmedikleri konularda konuşmazlar. Böyle bir yolda, sadece, kendini bilmezlerle şarlatanlar yürür. **Nâzım Hikmet,** bilmediği ko-

---

(201) **Atsız, Komünist Don Kişot'u Proleter-Burjuva Nâzım Hikmetof Yoldaş'a,** Istanbul 1935, Arkadaş Matbaası, 4-5. Sf.

nulara burnunu sokmakla, bu alandaki yerini, kendisi tayin etmiştir. **Simavne Kadısı Oğlu Bedreddin,** bunun dikkate değer bir örneğidir.

Nâzım'ın, **Bedreddin**'i, komünizmin öncülerinden birisi olarak göstermeye kalkışması, herşeyden önce, ele aldığı meselelerdeki bilgi derecesini ortaya koyması bakımından mühimdir:

Bilindiği gibi, başta meşhur **«Vâridât»** ı olmak üzere, **Şeyh Bedreddin**'in eserleri Türkçe değildir. Üstelik çoğu da basılmamıştır. Yani **Nâzım**'ın, o eserleri okuyarak **Bedreddin**'in fikirleri hakkında birşeyler öğrenmesi imkânsızdır. Buna rağmen şiirinde, **Bedreddin**'in, fikirlerini ve hâdisesini çok iyi bilen bir kişi gibi lâflar etmesi kızıllara has şarlatanlıktan başka birşey değildir.

Şeyh Bedreddin'i ele alıp onu kızıla boyayarak, komünizmin kökünün, insanlık tarihinin çok derinliklerinde bulunduğu düşüncesini yaratmak istediği şiirinin başlığı **«Kablettarih»** tir. Kablettarih, tarihten önce demek olduğuna, **«Kablettarih»** şiirinde ise, Türkiye'nin Osmanlı sülâlesi çağına ait bir hâdise ele alınmış bulunduğuna göre, kızıl şairin, bu söz ile, eski çağlar tarihi filân gibi birşeyler anlaşıldığını sandığı ortaya çıkıyor.

Nâzım Hikmet, daha sonraki yıllarda, **«Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı»** adlı bir eser yazarak, 1929'da hiçbir fikre sahip bulunmadan ortaya attığı iddiayı, yeni baştan ve fakat daha esaslı bir şekilde ele almıştır.

Bu eseri yazmadan önce, **Prof. Şerefeddin Yaltkaya**'nın İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nde kelâm tarihi müderrisi bulunduğu yıllarda yayımladığı **«Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin»** adlı eserini okuduğu anlaşılıyor. Ama bu kitabı, değil «ha'lı, hı'lı Türkçeyi bilmeyen» **Nâzım Hikmet**'in, onların profesörlük ünvanına sa-

hip bulunanlarının anlayabileceklerini kabul etmek bile güçtür. Çünkü hem konu, hem de eseri yazan **Şerefeddin Beğ**'in ifadesi çok ağırdır.

İşte, eserden birkaç parça :

«Bazı kereler kendimi gayet ül-gaye letâfetinden dolayı kaabil-i müşahade olmayan bir şey gibi müşâhede ederim. Şu kadar var ki sûret-i bedeniyyem mer'î olmama sebeb olur. Ve bedenim o letâfetin sûretini iktisâb eder. Ve yekdigerleriyle mübâyenetleri bulunmaz. Yalnız; o letâfet sûret-i bedeniyyem ile zuhûr edüb hissen meşhûd olmuş olur. Netekim, buhâr-i lâtif tekâsüf etmezden evvel letâfetinden görülemez. Tekâsüf edüb bulut halini iktisab edince görülür. Bununla beraber bulut, tekâsüf etmiş olan buhâr-ı lâtîfe mübâyin değildir. Belki tamamiyle tekâsüf etmiş olan buhâr-i lâtifin aynıdır. Kendisine başka bir mevcud izâfe edilmemiştir. Eşhasda olan lâtif de bunun gibidir. Tekâsüf etmiş ve sûret-i mer'iyye iktisâb eylemiştir.» (202)

.....

«Vücûd-i Mutlak; kendisinden bil'umum ef'âlin zuhûru ve cemî-i kemâlât ile ittisâfı itibâriyle Allah tesmiye olunur. Ef'âl ü sıfât ü şüûn ü kemâlât da yalnız mezâhir vâsıtasiyla zâhir olur. Binâberin cemî'-i kemâlât cemî-i mezâhir ile tamam olur. Ve kendisinden, zâhir olduğu her mazharda mezâhirin ihtilâfı hasebiyle eşyâ-yi muhtelife sâdir olur. Ve anlardaki zâhirde değil yalnız mezâhirde kesret vâki olur. Vâhid-i Subhânehû Taâlâ cemî'-i mezâhirde tecelli eder ve mezâhirinin her biri sûreti itibâriyle digerine muhâliftir. Fakat bi-i'tibâr il-hakîka birbirlerinin aynıdırlar. Sûret itibâriyle mezâhirin her birinden eşyâ-yi

---

(202) Mehmed Şerefeddin (Yaltkaya), Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, (Istanbul) 1924, Evkaf-ı İslâmiyye Matbaası, 21. Sf.

mahsûsa zâhir olur ki, bu eşyâ-yi mahsûsa bi-i'tibâr il-hakîka birdir.» (203)

.....

«Hak'da zuhûra meyl-i zâtî olduğunu kabul etmek ve «âlemin mutlak olan cins ve nev'i ve şahıslarıyla kadim olduğunu» söylemek; Zât-i Bârî'nin telâkkî-i İslâm mûcibince "fâil-i muhtar" olduğunu yani dilediği vakit âlemi ihdâs ettiğini ve yine dileyeceği zaman âlemi îdâm edeceğini kabul etmek olmayıp, bil'akis —Güneşten ziyânın sudûrü gibi— ihdâs-i âlemi Zât-i Bârî'nin bizzat mûcip bulunduğunu kabul etmek demektir.» (204)

.....

«Şeyh Bedreddin'e göre: "Bedenden müfârakat eden cevher yine bu sûret-i bedeniyyede zâhir olmuş olan cevherdir ki bunun bedenden müfârakati ile beden fesâda uğramamış olup belki beden ve sûret o cevhere tebeddül etmiş ve bu sûretle bekaa bulmuştur. Sûret, o cevherin taayyünü için muktezî idi. Çünkü her hangi bir sûretsiz cevherin taayyünü mümkün değildir.» (205)

İslâmî ve tasavvufî birçok çetin meseleler üzerinde ve çok ağır bir dille yürütülmüş olan bu gibi mütalâaları; **Şerefeddin Beğ**'in bu eserinde, bir münasebetle geçen **«sır kâtibi»** sözünü **«ser kâtibi»** diye okuyan **Nâzım Hikmet** mi anlayabilecek?

Onun kültürünün derecesi de, mâhiyeti de; zâten, **Vâlâ Nurettin**'in kendisi hakkında yazdığı meşhur kitabında yer almış bir itirafı ile, meydandadır. **Nâzım,** yoldaşı **Vâlâ Nurettin**'e şöyle yazıyor:

---

(203) Mehmed Şerefeddin (Yaltkaya), Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin, (Istanbul) 1924, Evkaf-ı İslâmiyye Matbaası, 26. Sf.

(204) Aynı eser, 28. Sf.

(205) Aynı eser, 33. Sf.

«.....Tuhaf birşey gibi gelecek ama, ben bugünlerde Mehmet Emin'i, inkâr olunan taraflarıyla keşfettim. Şüphesiz millî Türk şairi filân değil ama, iyi şâir. Adamcağızın bu esaslı tarafını, kulaktan dolma, tenkid eder dururmuşuz...» (206)

Sadece şu sözler bile, bu adamın kültürünün derecesi hakkında bir hükme varmaya yetmez mi?

Evet... Kulaktan dolma bilgiler...

İşte, **Nâzım Hikmet**'in kültürünün kaynağı!.

* * *

Nâzım, otuz yaşlarına yaklaştığı yıllarda **«göğüs»** kelimesini **«göyüs»** şeklinde kullanıyor; **«göğü»** veya **«göğe»** yerine **«gökü»** ve **«göke»** diyordu :

Yangınlı ufukların dumanlı perdesinde
mızrakları gökü yırtan atlılar koşuyor.. (207)
.....
Topraktaki saltanatının
göke çıkan tahtını (208)
.....
gösterseydi göysünün içini (209)

Türkiye'de iken yazdıkları ele alınarak, Türkçe'yi en güzel kullanan şairlerden birisi diye reklâm edilen **Nâzım**'ın, Türkçe'yi ve Türkçe'nin inceliklerini, hayatının so-

---

(206) Vâlâ Nurettin, Bu Dünyadan Nâzım Geçti, Istanbul 1969, Yükselen Matbaası, 466. Sf.

(207) Nâzım Hikmet (Verzanski), 835 Satır, Istanbul 1929, Milliyet Matbaası, 7. Sf.

(208) Aynı eser, 47. Sf.

(209) Nâzım Hikmet (Verzanski), Jokond ile Si-Ya-U, Istanbul 1929, Akşam Matbaası, 21. Sf.

nuna kadar öğrenememiş olduğu, vatanımızdan kaçtıktan sonra yazdığı şiirlerden kolayca anlaşılıyor.

Bir propaganda şiirinde şu mısralar var :

çocuklar
Ak, kara, sarı
güle güle topluyor elmaları.. (210)

Komünizm cenneti (!!!) gerçekleştikten sonra, her renkten çocukların, dünya nimetlerini ortaklaşa (!) paylaşacakları (!) masalını dile getiren bu mısralarda, görüldüğü gibi, beyaz ve siyah derili çocuklar, «ak» ve «kara» kelimeleriyle vasıflandırılmışlardır. Sadece bu bile, **Nâzım**'ın, Türkçe'nin inceliklerinden ne derece habersiz olduğunu ortaya koyacak bir delil sayılabilir. Çünkü Türkçe'de, genellikle, ak ile kara mânevî; siyah ile beyaz maddî mânâlarda kullanılırlar.

Namusumuzu dile getirmek gerekirse : «Alnıma kara leke sürmedim» veya : «Allah'a şükür yüzüm ak!» deriz. Bu kelimeler : «Ak akça kara gün içindir» sözünde de aynı mânâda kullanılmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonunda, İstanbul, düşmanlar tarafından işgal edildiği gün kaleme alıp yayınladığı meşhur yazısına, **Süleyman Nazif, «Kara Gün»** başlığını koymuştu. **Beşiktaş** ve **Vefa** takımlarının formalarından «siyah - beyaz» ve «yeşil - beyaz» diye söz edilmesinin sebebi de budur. **Ziya Gökalp,** bu gerçeği, yıllarca önce : **«Siyah yüzlü bir adamın alnı ak olabilir. Beyaz çehreli bir adamın da yüzü kara çıkabilir.»** cümleleriyle dile getirmiştir. (211)

İşte, **Nâzım Hikmet**'in kültür seviyesi budur.

---

(210) Nâzım Hikmet (Verzanski), Son Şiirleri, Istanbul 1970, Asya-Haşmet Matbaası, 50. Sf.

(211) Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları, Ankara 1339, Matbuat ve İstihbarat Matbaası, 100. Sf.

— XV —

Nâzım Hikmet'in Vatandan Kaçışı

1950'deki demokrasi zaferinin yarattığı sarhoşluktan da faydalanılarak hapisten çıkarılan **Nâzım Hikmet**'in, kısa bir süre sonra Türkiye'den kaçması, çok mühim ve ibret verici bir hâdise idi. Bu Islav kanlı ve ruhlu şairin hapisten çıkması için âdetâ yırtınırcasına uğraşanlar bile, hiçbir sebep yokken yurttan kaçması karşısında ağızlarını açamayacak hale gelmişlerdi. Çünkü ne bu kaçışa, ne de Moskova'ya ayak basar basmaz kendisinin ıslavlığını ilân eden sözlerine karşı, artık, değil namus ve haysiyet sahibi kimselerin; bu insanî yüceliklerin sadece varlığını kabul edenlerin dahi söyleyebilecek sözleri olamazdı. Netekim, olamadı da...

Fakat, 27 Mayıs 1960 sonrasının bilinen havası içinde, gerçekleri tersine çevirmekte usta olan kızıllar ve yardakçıları, bu, vatandan kaçışa da kulp takmaya çalışmaktan geri kalmadılar. Önce kulak gazetesi yolu ile etrafa yayılmaya başlanan ve sonra yazıya dökülen iddia, **Nâzım Hikmet**'in hapisten çıktıktan sonra öldürüleceğini öğrenmesi üzerine yurdu terketmek zorunda kaldığı hikâyesi idi. Bu hikâye, sonraları, biraz daha süslenip masallaştırılarak, şu şekle sokuldu :

Nâzım'ın, asla, vatandan kaçma niyeti yoktu. Onun

için, çocuğunun doğumuna yakın (213), bir ev tutarak yerleşmek niyetiyle hazırlıklara bile girişmişti. Fakat askerlik vazifesine çağırılınca, bunun, kendisini öldürmek üzere tertiplenmiş bir tuzak olduğunu anladı. Bu sebepten, yurt dışına çıkmak zorunda kaldı!!

Vatandan kaçmanın, insanî mıkyaslar yönünden çok acı olan mânâsını hafifletmek için ortaya atılan bu iddianın, herşeyden önce, **Nâzım**'ın, pek kahraman (!!) bir kişi olduğu yolundaki diğer bir kızıl iddiaya aykırı düşmekte bulunduğunu belirtmek gerekir. Kızıl şair hakkında, 1960 dan sonra uzun müddet tekrarlanan bir kahramanlık masalı vardır. Sakız gibi ağızlarda çiğnenip durulan bu kızıl masalı, sonradan, arkadaşı **Vâlâ Nurettin,** meşhur eserine de almıştır. İşte, bu masala ait satırlardan bir kısmı :

«Bilmem kimden işitmiş; bize tekrarlıyordu :

Bir dretnot, sancak tarafından torpil yemiş ve yanlamış. Batmaması için iskele tarafındaki bölmeye de su dolması gerekir ki denge sağlansın. Halbuki bölmenin kapısı bozuk. Ancak içerden kapatılabilineceği anlaşılınca, bir genç subay bölmeye girmiş, kapıyı kilitlemiş, deniz suyunu bölmeye alıp boğulmuş. Fakat harp gemisi de kurtulmuş.

Nâzım bunları anlatırken mavi gözleri pırıl pırıl parlıyordu. Bizi de etkisi altına alıyordu. O andaki ideali buna yakın bir fedakârlık fırsatı bulmak, Mütareke devrinin rezaletlerinden İstanbul'u da, memleketi de kurtarabilmekti. Japonlarınki gibi bizim de, şayet, insanla patlayan torpillerimiz olsaydı, çocukluktan yeni kurtulmuş Nâzım, ilk yazılacak gönüllü olurdu. İşgal kuvvetlerinin limanda de-

---

(213) Uzun yıllar hapishanede yaşayan bir adamın, hapisten çıktıktan hemen sonra çocuk sahibi olabilmesi de pek garip tir.

mirlemiş küstah gemilerinin ortasında patlardı seve seve...« (214)

Kendilerini, vatan ve millet yolunda göz kırpmadan harcayabilen insanlar, bilhassa, büyük yaratılışlı soyların tarihlerinde görülmüştür. Ancak, böylesine bir fedakârlığı göze alabilecek insanlar, muhakkak ki, vatanlarına ve milletlerine candan bağlı kimseler arasından çıkabilir. Vatanını ve milletini, o yolda hayatını hiçe sayacak kadar çok sevebilen bir insan ise, bu büyük sevgiyi ömrü boyunca kalbinde taşır. İnsanlık tarihinde bir büyük vatanseverin hayatının bir devresinden sonra vatan haini olduğu görülmemiştir. O halde, böylesine kahraman (!) bir vatansever (!!) olan **Nâzım Hikmet,** nasıl oldu da, sonradan yurdunu satmaya kalkan bir vatan haini haline geldi?

Masal uydurmak kolaydır. Tarihte, hele komünizmin insanlığın başına belâ olmasından sonra, böyle masallar çok uydurulmuştur. Fakat masallar, masal kalmaya mahkûmdurlar. Ne kadar ustaca uydurulursa uydurulsun, bir masalın, gerçeğin tahtına oturup kalması mümkün değildir.

Vâlâ Nurettin, Nâzım'ın kahramanlığını (!) perçinlemek gayretiyle, ülkü arkadaşının kendisine yazdığı bir mektuptan şu cümleyi de naklediyor:

«Sen üzülme. Ben yaşamasını, sevmesini bildiğim gibi, aynı cesaretle ölmesini de bilirim.»

Buna göre ortada, yiğit bir adam var. Japon fedâîleri gibi, bir torpilin içine girip düşman gemilerinin güvertesinde patlamayı göz kırpmadan yapabilecek kadar yaman bir yiğit! Fakat bu yiğit, askere alınıp da Sıvas yaylasına gönderilmek istenince, orada hastalanıp ölebileceği kor-

(214) Vâlâ Nurettin, Bu Dünyadan Nâzım Geçti, Istanbul 1969, Yükselen Matbaası, 41..42. Sf.

kusuna kapılıyor. Bundan ürküyor. Ve bu şekilde ölmektense (?), vatandan kaçmayı, bu suretle de alnına, yüzyılların silemeyeceği bir lekeyi sürmeyi kabul ediyor.

Bu memlekette, kan dâvâsı yüzünden, nice yıllardan beri birçok insan hayatlarını kaybetmişlerdir. Bu insanlar, Ölüm Meleği'nin, kendilerini adım adım takip etmekte olduğunu ve onunla bir gün muhakkak karşı karşıya geleceklerini bilen kişilerdi. İsimsiz, iddiasız vatandaşlar olan bu insanlardan kaç tanesi hayatını kurtarmak için vatanını bırakıp başka ülkelere gitmiştir? Bu adsız sansız vatan çocuklarının dahi teşebbüs ve tenezzül etmediği bir işe, o ölüme meydan okuyan (!!) **Nâzım Hikmet,** acaba, nasıl girişti?

Kaçışını hafifletmek için ortaya attıkları, kalbiyle karaciğerinden rahatsız bulunduğu ve bu sebepten askerlik yapamayacağı yolundaki iddia da pek çocukçadır. Türk askerinin şerefli elbisesini sırtına geçirdikten sonra hastalanır ve hastalığı artar idiyse, vazife başında rahatsızlanan ordu mensuplarının hepsinin gördüğü tıbbî muamele, ondan da esirgenmezdi.

Hastalık iddiasının nasıl bir kulp takma işi olduğu, **Nâzım Hikmet**'in, Türkiye'den kaçmasından sonraki yıllarda apaçık bir şekilde ortaya çıkmıştır. **Verzanski** aile adını alarak ıslavlığını bütün dünyaya ilân etmesinden sonra, Türkiye'de askerlik yapamayacak kadar hasta (!) olan bu adam, birbirlerinden on binlerce kilometre uzaklardaki ülkelerde, nasıl dolaşıp durmuştur? Bu hasta adamın, acaba, Arap ülkelerinde ne işi vardı? Küba'ya kadar tedavi için mi gitmişti? Askerliğini yapacağı yerin ikliminin sertliğinden ürken insanın Bulgaristan'da, Romanya'da ve hele o sert iklimli Türkistan'da aylarca dolaşmasının ve oralardaki Türklere kızıl nutuklar çekmesinin sebebi ne idi? Türkiyeli kızılların, konuşmalarında ve yazılarında yüzlerce defa tekrarladıkları gibi, kalbinde ve ciğerlerin-

de öldürücü (!!) rahatsızlıklar bulunan bu büyük (!) şair, o yorucu ve yıpratıcı gezilere, yıllarca, nasıl dayandı?

Nâzım'ın, Türkiye'den kaçtıktan sonra, pekçok yer dolaştığını, arkadaşı ve şakşakçısı **Vâlâ Nurettin** de, onu övmek maksadıyla yazdığı eserinde, şu satırlarla ortaya koyuyor :

«.....Nâzım, gerçi, dünyayı dolaştı. Romanya'dan Moskova'ya, Moskova'dan Çin'e, Çin'den Kafkasya'ya, Kafkasya'dan Polonya'ya, Polonya'dan Arap memleketlerine, Arap memleketlerinden Avrupa'nın türlü büyük şehirlerine, oradan Küba'ya..... Küba'dan tekrar Rusya'ya... memleket hasretini taşıdı durdu...» (215)

Nâzım Hikmet'in bu gezileri, sadece sağlamlığının değil, aynı zamanda Türklük ve vatan düşmanlığının da delilleridir. Bu sistemli düşmanlıklarının bir kısmı, çeşitli ajanslar vasıtasıyla, bütün dünyaya yayılmıştır. Onlardan bazıları da bizim gazetelerimizde yer almıştır. O gezilerde yaptığı konuşmalar, Türkiye'de ve hapiste iken vatanına ve milletine candan (!!) bağlı, büyük (!) Türk (!) şairi diye reklâm ve propaganda edilen **Nâzım Hikmet Verzanski**'nin kıpkızıl varlığının ve azgın Türk düşmanlığının da ibret verici belgeleridir.

1951 haziranında yaptığı bir gezi sırasında Romen gazetecilerine söylediği ve Fransız Komünist Partisi'nin organı **Humanité**'nin büyük puntolu başlıklar ile yayımladığı şu sözler ne kadar ibret vericidir :

«.....Hürriyetin kalelerinden birisi olan Romen Halk Cumhuriyeti topraklarında bulunmaktan ve hürriyet teneffüs edebilmekten bahtiyarım. Hayat ile ölüm, sulh ile harp arasındaki savaşta hayat ve sulh muzaffer olacaktır. Zira

(215) Vâlâ Nurettin, Bu Dünyadan Nâzım Geçti, Istanbul 1969, Yükselen Matbaası, 420. Sf.

sulhün koruyucuları hayatı yaratan halk topluluklarıdır. Zira bu saflardaki yüz binlerce milyon insan Sovyetler Birliği' nin ve halk demokrasilerinin yurddaşlarıdır. Zira hayat ve hürriyet bayrağını havada tutan el Stalin'in elidir.» (216)

Moskova'da çıkan **Ogonyok** adlı gazetenin, kendisiyle yaptığı ve **«Nâzım Hikmet'in Evinde»** başlığı ile sütunlarına geçirdiği konuşmada, Demokrat Parti iktidarı devrinde Türkiye'de yayımlanan komünist dergiler ile kızıl kuruluşların en azgınlarından birisi olan **«Barış Sevenler Derneği»** ni öven şu sözleri de, unutulmaması gereken belgeler arasındadır :

«.....Vatanımda (?) polis tethiş sisteminin pek merhametsiz bir tarzda hüküm sürmesine rağmen, sulh uğrundaki mücadele gevşemiş değildir. Barış müdafileri Istanbul'da Barış isimli bir dergi neşrine karar verdiler. Halbuki, dergi baş yazarlarının derhal hapse atılacağını pekâlâ biliyorlardı. Bununla beraber yapılan takibat, arkadaşların teşebbüslerine mani olamadı. Hükûmet, meşrû surette çıkan bu dergiyi kapattırdı. O zaman «Barış Yolu» ismini taşıyan gizli bir dergi çıkarmaya başladılar...»

.....

«.....Istanbul'da Barışseverler Cemiyeti kurulabilmiştir. Bu cemiyetin başında Ankara Üniversitesi doçentlerinden Behice Boran ve birkaç genç avukat vardır. Onlar, nekadar tehlikeli bir işe giriştiklerini biliyorlardı. Fakat, buna rağmen silâhlarını bırakmadılar. Cemiyet önderlerini askerî mahkemede yargıladılar ve her birini 15 sene müddetle hapse mahkûm ettiler.

Bununla beraber cellâtlar, milletimin hürriyet aşkını kıramadılar... Barış uğrunda yaptıkları mücadelede mem-

---

(216) Nâzım da Moskofların Şakşakçısı Oldu. Cumhuriyet (gazetesi), 24 Haziran 1951.

leketin alelâde insanları, emperyalizmin kara kuvvetleri üzerinde yeni zaferler kaydedeceklerdir. Türkiye'nin alelâde insanları (217) bütün kalbleriyle Sovyet vatandaşlarına bağlı bulunuyorlar. Sulh Savaşı'nı muhakkak kazanacağız.» (218)

12 - 16 Şubat 1962 günleri arasında Kahire'de toplanan Asya ve Afrika Yazarları Kongresi'nde yaptığı konuşmada, **Nâzım Hikmet'in**, Türkiye'yi temsil etmesi yalanı ile birlikte komünizm propagandası ve Türklük düşmanlığı yaptığını belirten satırlar :

«.....Polonya pasaportu taşıyan ve Vircinski (?) soyadını alan kızıl şair Nâzım Hikmet, Fransızca olarak yaptığı bir konuşmada Türkiye aleyhinde, her zaman olduğu gibi, hezeyanlar savurmuştur. Nâzım Hikmet'in Türkiye'yi temsil etmesi Rusya ile Çin delegelerinin uzun münakaşalarına sebebiyet vermiş, neticede Rus tezi kabul edilerek Nâzım Hikmet, Türkiye temsilcisi (!?) olmuştur.» (219)

Bu konuda, daha birçok belge sıralamak da mümkündür. Fakat, bukadarı dahi, şu gerçeği, hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde, ortaya koymaktadır :

Nâzım Hikmet, doğup büyüdüğü vatandan, o vatanı, en büyük düşmanına satma yolunda çalışmak için kaçmış ve 1963 yılındaki ölüm günlerine kadar bir Kremlin kölesi ve dolayısıyla bir Türk ve Türkiye düşmanı olarak yaşamış ve çalışmıştır. Bu suretle, hiçbir namuslu kişinin inkâr edemeyeceği derecede açık bir şekilde hem Türk so-

---

(217) İki kere tekrarlanan bu «alelâde insan» sözü de, kızılların (bir mânâda) insanlık seviye ve derecelerini göstermesi bakımından mânâlıdır.

(218) Nâzım Hikmet'in Yeni Hezeyanları, Milliyet (gazetesi), 16 Kasım 1951.

(219) Vatan Haini Nâzım Hikmet Yine Hezeyanlar Savuruyor, Yeni Istanbul (gazetesi), 25 Şubat 1962.

mümkündür, ne de **Nâzım Hikmet**'i onlar arasına katmak.. **Nâzım Hikmet**'in şiir dili, şöyle böyle bir dildir.

●) Dünya çapında bir şair olduğu düşüncesini yaratmak için, şiirlerinin birçok dile çevrlidiği yolundaki iddia, bir kızıl yalan ve oyundur. Çünkü, **Nâzım Hikmet**'in eserlerinin çevrildiği dillerin büyük çoğunluğu Macaristan, Lehistan, Doğu Almanya, Çekoslovakya, Romanya, Bulgaristan vesaire gibi demirperde içi devletlerin millet-lerinin dilleriyle, Moskof tutsağı Türk yurtlarındaki Türklerin, ayrı diller gibi gösterilmeye çalışılan lehçeleridir. Demirperde dışındaki ülkelerde ise, bu gibi işleri, oralardaki kızıl kuruluşların yürüttükleri, bu konuda bilgi sahibi olanlarca malûmdur.

●) Bütün Türklere seslenen bir «ortak dil» yarattığı ve onun sayesinde Türkçe'nin, dünya üzerinde bir kültür dili seviyesine erişmekte olduğu yolundaki iddialar ise gülünç uydurmalardır.

Bugünkü dağınık Türk dünyasında «ortak dil» meydana getirme düşüncesi bir Türklük dâvâsıdır. Bunu ancak Türkçü Türkler düşünebilir. Netekim bu yoldaki ilk hareket, Kırımlı Türkçü **Gaspıralı İsmail Beğ**'den gelmiştir. Bir kızılın, Türkleri, bir mânâda birleştirecek böyle bir harekete girişebileceğini düşünmek ve buna inanmak sadece hayal değil, aynı zamanda ahmaklık da olur.

●) **Nâzım Hikmet**'in, Türkiye'den kaçtıktan sonra, hayatını vatan hasreti içinde geçirdiği iddiası da beğlik bir komünist yalanıdır.

Yurdundan ayrı düşen bir insanın kalbinde burukluklar duyması tabiîdir. Ancak bu, o insanın, yurduna ve milletine bağlı bir kişi olması ile mümkündür. Hayatı, doğup büyüdüğü toprakları, o yurdun en büyük düşmanına sat-

ma yolunda didinmelerle geçen bir yaratıkta böyle bir insanî duygu, asla, bulunamaz.

●) Şişirile şişirile göklere çıkarılan «Kurtuluş Savaşı Destanı», komünist propagandasının dünya üzerindeki en bayağı eserleri arasında yer alabilecek bir kitaptır. Üstelik yalanlar ve yanlışlar ile doludur. **Nâzım Hikmet**'in şiir ve sanat seviyesini ve anlayışını anlamak için, sadece bu eserini okumak yeter.

●) **Nâzım Hikmet**'in, içinden çıktığı cemiyete ait kültürü gülünç sayılabilecek kadar azdır. Çağdaşı **Mehmet Emin Yurdakul** hakkındaki bilgisinin «kulaktan dolma» olduğu yolundaki itirafı bunun en açık delillerinden biridir. Esasen, kendisinden öncekileri bilmediğini, yakın arkadaşı ve ülküdaşı **Vâlâ Nurettin** de, onu övmek üzere yazdığı kitabında açıklamıştır.

●) Oğlu **Mehmet**'in, kendisi hakkındaki fikir, düşünce ve davranışı da, üzerinde durulmaya ve durulup düşünülmeye değer. **Mehmet,** babasının Moskof parası ile satın alınmış olduğunu öğrenince ondan tiksinmiştir. **Verzanski** adını atıp onun yerine başka bir isim almasının tek sebebi budur.

●) Bu eksiklikler, yetersizlikler ve kusurlar dışında en mühim mesele, **Nâzım Hikmet**'in alnındaki vatan hainliği ve Türklük düşmanlığı damgalarıdır. Bir insan için en korkunç leke olan bu damgaları, alnına, kendisi yapıştırmıştır. Bu damgalar, şöyle böyle sanatının ve şairliğinin üzerini mezar toprağı gibi örtmüştür. **Nâzım Hikmet Verzanski**'yi o toprağın altından çıkarmak mümkün değildir. Bu yoldaki gayretler boşunadır, boşuna olmaya devam edecektir.

Bu milletin yakın çağlar tarihinde, nefret duyguları ile anılan bir haylı kişi vardır. **Nâzım Hikmet Verzanski**

bunların en lânetlilerinden birisidir. O, herşeyden çok ve herşeyden önce, alnına kendisi tarafından yapıştırılmış Türklük düşmanlığı ve vatan hainliği lekeleriyle anılacaktır.

Bu lekeler, kendisinin, davranışları ile hak ettiği kızıl madalyalardır. **Nâzım Hikmet** masalı, ilerde, daha hangi şekillere büründürülürse büründürülsün, bu iki madalyanın iğrenç ve tiksindirici hâtırası Türk milletince unutulmayacaktır. Unutulmayacağı için de, **Nâzım Hikmet Verzanski,** her zaman lânet ve tiksinti ile anılacaktır.

Kişi ve Kitap Adları Listesi

— A —

Abdülhamid (Sultan II.) : 53
Ahmed Haşim : 16, 90, 91
Aktay, Salih Zeki : 84
Alacakaranlık (G. Sâmanoğlu'nun şiir kitabı) : 5
Ali Şîr Nevâî : 9
Andaç, Mehmet (Nâzım Hikmet'in oğlu) : 33, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 141
Arolat, Ali Mümtaz : 49, 52
Asya, Arif Nihat : 9, 51
Atatürk, Mustafa Kemal : 43, 101
Atsız, Nihâl : 77, 84, 96, 124, 125
Ayel, Edip : 9, 50, 52, 55, 84
Azade : 59, 60

— B —

Balâdan Bir Ses (Hâmid'in eseri) : 62
Bayazıd (I. Yıldırım) : 10
Berkley (G. Berkeley) : 19, 27
Beyatlı, Yahya Kemal : 9, 43

Bir **Bayrak Rüzgâr Bekliyor** (A. N. Asya'nın eseri) : 51
Bir Gemi Yelken Açtı (A. M. Arolat'ın eseri) : 49
Bir Ömür Böyle Geçti (F. N. Çamlıbel'in eseri) : 47
Boran, Behice : 136
Bozan Ağa (eşkıya) : 109
Buda : 124, 125
Bu Dünyadan Nâzım Geçti (Vâlâ Nurettin'in eseri) : 11, 57, 66, 69, 129, 133

— C —

Cenab Şahabeddin : 9
Cenk Duyguları (Halit Fahri Ozansoy'un eseri) : 48

— Ç —

Çamlıbel, Faruk Nafiz : 9, 47, 54
Çapın, Halit (gazeteci) : 33, 114, 115, 116, 119
Çınarlı, Mehmet : 55
Çoban Çeşmesi (F. N. Çamlıbel'in eseri) : 54

— D —

Divan (Mevlâna'nın eseri) : 9

— E —

Emin Bülent'in Şiirleri : 84
Engels : 21, 26

En Sinsi Tehlike (Atsız'ın eseri) : 77
Ersoy, Mehmed Akif : 9, 10, 44

— F —

Fuzulî : 9

— G —

Gammes (Edip Ayel'in Fransızca şiir kitabı) : 9
Gaspıralı İsmail Beğ : 67, 140
Gayya (Şükûfe Nihal'in şiir kitabı) : 54
Geçtiğim Yol (Ali Canip Yöntem'in şiir kitabı) : 49
Gerçek Hayali Aştı (Mehmet Çınarlı'nın şiir kitabı) : 55
Gorki, M. : 124
Gönülden Sesler (Orhan Seyfi Orhon'un şiir kitabı) : 46, 54

— H —

Halûk'un Defteri (Fikret'in şiir kitabı) : 62
Hikmet Bey (Nâzım Hikmet'in babası) : 78, 79

— I —

Istanbul'un Fethi (Orhan Seyfi Orhon'un eseri) : 96

— İ —

İsa : 18

— J —

Jokond ile Si-Ya-U (Nâzım Hikmet'in eseri) : 15, 17, 18, 40, 129

— K —

Kapital (Marx'ın eseri) : 60
Karabekir, Kâzım : 101
Karayılan (Antepli) : 106, 107, 108, 109, 110, 111
Karun : 41
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri : 15
Kel Mehmed (Şamlı eşkıya) : 111
Kendi Gökkubbemiz (Yahya Kemal'in şiir kitabı) : 43
Kolanov (Rus türkoloğu) : 36
Komünist Don Kişot'u Proleter - Burjuva Nâzım Hikmetof Yoldaşa (Atsız'ın eseri) : 125
Koryürek, Enis Behiç : 44, 45, 51
Kuntay, Mithat Cemal : 44, 51
Kurtuluş Savaşı Destanı (Nâzım Hikmet'in eseri) : 28, 59, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 110, 112, 113, 141
Kür Şad : 84

— L —

Lenin : 21, 26, 30, 31, 60, 87, 124

— M —

Mahmud (Karayılan'ın babası) : 107
Marx, K. : 21, 26

Mayakovski, Viladimir (Rus şairi) : 34
Mehmed (V. Sultan Reşad) : 40
Mektuplar, 2. c. (Abdülhak Hâmid) : 61
Meryem : 18
Mesnevi (Mevlâna'nın eseri) : 9
Mevlâna (Celâleddin) : 9
Mihailov (Rus türkoloğu) : 34
Miras (E. B. Koryürek'in şiir kitabı) : 44
Miras ve Güneş'in Ölümü (E. B. Koryürek'in şiirleri) : 45
Molière : 66
Mustafa Kemal (M. E. Yurdakul'un eseri) : 43

— N —

Namık Kemal : 9, 125
Nâzım Hikmet ve 1938 Harbokulu Olayının Gerçek Yönü (Fuat Uluç'un eseri) : 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 111
Nedim : 9, 112

— O —

Oğuz Han : 46
Orhon, Orhan Seyfi : 9, 46, 54, 95
Ortaç, Yusuf Ziya : 45
Ozansoy, Halit Fahri : 48, 52

— Ö —

Ömer Seyfeddin : 66

— R —

Recaizade Ekrem : 61

— S —

Safa, Peyami : 34, 37, 77, 78, 79, 90, 125
Safahat (Akif'in eseri) : 44
Sagesse (Edip Ayel'in Fransızca şiir kitabı) : 9
Sâmanoğlu, Gültekin : 55
Sançar, Nejdet : 8
835 Satır (Nâzım Hikmet'in eseri) : 15, 17, 18, 22, 23, 25, 26, 27, 35, 59, 82, 94, 121, 124, 129
Serdaroğlu, Emin Bülent : 84
Sesini Kaybeden Şehir (Nâzım Hikmet'in eseri) : 15, 16, 19, 21, 24, 25, 36, 40, 58, 72, 77, 82, 83, 86, 91, 95
Shakespeare : 66
Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin (Şerefeddin Yaltkaya'nın eseri) : 126, 127, 128
Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin : 124, 125, 126
Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı (Nâzım Hikmet'in eseri) : 126
Son Şiirleri (Nâzım Hikmet'in şiirleri) : 28, 29, 30, 41, 53, 54, 59, 60, 74, 87, 122, 123, 130
Stalin : 73, 136
Suda Halkalar (F. N. Çamlıbel'in eseri) : 47
Süleyman Nazif : 130

— Ş —

Şehrâyin (Edip Ayel'in eseri) : 50, 84
Şükûfe Nihal : 54

— T —

Tarhan, Abdülhak Hâmid : 9, 10, 61, 62, 63
Temüçin (Aksak Temir) : 84
Tevetoğlu, Dr. Fethî : 41
Tevfik Fikret : 56, 62, 63, 95
Timurtaş, Prof. Faruk : 37
Turana Doğru (M. E. Yurdakul'un eseri) : 84
Türel, Orhan (gazeteci) : 33, 114, 115, 116, 119
Türkçülüğün Esasları (Gökalp'ın eseri) : 130
Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler (Dr. Fethî Tevetoğlu'nun eseri) : 41
Türkün Şehnamesinden (Mithat Cemal Kuntay'ın eseri) : 44

— U —

Uluç, Fuat : 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 111

— V —

Valâ Nurettin : 10, 11, 14, 56, 57, 66, 68, 69, 70, 128, 129, 132, 133, 135, 141
Varan 3 (Nâzım Hikmet'in eseri) : 16, 17, 20, 23, 40, 52, 53, 58, 76, 82, 86, 89, 90, 94, 95, 96, 121, 124
Vâridat (Simavne Kadısı Oğlu Bedreddin'in eserl) : 126
Verzanski, Nâzım Hikmet : 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 86,

87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142

— Y —

Yalman, Ahmet Emin : 38, 39
Yaltkaya, Prof. Şerefeddin : 126, 127, 128
Yanardağ (Yusuf Ziya Ortaç'ın eseri) : 45
Yeni Hayat (Gökalp'ın eseri) : 83
Yeni Şiirler (Nâzım Hikmet Verzanski'nin şiirleri) : 27, 28, 29, 41, 53, 78, 86, 87, 88, 92, 97, 118, 122
Yesenin, S. (Rus şairi) : 34, 35
Yıldırım, Elmas : 85
Yolların Sonu (Atsız'ın şiir kitabı) : 84, 96
Yöntem, Ali Canip : 49
Yunus Emre : 9, 66
Yurdakul, Mehmet Emin : 43, 83, 84, 141
Yurdumun Dört Bucağı (H. N. Zorlutuna'nın şiir kitabı) : 50

— Z —

Ziya Gökalp : 83, 130
Zorlutuna, Halide Nusret : 50

Dünya üzerinde, şöyle böyle kalemler oldukları halde, komünizmin azgın propagandası ile şişirile şişirile şöhrete ulaştırılan birçok kızıl kalem vardır. Nâzım Hikmet de, bunlardan birisidir.

Gerçekte, Nâzım Hikmet, yeryüzünün, sayıları gökteki yıldızlara ulaşacak kadar çok olan şairlerinden birisidir. Onu, kafalara büyük şair diye sokan kızıl propagandadır.

Bilim kafası ve mıkyasları ile inceleme, Nâzım Hikmet in orta derecede bir şair olduğunu ortaya koymaktadır. Onun «büyük» sayılabilecek başarılı cephesi, sadece, propagandacılığıdır.

Nâzım Hikmet, bu kitapta, «teşrih masası» na yatırılmıştır. Hakkında hazırlanmış tafsilâtlı raporun özeti şudur:

Nâzım Hikmet, Türk değildir. Türkçesi kıt, orta derecede bir şairdir. Türk kültürü gülünç denecek kadar azdır ve, kendi ifadesiyle, «kulaktan dolma»dır. Oğlu Mehmet'in de açıkça ifade ettiği gibi «ruble» için eser yazmıştır. Ve nihayet, Türk tarihindeki en büyük vatan hainlerinden birisidir.

DAĞITIM :
ANDA
Bâbıali Cad. No : 50/2
Cağaloğlu - İstanbul

15 TL.